

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА
РЕФОРМИ
(2011-2015 Г.)**

***В изпълнение на стратегия
„Европа 2020”***

**13 АПРИЛ 2011 Г.
СОФИЯ, БЪЛГАРИЯ**

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	2
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ	4
СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ	4
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	5
I. ВЪВЕДЕНИЕ	7
II. ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА	12
II.1. Макроикономически сценарий до 2015 г.	12
II.2. Ефекти върху потенциалния растеж от постигането на заложените цели за 2020 г.	16
III. ФАКТОРИ ЗА УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ	19
III.1. Финансов сектор	19
1.1. Банков сектор и платежни системи	19
1.2. Небанков финансов сектор	22
III.2. Подобряване ефективността на публичните разходи и осигуряване на преразпределение на публичните разходи към дейности, повишаващи потенциала за растеж на икономиката	28
2.1. Подобряване на фискалната рамка и бюджетната процедура	28
2.2. Пенсионна реформа и реформа в системата за социално осигуряване	29
2.3. Реформа в здравеопазването	31
2.4. Образование	34
III.3. По-добро и по-ефективно използване на трудовия потенциал в икономиката (с акцент върху мерки, подпомагащи растежа)	36
III.4. Адресиране на слабостите в бизнес-средата и подобряване на административната ефективност, включително на регионално и местно ниво	39
4.1. Оптимизация на държавната администрация	40
4.2. Развитие на човешките ресурси в държавната администрация	41
4.3. Въвеждане на задължителна оценка на въздействието	42
4.4. Намаляване на административната тежест	42
4.5. Опростяване на административни процедури, електронно управление и електронни услуги на администрацията	44
4.6. Прилагане на Директивата за услугите	46
4.7. Достъп до финансиране на българските предприятия	47
III.5. Подобряване качеството и ефективността на образователните и обучителни системи	48
5.1. Училищно образование	48
5.2. Висше образование	50
5.3. Създаване и въвеждане на система за управление на качеството на образованието на различни равнища	51
III.6. Инфраструктура с оглед на подобряване на достъпа до Единния пазар	52
6.1. Транспортна инфраструктура	52
6.2. Инвестиции в екологична инфраструктура	54
6.3. Устойчиво и интегрирано градско развитие	56
IV.1. Национална цел 1 „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.”	58
IV.2. Национална цел 2 „Инвестиции в НИРД в размер на 1.5% от БВП”	63
2.1. Подкрепа научните изследвания и научната инфраструктура (в съответствие с ИИ 4 и водеща инициатива „Съюз за иновации”)	65

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

2.2. Подкрепа за стимулиране на НИРД и иновационната активност на предприятията (в съответствие с ИН 4 и водеща инициатива „Съюз за иновации”)	69
2.3. Иновационна инфраструктура и инфраструктура за развитие на МСП	72
IV.3. Национална цел 3 по Пакет „Климат-енергетика” – „Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутно крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25% към 2020 г.”	74
IV.4. Национална цел 4 „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование - 36% до 2020 г.”	80
4.1. Повишаване на броя на децата, включени във форми за предучилищна подготовка	80
4.2. Превенция и ограничаване на ранното напускане на училище	81
4.3. Създаване на стимули за получаване на степен за висше образование	81
IV.5. Национална цел 5 „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души”	82
V. ХОРИЗОНТАЛНИ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ВЪПРОСИ	85
V.1. Политическо участие (парламент, регионални и местни власти) и участие на социалните партньори	85
V.2. Координация на секторни политики на регионално и местно ниво	86
V.3. Инструменти за наблюдение	87
V.4. Външни оценки на Националната програма за реформи	88
V.5. Ангажименти на България в прилагането на Пакта за еврото плюс	88
VI. ПРИНОС НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ И КОХЕЗИОННИЯ ФОНД В ПРИЛАГАНЕТО НА НПП ДО 2015 Г. (N+2)	90
VI.1. Мерки за подобряване на усвояването на Структурните фондове и Кохезионния фонд	90
1.1. Осъществявани мерки	90
1.2. Планирани мерки	92
VI.2. Принос на Структурните фондове и Кохезионния фонд за финансирането на мерките в НПП към момента	93
VI.3. Прогноза за усвояване на средства по теми, имащи принос към постигането на целите на НПП до 2015 г.	95
VI.4. Предвидени средства по мерките, които се подават от УО на ОП по факторите за растежа и националните цели	98
VII. ПРИЛОЖЕНИЯ	99

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1: Допускания относно основни макроикономически показатели.....	12
Таблица 2. Основни показатели на макроикономическия сценарий за 2011-2015 г....	14
Таблица 3. Пазар на труда.....	17
Таблица 4. Основни показатели за банковата система – коефициенти за качество на активите, %.....	20
Таблица 5. Дълбочина на финансовото посредничество (% от БВП)	22
Таблица 6. Активи на небанкови инвестиционни посредници, колективни инвестиционни схеми и дружества със специална инвестиционна цел (млн. евро.)...	23
Таблица 7. Разгледани проспекти и търгови предложения	23
Таблица 8. Застраховане и допълнително здравно осигуряване.....	24
Таблица 9. Анализ на собствения капитал и на активите на ПОД (%)	25
Таблица 10. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО.....	26
Таблица 11. Нетни активи и доходност на ФДПО	26
Таблица 12. Напредък във финансовото изпълнение на ОП „Транспорт” по приоритетни оси и приоритетни проекти към 15.03.2011 г.....	52
Таблица 13. Напредък във финансовото изпълнение на Оперативна програма „Околна среда” за 2007-2013 г. по приоритетни оси към 28.02.2011 г.....	55
Таблица 14. Очаквано производство на енергия от възобновяеми източници в България за периода 2010-2020г., по сектори, ктне	74
Таблица 15. Финансиране на мерки, свързани с постигане на целите на Лисабонската стратегия, данни от ИСУН към 01.02.2011 г., млн. евро	93
Таблица 16. Очаквания за усвояване на средствата по ОП по теми, имащи принос към постигането на целите на НПП до 2015 г.....	95

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1. Взаимна обвързаност между фактори за растежа, политики и реформи, и национални цели	9
Фигура 2. Връзка между политиките в НПП и Пакта за еврото +.....	10
Фигура 3. Приноси към потенциалния растеж на БВП, процентни пункта.....	13
Фигура 4. Потенциален растеж при алтернативните сценарии, %	17
Фигура 5. Изменения в кредитните стандарти по отношение на предприятията през текущото тримесечие и очаквания за следващото тримесечие за България и еврозоната, краткосрочни и дългосрочни кредити.....	21
Фигура 6. Публично и частно финансиране в НИРД.....	63

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АД – Акционерно дружество	ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие
АЗ – Агенция по заетостта	ЗВАЕИБ - Закон за възобновяемите и алтернативни енергийни източници и биогоривата
АМ - Автомагистрала	ЗДБРБ – Закон за държавния бюджет на Република България
АПК – Административно-процесуален кодекс	ЗЕДЕП – Закон за електронния документ и електронния подпис
АУЕР - Агенция за устойчиво енергийно развитие	ЗЕЕ - Закон за енергийната ефективност
БАИ – Българска агенция за инвестиции	ЗЕУ – Закон за електронното управление
БВП – Брутен вътрешен продукт	ЗЗК - Закона за защита на конкуренцията
БНБ – Българска народна банка	ЗЗО – Закон за здравето осигуряване
БФБ–София АД – Българска фондова борса - София АД	ЗМСМА - Закон за местното самоуправление и местната администрация
БФП - безвъзмездна финансова помощ	ЗНА – Закон за нормативните актове
ВЕИ - възобновяеми енергийни източници	ЗНИ - Закона за насърчаване на инвестициите
ВИ – възобновяеми източници	ЗНП - Закон за народната просвета
ГПСОВ - градски пречиствателни станции за отпадъчни води	ЗОАРАКСД – Закон за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност
ДБТ - Дирекция „Бюро по труда”	ЗОП – Закон за обществените поръчки
ДВ – Държавен вестник	ИА „ГИТ” - Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”
ДОО – Държавно обществено осигуряване	ИАНМСП – Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия
ДСГ – Диангостично-свързани групи	ИКТ - информационни и комуникационни технологии
ДПФ – Доброволен пенсионен фонд	ИН – Интегрирани насоки
ДПФ – ПС – Доброволен пенсионен фонд по професионална схема	ИПИ – Институт за пазарна икономика
ЕАД – Еднолично акционерно дружество	ИСС – Икономически и социален съвет
ЕБВР – Европейска банка за възстановяване и развитие	ИСУН - Информационна система за управление и наблюдение (на средствата от структурните инструменти на ЕС)
ЕЕ – Енергийна ефективност	КЗК - Комисия за защита на конкуренцията
ЕЗК – единно звено за контакт	КРС – Комисия за регулиране на съобщенията
ЕИБ – Европейска инвестиционна банка	КСО – Кодекс за социално осигуряване
ЕИСПП - Единна информационна система за противодействие на престъпността	КФН – Комисия за финансов надзор
ЕК – Европейска комисия	КФП – Консолидирана фискална програма
ЕРИК - Европейските научни инфраструктурни консорциуми	МЗ – Министерство на здравеопазването
ЕС – Европейски съюз	
ЕСОЕД – Единна среда за обмен на електронни документи	
ЕСТЕ - Европейска система за търговия с емисии	
ЕСФ – Европейски социален фонд	

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

МВФ – Международен валутен фонд	ППФ – Професионален пенсионен фонд
МИЕТ – Министерство на икономиката, енергетика и туризма	ПРБК - Първостепенни разпоредители с бюджетни кредити
МОМН - Министерство на образованието, младежта и науката	ПСОВ - пречиствателната станция за отпадъчни води
МС – Министерския съвет	ПЧП – публично-частно партньорство
МСП – малки и средни предприятия	РМС – Решение на Министерския съвет
МТИТС – Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията	САР – Съвет за административна реформа
МФ – Министерство на финансите	СБ – Световна банка
МФИ - Международни финансови институции	СКУСЕС - Съвет за координация при управлението на средствата от Европейския съюз към МС
МРРБ – Министерство на регионалното, развитие и благоустройството	СКФ – Структурни фондове и Кохезионен фонд
НАП – Национална агенция по приходите	СУК - системи за управление и контрол
НЗОК – Национална здравноосигурителна каса	УЕП – Усъвършенстван електронен подпис
НИРД – научно-изследователска и развойна дейност	УПФ – Универсален пенсионен фонд
НИТРД - научно-изследователски, технологични и развойни дейности	ФДПО - Фонд за допълнително пенсионно осигуряване
НИФ – Национален иновационен фонд	ФНИ - Фонд „Научни изследвания”
НКЖИ – Национална компания „Железопътна инфраструктура”	ЦКЗ - Централно координационно звено
НОИ – Национален осигурителен институт	***
НПДЕВИ - Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници	BISERA7-EUR – Платежна система за обслужване на клиентски преводи в евро
НПР – Национална програма за реформи	JEREMIE (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises) - Обединени европейски ресурси за подкрепа на малки и средни предприятия
НС – Народно събрание	NPL - Non-Performing Loan (Кредит с нарушено обслужване)
НСИ - Национален статистически институт	ROA - Return on Assets (Възвръщаемост на активите)
НСРР – Национална стратегическа референтна рамка	SEPA - Single Euro Payment Area (Единна зона за плащания в евро)
ПМС – Постановление на Министерския съвет	TARGET2 – Транс-европейска автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време
п.п. – процентни пункта	
ОП – Оперативна програма	
ОПАК – Оперативна програма „Административен капацитет”	
ОПЛ – общо-практикуващ лекар	
ПОД – Пенсионно-осигурителни дружества	
ОПОС – Оперативна програма „Околна среда”	
ОПК - Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”	
ОПРР – Оперативна програма „Регионално развитие”	
ОПТ - ОП „Транспорт”	
ОП „РЧР” – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”	

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Национална програма за реформи на Република България (2011-2015 г.) е изготвена в изпълнение на одобрената от Европейския съвет през юни 2010 г. стратегия „Европа 2020” и в съответствие с новия инструмент за по-добра координация на икономическите политики в рамките на Европейския съюз, т. нар. „Европейски семестър”. Документът отчита новите моменти в процедурите по макроикономическото наблюдение и тематичната координация в рамките на Европейския семестър в отговор на Интегрираните насоки (ИН). Програмата е тясно свързана с Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.) и директно адресира препоръките в заключенията на доклада на Европейската комисия (ЕК) за Годишния преглед на растежа. Програмата е насочена към ключовите въпроси с приоритетен характер, като изхожда от текущите нужди и предизвикателства пред малка и отворена икономика като българската, която, с цел да успее по-бързо да излезе от настоящата криза, следва изцяло да преориентира политиката си към повишаване на конкурентоспособността, така че в максимална степен да се възползва от икономическото възстановяване на своите основни търговски партньори. Предвид изходната позиция на страната е твърде трудно да се определят само няколко приоритетни области, където да бъдат насочени усилията на икономическата политика. И все пак, като такива биха могли да бъдат посочени:

- ⇒ По-добра инфраструктура - по-добра свързаност с Европа, устойчиви и конкурентоспособни региони, с достъпни услуги и по-добра свързаност помежду им и с по-слабо развитите територии, запазване и утвърждаване на българското културно-историческо наследство и природно богатство;
- ⇒ Конкурентоспособна младеж - намаляване на дела на рано напусналите училище, увеличаване броя на младите хора, завършили висше образование, стимулиране на младите учени, реализация на младите хора в България;
- ⇒ По-добра бизнес среда в ЕС - най-ниска данъчна тежест за бизнеса и домакинствата в ЕС, по-висока заетост, повече инвестиции (вкл. в НИРД и иновации), фискална стабилност;
- ⇒ По-голямо доверие в държавните институции – ефективна съдебна система и гарантиране на върховенството на закона, защита на интересите на гражданите и бизнеса, социална справедливост и сигурност.

Българското правителство препотвърждава националните цели, дефинирани в предварителния вариант на НПП, който бе предоставен на ЕК на 12 ноември 2010 г. Предвид все още несигурната външна среда и очакванията за изход от настоящата криза, предвиждаме средносрочен преглед на напредъка в изпълнението на националните цели и подцели по стратегията „Европа 2020”.

В съответствие със заключенията на Европейския съвет през юни 2010 г., предложените в настоящата НПП мерки на икономическата политика са насочени към преодоляване на съществуващите предизвикателства за оптималното развитие на основните фактори за растежа на икономиката и към достигане на националните цели в изпълнение на стратегията „Европа 2020” в съответствие с препоръките в интегрираните насоки и дефинираните приоритети в рамките на седемте водещи

инициативи за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж по стратегията „Европа 2020“.

Българското правителство счита, че финансовият сектор не представлява пречка пред икономическия растеж. Финансовият сектор е доминиран от банковата система, която е стабилна, добре функционираща и капитализирана и осигурява ефективно финансово посредничество, предпоставка за устойчиво развитие на икономиката и ускоряване на процеса на сближаване.

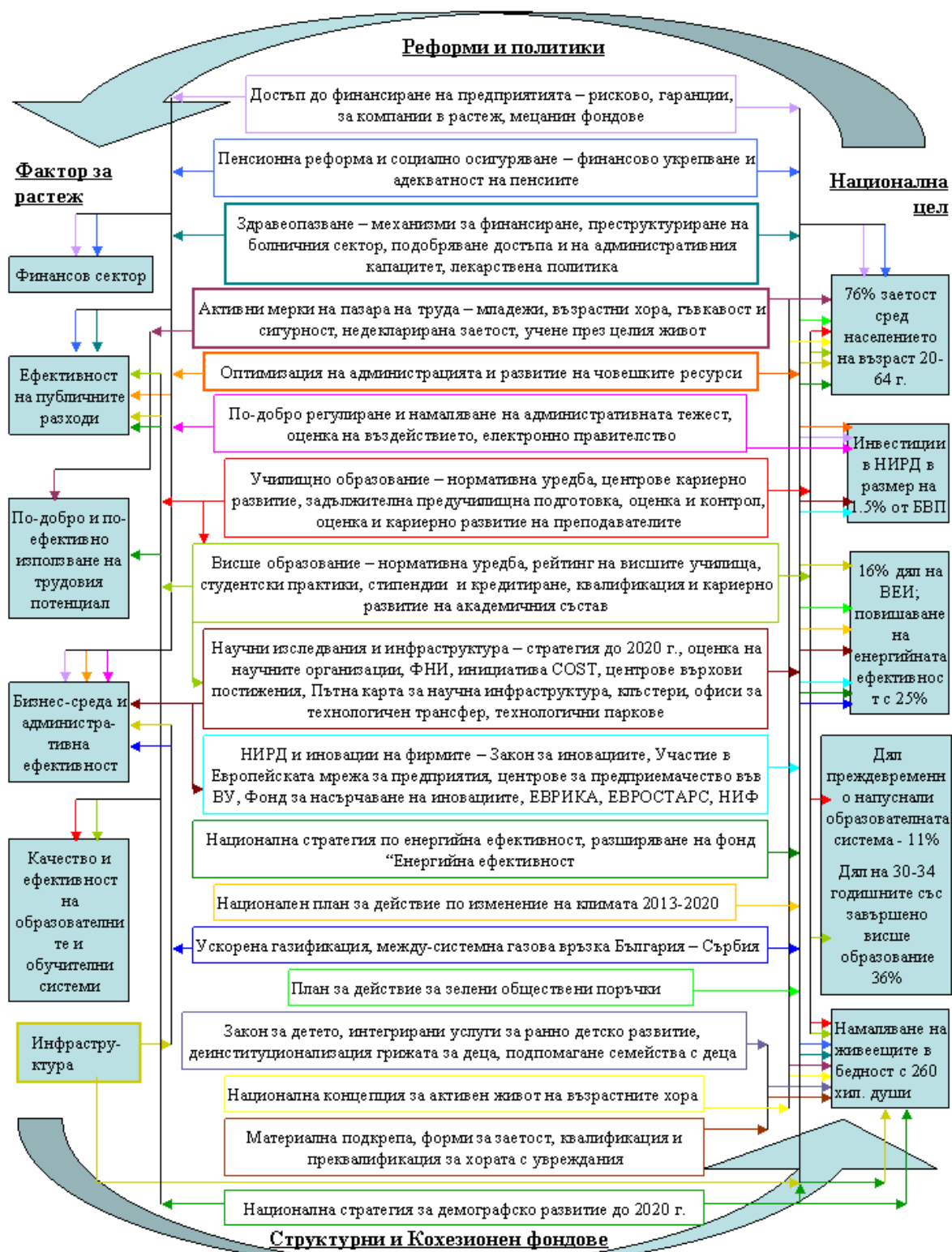
Българското правителство счита приоритетната област „Инфраструктура с оглед на подобряване достъпа до Единния пазар“ като ключов фактор за икономическия растеж. Допълнителното развитие на този фактор ще допринесе за по-пълно усвояване на ползите от Единния пазар чрез подобряването на физическата инфраструктура, което от своя страна ще благоприятства и подобряването на бизнес средата.

В програмата са идентифицирани приоритетните мерки за засилване действието на основните фактори за растежа и за постигането на националните цели, които ще бъдат приложени в краткосрочен план и ще подкрепят по-бързото възстановяване на българската икономика.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Фигура 1. Взаимна обвързаност между фактори за растежа, политики и реформи, и национални цели

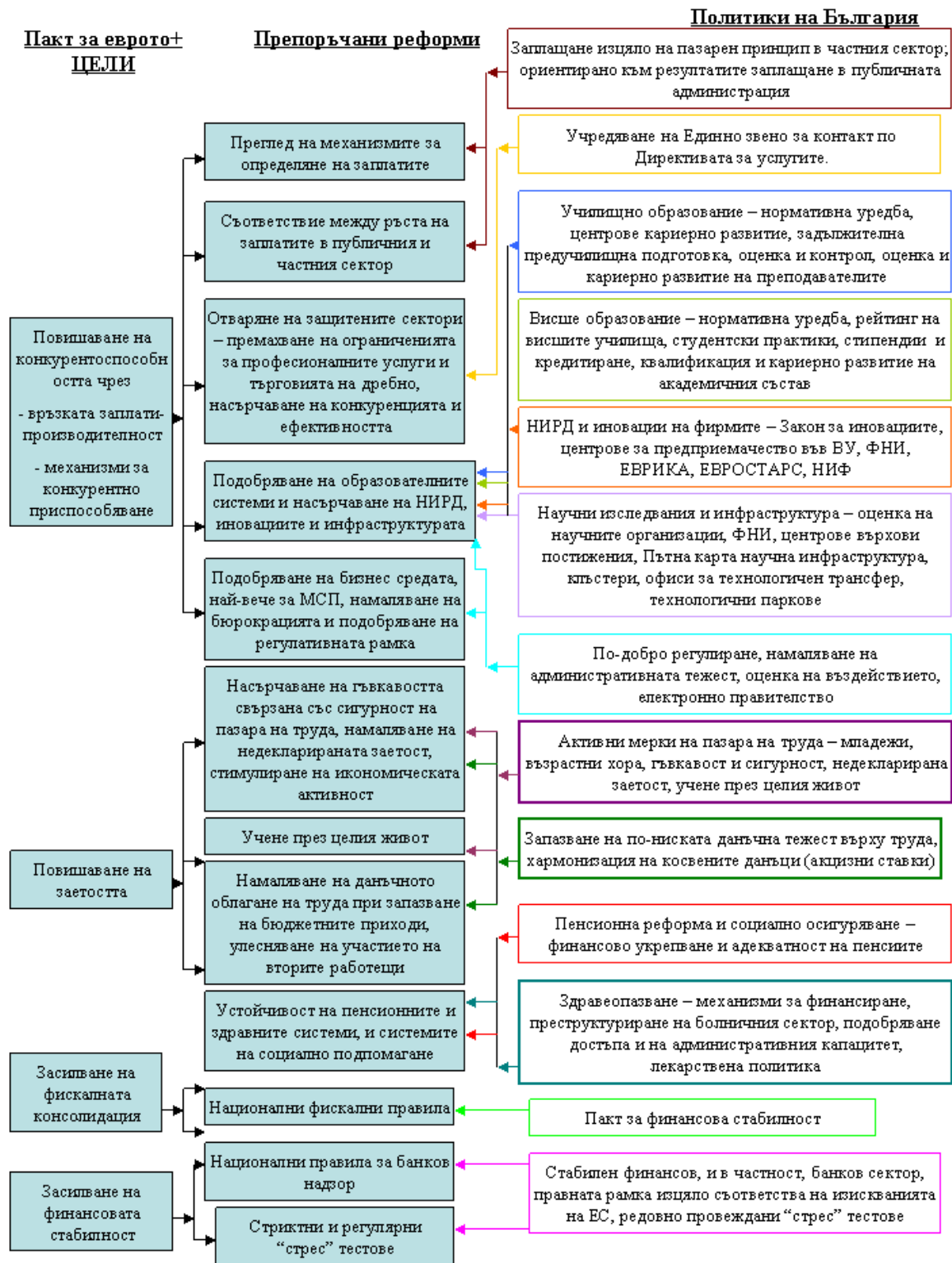
В таблично приложение към програмата е представен подробен списък от мерки за преодоляване на идентифицираните тесните места пред растежа като основни фактори за растежа и за постигане на националните цели с времеви график за изпълнение, отговорни институции, разходи (бюджетни) за прилагането на мерките, очаквани резултати и индикатори за отчитане на напредъка в изпълнението.

Представените в програмата политики и мерки, както и тези в Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.), адресират и целите на т. нар. „Пакт

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

за еврото плюс”, главно по отношение на насърчаване на конкурентоспособността и заетостта, както и за допълнително повишаване на устойчивостта на публичните финанси.

Фигура 2. Връзка между политиките в НПП и Пакта за еврото +

Очакваните синергии в резултат от успешното прилагане на планираните реформи ще допринесат за реализирането на седемте водещи инициативи на Европейския съюз по стратегията „Европа 2020”, което ще позволи в България да бъдат поставени

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

стабилни основи за по-висок потенциал на икономическия растеж в бъдеще, намаляване на уязвимостта на икономиката от външни влияния и превръщането ѝ в една привлекателна за работа, живот и инвестиции държава-членка на ЕС.

В резултат от успешното прилагане на тези реформи очакваме до 2020 г. да постигнем повишаване на жизнения стандарт в страната до 60% от средното ниво за Европейския съюз.

II. ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

II.1. Макроикономически сценарий до 2015 г.

Настоящата Национална програма за реформи се базира на макроикономическата рамка за 2010-2015 г. и оценките на потенциалния растеж до 2020 г. при допускания за основни показатели на външната среда на ЕК, Международния валутен фонд (МВФ) и Министерството на финансите на Република България, актуални към март 2011 г. Прогнозните стойности на показателите, съдържащи се в Националната програма за реформи и в Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.), са изчислени на базата на средносрочния макроикономически модел и модел за оценяване на потенциалния растеж с филтър на Ходрик-Прескот на Министерството на финансите, като са използвани и разчети на Националния статистически институт (НСИ) и Националната здравно-осигурителна каса (НЗОК) (Таблица 1). В базисния макроикономически сценарий не са включени ефектите от провеждане на заложените в програмата реформи.

Таблица 1: Допускания относно основни макроикономически показатели

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Валутен курс USD/EUR- средногодишен	1.33	1.32	1.31	1.30	1.29	1.28
БВП (в реално изражение, % изменение) – Световна икономика	4.96	4.43	4.48	4.59	4.66	4.67
БВП (в реално изражение, % изменение) - ЕС	1.82	1.73	2.04	2.15	2.18	2.12
Цени на петрола (USD/барел, % изменение)	27.92	35.59	0.79	-2.31	-0.95	0.48
Шестмесечен ЛИБОР по деноминирани в USD депозити	0.52	0.63	0.88	1.38	2.38	3.38
Тримесечен ЛИБОР по деноминирани в EUR депозити	0.81	1.39	2.11	2.71	3.18	3.56
Международни цени (% , на год. основа)	26.27	25.06	-4.31	-6.79	-6.30	-3.82
Храни	11.43	24.09	-4.72	-6.42	-5.40	-3.83
Напитки	14.12	23.88	-3.52	-10.97	-11.32	-10.74
Селскостопански суровини	33.24	24.78	-11.53	-7.34	-3.31	-3.22
Метали	48.12	26.50	-0.75	-6.37	-7.78	-3.15

Източник: ЕК, МВФ, МФ.

За периода 2011-2015 г. се предвижда умерен, но устойчив икономически растеж между 3.6% и 4.4%. След 2011 г. ще се увеличи натискът върху вноса от страна на вътрешното търсене. Темпът на нарастване на потреблението и на инвестициите ще се засилва в средносрочен план, но техният дял в БВП ще остане по-нисък от предкризисните му нива.

В периода до 2020 г. се очаква българската икономика да расте със среден темп от 3.9%. В средносрочен период до 2015 г. се очакват темпове на растеж на българската икономика от малко над 4% в реално изражение, но отклонението от потенциалния БВП, макар и намаляващо, ще остане отрицателно до 2013 г. В базисния сценарий, на основата на производствена функция е оценено, че потенциалният растеж на България за периода 2011-2014 г. ще бъде средно около 2.8%, а в периода до 2020 г.

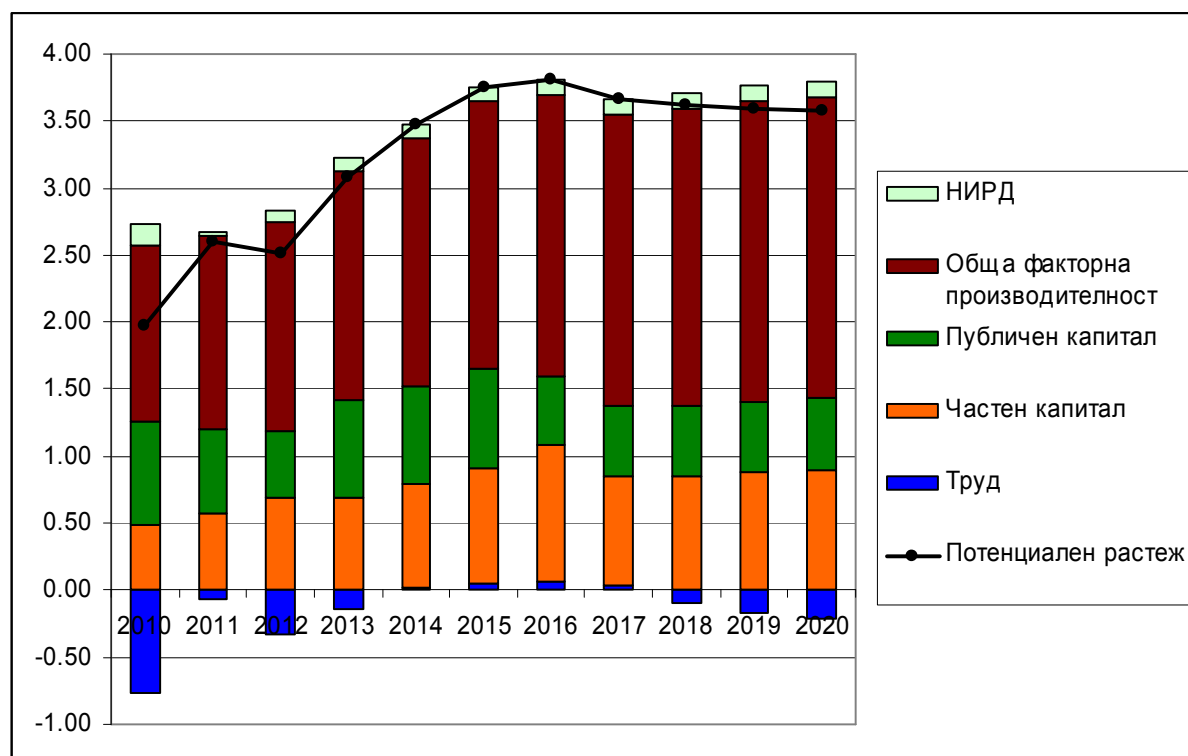
НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

се очаква да бъде съответно 3.4%. Потенциалният БВП на страната ще засилва растежа си до 2016 г. след което се очаква леко забавяне дължащо се на отрицателният принос на труда поради застаряването на населението и намаляването на коефициента на заетост.

Значителното повишение на безработицата е свързано с нарастване на естествената й норма. В средносрочен план последната се очаква да продължи да се повишава и да остане висока, поради реструктурирането на икономиката и по-бавното абсорбиране на освободения по време на кризата трудов ресурс. Така през следващите три години приносът на трудовия фактор се очаква да бъде отрицателен, независимо от очакваното постепенно нарастване на заетостта. След 2014 г. по-високият темп на нарастване на производителността на труда, общата факторна производителност и капитала ще обуславят положителния принос на труда в потенциалния растеж, независимо от проявлението на негативните демографски характеристики. Последните ще имат водещо значение за отрицателния принос на труда след 2018 г.

За целия период от 2011 до 2020 г се очаква засилване на положителния принос от страна на общата факторна производителност, тя ще бъде движещата сила зад потенциалния растеж на икономиката. Разходите за НИРД незначително ще увеличат приноса си, но това е, при условие че не са оценени ефектите от изпълнението на целта свързана с повишаването дела на разходите за научно-изследователска и развойна дейност до 1.5% от БВП през 2020 г. Що се отнася до инвестициите, след 2014 г. се очаква намаляване на приноса на публичния капитал за сметка на увеличаване този на частния сектор.

Фигура 3. Приноси към потенциалния растеж на БВП, процентни пункта

Източник: Оценки на МФ.

В настоящата програма е запазено очакването за растеж на БВП от 3.6% за 2011 г., заложено при изготвянето на държавния бюджет за 2011 г. Прогнозата се основава на наблюдаваните темпове на растеж на тримесечна база през трето тримесечие на 2010 г. както на потреблението, така и на инвестициите. Очакваме обаче по-нисък положителен принос от страна на нетния износ, тъй като се наблюдава

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

възстановяване на растежа на вноса, обусловен както от възстановяващото се вътрешно търсене, така и от високите темпове на растеж на износа на отраслите с голямо влагане в продукцията на вносни суровини и материали. Настоящата прогноза от 4.1% за икономически растеж през 2012 г. е относително близка до есенната прогноза на ЕК от 3.8%. Разликите биха могли да се дължат на разлики в допусканията.

След отбелязания спад в потреблението на домакинствата от 7.5% през 2009 г. и от 1.3% през 2010 г., през настоящата година се очаква растеж от 3.1% вследствие на стабилизирането на трудовия пазар, възстановяване на доверието в икономиката и, съответно по-ниската склонност към предпазни спестявания на домакинствата. За периода 2011-2015 г., потреблението на домакинствата ще продължи да нараства умерено.

Таблица 2. Основни показатели на макроикономическия сценарий за 2011-2015 г.

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
БВП – текущи цени	млн. евро	36 032.8	38 640.9	41 330.3	44 216.5	47 084.4	50 199.7
Реален растеж на БВП	процент	0.2	3.6	4.1	4.4	4.2	4.3
Приноси за растежа на БВП, в т.ч.							
Инвестиции	процент	-4.1	1.4	1.8	1.9	2.0	2.2
Потребление	процент	-0.9	2.2	2.7	3.3	2.6	3.0
Нетен износ	процент	5.2	0.1	-0.4	-0.8	-0.3	-0.9
Дефлатор на БВП	процент	3.0	3.5	2.7	2.5	2.2	2.2
Хармонизирана инфлация - средна за периода	процент	3.0	3.9	3.3	2.6	2.4	2.4
Текуща сметка (БВП)	процент	-1.0	-2.2	-3.3	-3.9	-3.8	-4.0
Търговски баланс	процент	-6.7	-7.1	-7.8	-8.4	-9.0	-9.6
Услуги, нето	процент	5.3	5.3	5.2	5.1	5.3	5.4
Доход, нето	процент	-3.9	-4.2	-4.5	-4.2	-3.5	-3.0
Текущи трансфери, нето	процент	4.3	3.9	3.7	3.6	3.3	3.2
Финансова и капиталова сметка, в т.ч.							
Преки чуждестранни инвестиции	млн. евро	1638.6	2 242	3 266	3 429	3 601	3 781
Общ баланс	млн. евро	-383.9	1 631	3 562	1 913	2 805	2 048

Източник: Министерство на финансите.

Очаква се доброто развитие на износа и възстановяването на вътрешното търсене да окажат положително въздействие и върху инвестициите, които ще започнат да се възстановяват, но с по-бавни темпове в сравнение с периода преди 2009 г. През 2011 г., в резултат на по-голямото търсене и разширяването на географската и продуктова структура на износа, се очаква по-активна инвестиционна дейност и съответно реално увеличение на брутно капиталообразуване с 5.6%. Прогнозата за нарастването на инвестициите през 2011 г. се дължи на няколко фактора. От една страна очакваме да се прояви ефект от ниската база, достигната след свиването на бруто капиталообразуването през 2009 и 2010 г. Този ефект се наблюдава от края на 2010 г. – през четвъртото тримесечие на миналата година инвестициите се увеличиха с 4% на годишна основа. От друга страна, последната анкета сред инвеститорите показва положителни очаквания на предприемачите за 18.1% растеж на инвестициите през 2011 г. Като цяло инвестициите са най-променливият компонент на БВП и, при повишено бизнес и потребителско доверие и поддържане на макроикономическа стабилност в страната, се очаква те да нарастват с темпове по-високи от тези на БВП.

През целия прогнозиран период, делът на инвестициите в БВП ще се увеличава, достигайки до 28% през 2015 г., но темпът на растеж на брутното капиталообразуване ще остане на нива под 8%.

В началото на 2011 г. се очаква равнището на безработица да се установи около стойността си от края на 2010 г., след което да започне плавно да намалява. Средният за 2011 г. спад на показателя се очаква да бъде незначителен (от 0.1 п.п.), а ръстът на заетостта¹ за тази година се оценява на около 0.2%. Очакванията към момента за развитието на безработицата остават по-консервативни в сравнение с есенната прогноза на ЕК, която предвижда спад на безработицата до 8% през 2011 г., докато базисния сценарий на настоящата програма не предвижда достигане на тези нива в средносрочен план.

Нарастването на производителността на труда през 2011 г. ще се забави до 3.4%, но ще остане съпоставимо с темповете на увеличение, отбелязани в предкризисните години. В периода 2012–2014 г. се очаква производителността на труда да продължи да нараства с плавно ускоряващ се темп, което ще бъде съпроводено с умерено нарастване на заетостта и спад на безработицата до около 8.7% средно за 2015 г.

Преструктурирането и оптимизацията на работния процес в частния сектор и все още по-ниското търсене на труд в българската икономика ще продължат да оказват задържащ ефект върху растежа на средната работна заплата. В рамките на програмния период се очаква показателят да се изменя с темпове, близки до тези на производителността на труда.

В периода 2011–2015 г. се очаква умерена, постепенно забавяща се инфлация. През 2011 г. се очаква ускорение на средногодишната стойност на инфлацията, тъй като под влияние на международните цени на енергийните суровини, храните и металите, потребителските цени на храните и енергийните стоки ще нарастват на годишна база. Базисната инфлация от своя страна ще се повиши слабо в резултат на възстановяващите се вътрешно търсене и пазар на труда. В следващите години не се очаква съществено нарастване на международните цени на суровините в доларово изражение и при допускане за стабилно евро не се очаква повишаване на инфлацията, предизвикана от външни фактори.

През 2012–2015 г. възстановяването на икономиката от страна на предлагането ще ограничи растежа на цените, основно при търгуемите стоки, в съответствие с очакванията за по-висок растеж на продукцията и съответно на производителността на труда в индустрията, отколкото в строителството и услугите. Не се предвиждат значителни растежи в цените на суровините и на петрола на международните пазари. В периода 2011-2015 г. приносът на административните цени върху общата инфлация също се очаква да е умерен.

Влиянието на данъчната политика върху инфлацията през 2011 г. също се очаква да е ниско, тъй като равнището на преките данъци ще бъде запазено, а от косвените – само акцизите ще имат слабо отражение върху потребителските цени. Основните рискове, свързани с прогнозата за инфлацията, се отнасят до развитието на международните цени и до темпа на икономически растеж в България.

В средносрочен план, дефицитът по текущата сметка ще остане под 4% от БВП, подкрепен от по-ниския търговски дефицит, както и от по-големите трансфери, главно от ЕС. Очакванията за стабилен растеж на приходите от туризъм и на износа на транспортни услуги, свързан с устойчивото нарастване на износа на стоки, ще допринесе за запазването на излишъка в баланса на услугите на нива от малко над 5% от БВП и техния положителен ефект върху динамиката на текущата сметка през

¹ Според дефиницията за заетост от Системата от национални сметки (СНС).

целия програмен хоризонт. В базисния сценарий се очаква по-голямо спрямо есенните прогнози на ЕК нарастване на дефицита по текущата сметка, но това е свързано с по-добрите национални очаквания за растежа на вътрешното потребление.

За периода 2011-2015 г. реалният растеж на износа на стоки и услуги ще се забави, стабилизирайки се на нива над 7%. Това забавяне ще се дължи на намаляването на реалния растеж на износа на стоки, докато износет на услуги се очаква да нараства умерено.

През 2011 г. се очаква възстановеното вътрешното търсене да доведе до увеличение на вноса както на стоки, така и на услуги. Забавянето на реалния темп на износа ограничава ръста на общия внос до 7.8%. Като цяло, търговският дефицит би трябвало да остане на нива под 10% от БВП в средносрочен план.

С възстановяването на инвестиционното доверие и подобряването на бизнес средата в страната, се очаква възстановяване на притока от чуждестранни капитали. Въпреки че преките чуждестранни инвестиции ще останат на значително по-ниски нива спрямо предкризисния период, те ще са достатъчни, за да осигурят стабилно покритие на дефицита по текущата сметка. Предвижда се умерено възстановяване и на външното финансиране на фирмите. Същевременно, поради високата ликвидност, която банките поддържат, в средносрочен период няма да се наблюдават големи входящи финансови потоци в сектора.

II.2. Ефекти върху потенциалния растеж от постигането на заложените цели за 2020 г.²

В тази част са представени оценки на ефектите върху потенциалния растеж от постигането на следните цели, заложи в Националната програма за реформи:

- повишаване дела на разходите за научно-изследователска и развойна дейност до 1.5% през 2020 г.;
- комбиниран ефект от договорената реформа на пенсионната система и постигането на целта за 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г.;
- подобряване на показателите в образованието – съответно намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система до 11% и повишаване на дела на 30-34 годишните със завършено висше образование - 36% до 2020 г.

Ефектите са остойностени посредством производствена функция от типа Коб-Дъглас с постоянна възвръщаемост от мащаба. Като производствени фактори са включени труд, частен и публичен физически капитал и научно-изследователски капитал.

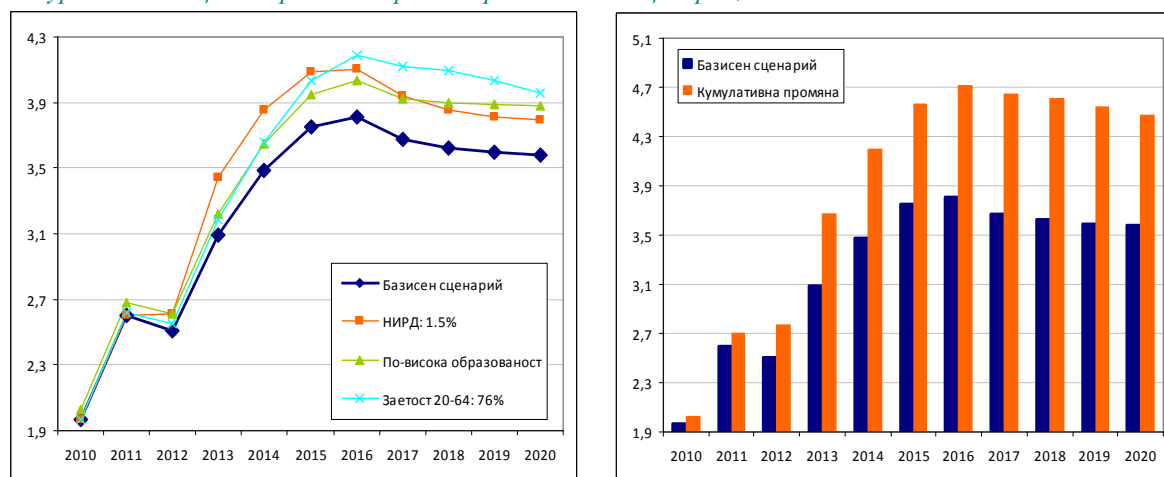
Направените оценки показват най-голям положителен ефект върху растежа от повишаването на заетостта в съчетание с пенсионната реформа. Инвестициите в НИРД също биха имали значително положително въздействие върху потенциалния растеж и върху устойчивостта му в дългосрочен план.

При прилагане на всички предвидени мерки, положителното въздействие от структурните реформи върху растежа би се усетило още през 2015 г., като бъде в рамките 0.8-1.0 п.п.

² В настоящата програма е оценен само прекият ефект върху потенциалния растеж от заложените структурни реформи/ пенсионна реформа. Не са оценени вторичните ефекти, свързани с по-голямо търсене и ефект на допълване между предвидените мерки. Понастоящем в Министерство на финансите се разработва модел, който да позволява по-пълно оценяване на влиянието на структурните реформи и би трябвало да се използва за актуализацията на програмата през 2012 г.

Фигура 4. Потенциален растеж при алтернативните сценарии, %.

Източник: МФ, НОИ, НСИ.

Като цяло отклонението от потенциалния БВП в кумулативния сценарий се очаква да е съпоставимо с това в базисния, тъй като при него се балансират по-голямото средно отрицателно отклонение, свързано с повишаването на образоваността, с непосредственото положително влияние от подобряването на заетостта и икономическата активност на трудовия пазар в страната. Постигането на тази важна за дългосрочната устойчивост на растежа цел ще бъде подкрепено от реализирането на заложените в настоящата програма структурни реформи, насочени към стартиране на инициативи за създаване на нови работни места и подобряване качеството на вече съществуващите, както и от подобряване на ефективността и целенасочеността на изпълняваните национални и регионални мерки, програми и инициативи.

При оценяването на потенциалния растеж е направено ограничение за възрастовата група 15-64 години по отношение на фактора труд, което от своя страна предполага да се оцени ефекта от повишението на коефициента на заетост в разглежданата група. Последният е оценен да достигне 69.7% през 2020 г., което съответства на 76% коефициент на заетост на населението във възраст 20-64 години. При развитието на този сценарий се очаква броят на заетите лица да се повиши със 7.1% през 2020 г. спрямо 2010 г. или със 157 хил. лица (15-64 години) повече от базисния сценарий. Постигането на тази цел ще е свързано с повишение на работната сила от 2.2% в периода 2010-2020 г., което съответства на достигането на коефициент на икономическа активност от 74.2% през 2020 г. И при двата разглеждани показателя се наблюдава съществено подобрение спрямо базисния сценарий – 5.2 п.п за заетите лица и 3.5 п.п. за коефициента на икономическа активност. Повишаването на заетостта в икономиката ще окаже благоприятен ефект и върху броя на безработните лица. През разглеждания период се очаква коефициентът на безработица да се понижи до 6.1% през 2020 г. спрямо 7.5% в основния сценарий.

Таблица 3. Пазар на труда

	Работна сила (хил. души)		Заети лица (хил. души)		Коефициент на безработица	
	2010	2020	2010	2020	2010	2020
Базисен сценарий						
Ниво	3356	3312	3010	3066	10.3%	7.4%
Изменение	-	-1.3%	-	1.8%		-2.9 п.п.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Сценарий, включващ достигането на коефициент на заетост (15-64 г.) от 69.7% през 2020 г.						
Ниво	3356	3431	3010	3223	10.3%	6.1%
Изменение	-	2.2%	-	7.1%		-4.2 п.п.

Източник: МФ, НОИ.

Реализирането на разгледаните цели, заложи в Националната програма за реформи (2011-2015 г.), би довело до по-различно разпределение на приносите на отделните фактори за производство. Най-значима ще е промяната при труда, който от фактор, задържащ икономическия растеж би се превърнал във фактор, допринасящ за нарастването на БВП. В настоящата оценка не са включени ефектите от подобряването на инфраструктурата в страната, но инвестициите в инфраструктура би трябвало да подобрят средата за живот и бизнес. Достъпът до качествена инфраструктура стимулира инвестиционните решения на стопанските агенти, а също така мотивира по-висока мобилност и миграция на бизнеса, капитала и заетостта. Дългосрочните инвестициите в инфраструктура ще спомогнат за преодоляване на регионалните диспропорции и за развитието на населените места в страната.

В текущите оценки не са отразени и ефектите от изпълнение на национална цел 3 – повишаване на **енергийната ефективност**. Налагането на по-стриктни екологични изисквания, в това число и ценообразуване, отчитащо пълните екологични и социални разходи с цел обезсърчаване на неустойчивите модели на производство и потребление, биха имали по-скоро отрицателен принос в средносрочен план. Те биха влошили глобалните конкурентните позиции на българските компании. В дългосрочен план обаче се очаква положителен ефект върху икономическия растеж, предвид на необходимостта от по-големи инвестиции и реструктурирането на неефективни производства. Преминаването на икономиката към модел на растеж с по-ниска енергийна интензивност и увеличено използване на възобновяеми източници на енергия би имало значим положителен ефект върху устойчивостта на икономическия растеж в дългосрочен план. Намалявайки зависимостта на българската икономика от вноса на енергийни продукти би довело и до по-ниска степен на уязвимост на икономиката към колебанията в техните международни цени, които често са свързани с конюнктурни, циклични или политически фактори.

Ефектите от поставената цел 5 в Националната програма за реформи за **намаляване на дела на лицата, живеещи в бедност с 260 хил. души** е пряко свързана с изпълнението на целите, свързани с образованието и заетостта. Взаимната връзка се изразява в това, че по-добрият образователен статус, както и по-високият достъп до пазара на труда ще повишат възможностите за заетост на най-рисковите групи от населението - безработните лица, малцинствените групи и лицата в неравносложно положение.

III. ФАКТОРИ ЗА УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ

III.1. Финансов сектор

1.1. Банков сектор и платежни системи

Република България не счита, че финансовият сектор представлява пречка пред икономическия растеж.

Финансовият сектор е доминиран от банковата система - делът на банковите активи е приблизително 80% от активите във финансовия сектор, а банковата система в България е стабилна, добре функционираща и капитализирана и осигурява ефективно финансово посредничество, което е ключова предпоставка за устойчиво развитие на икономиката и ускоряване на процеса на сближаване.

Формираните през годините стабилни фундаменти, наред с натрупаните буфери под формата на капитал и провизии, позволиха на банковата система да посрещне негативните ефекти от кризата и да запази добро финансово състояние и стабилност. По време на глобалната финансова криза на кредитните институции в България не е предоставяна държавна помощ под каквато и да било форма, вкл. капиталова подкрепа или държавни гаранции. Банките не са експонирани към структурни инструменти, нито към държавен дълг, емитиран от страни с висок суверенен риск, които да определят рисковия им профил. Основен риск е кредитният, като цикличното повишение дела на кредити с нарушено обслужване над 90 дни (11.9% в края на 2010 г.) е в следствие на спада на икономическата активност. Влошеното качество на кредитните портфейли е съпътствано от високо покритие на кредитите с нарушено обслужване с провизии (74%) и наличие на излишък от капитал над регулаторния минимум в размер на 1.4 млрд. евро агрегирано за банковата система (близо 4% от БВП).³

Българската банкова система управлява активи на стойност 37.7 млрд. евро. За последните пет години степента на развитие на финансовото посредничество, измерено със съотношението на банковите активи към БВП на страната расте постоянно и устойчиво от 81.5% през 2006 г. до 109.2% през 2010 г. Банковият сектор е добре диверсифициран, както по отношение на форма на собственост, така и по размер на институциите, което е предпоставка за активна и здравословна конкуренция. От активите на банковия сектор 74% се управляват от дъщерни банки на европейски банкови групи, 19% от местни кредитни институции, 4% от клонове на банки от ЕС и 3% от институции извън ЕС. Секторът има слаба концентрация с дял на най-големите пет кредитни институции от 55% в общите активи.

Доверието в банковата система е високо, изразяващо се в нарастване на основните привлечени средства през последните години, включително през 2009 и 2010 г., което осигурява източници за устойчив вътрешен растеж. През 2010 г. нарастването на общите депозити беше 4%, като същевременно не се наблюдава натиск за изтегляне на ликвидност от страна на банките-майки. Българската банкова система продължи да изпълнява успешно ролята си на ключов фактор за трансмисионния механизъм в

³При сравнение по страни на показателите за дял на кредитите с нарушено обслужване е необходимо да се отчитат различията, произтичащи от надзорните регулации във всяка страна. В България се прилагат много строги критерии при класифициране на кредитите.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

икономиката, със запазен капацитет да задоволи търсенето на кредит. За разлика от други страни, в България нямаше рязко свиване на кредита и през 2010 г. кредитите нараснаха с 2.7% (в това число вземания от нефинансови предприятия с 2.5%), макар кредитната активност да бе повлияна силно от спада на икономическия растеж в страната, породен от международната финансова криза. По-ниските темпове на растеж на кредита се дължат не на недостиг на ликвидност в банковата система, а на слабо търсене на кредитен ресурс от страна на домакинствата и фирмите.

Българска народна банка (БНБ), в ролята си на централна банка и надзорник, регулира банковата система по про-активен и анти-цикличен начин. Ключов елемент на стратегиите и мерките, предприемани последователно през годините и в настоящия момент е консервативният подход в определянето на надзорната рамка. Особено важно е, че минималното изискване за капитал е определено на 12%, в сравнение с изискваните 8% по директиви ЕС 2006/48/ЕС и 2006/49/ЕС. Общата политика насърчава натрупването на буфери (капиталови и ликвидни) в банковата система. Например България е от малкото страни, уредила класифицирането на кредитите и тяхното провизиране чрез специална наредба на БНБ⁴.

В края на 2010 г. банковата система отчита нарастване на активите от 4%, на кредитния портфейл от 2.7%, възвращаемост на активите от 0.86% и нетен лихвен марж от 4.4%. Ликвидните активи покриват 24% от привлечените средства, а общата капиталова адекватност е 17.5%, при високо качество на капитала (дял на капитала от първи ред 87% от капиталовата база) и адекватност на капитала от първи ред от 15.2%.

Таблица 4. Основни показатели за банковата система – коефициенти за качество на активите, %

БАНКОВА СИСТЕМА	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Кредити необслужвани повече от 90 дни (брутна стойност) към кредитен портфейл	2.02	2.54	6.42	11.90
Възвръщаемост на активите (ROA)	2.37	2.12	1.08	0.86
Нетен лихвен марж	5.06	4.91	4.48	4.47
Отношение на адекватност на капитала от първи ред	10.83	11.20	14.03	15.24
Отношение на обща капиталова адекватност	13.86	14.93	17.04	17.48
Дял на капиталовия излишък в БВП	1.29	2.24	4.03	4.0
Коефициент на покритие на NPL с провизии	100.4	109.0	81.4	74.1

Източник: БНБ.

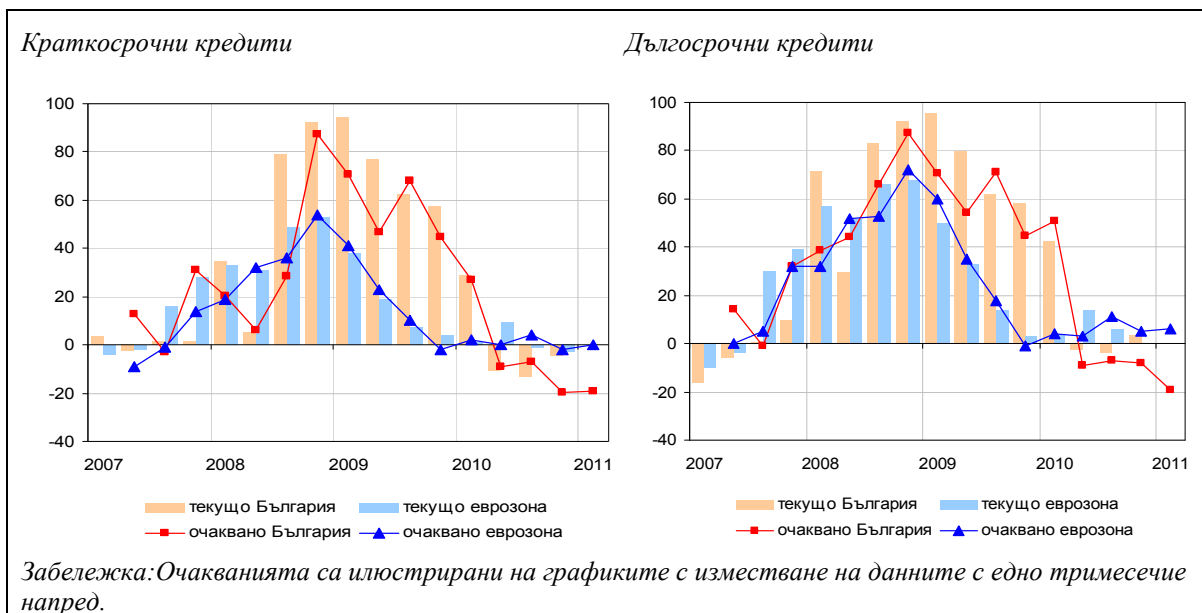
Описаните ключови характеристики и текущото финансово състояние на банковата системата я характеризират като важен фактор, който осигурява финансова стабилност и стимулира икономическия растеж на страната. В средносрочен хоризонт очакваме банките да продължат да разчитат предимно на вътрешен ресурс за финансиране на кредитната си дейност. Депозитите на резиденти ще нарастват с темпове, надвишаващи тези на номиналния БВП и през 2011 г., а през следващите години очакваме реализирането на сходни темпове на растеж да допринесе за относителното стабилизиране на степента на монетизация в икономиката. Банките-майки ще осигуряват ресурс за филиалите си при необходимост, но не очакваме финансиране на агресивна кредитна експанзия и конкуренция за пазарен дял, каквато

⁴ Наредба № 9 на БНБ за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и за установяване на специфични провизии за кредитен риск.

се наблюдаваше в годините преди началото на глобалната финансова и икономическа криза.

Нарастването на кредитите през следващите няколко години ще се определя главно от умерените темпове на икономическо възстановяване и на подобряване очакванията на икономическите агенти. В резултат на това, търсенето на банково финансиране за перспективни инвестиционни проекти и потребителски и ипотечни кредити плавно ще се повишава. С подобрението на макроикономическата среда банките ще облекчават и своите кредитни стандарти.

Фигура 5. Изменения в кредитните стандарти по отношение на предприятията през текущото тримесечие и очаквания за следващото тримесечие за България и еврозоната, краткосрочни и дългосрочни кредити

Източник БНБ.

Българската банкова система показва своята гъвкавост и ефективност в период на глобална криза и спад на икономическата активност в световен аспект, като съхрани формираните буфери под формата на заделени провизии, капиталова адекватност и обща ликвидност на активите. В условията на висока ликвидност на банките и плавно възстановяване на търсенето на заемно финансиране, съотношението на вземанията от неправителствения сектор към БВП ще остане относително непроменено в средносрочен план. Очакваме лихвените равнища както по депозитите, така и по кредитите да продължат да се понижават с умерен темп в средносрочна перспектива.

С оглед на подготовката на страната за въвеждане на еврото, постигане на по-ранна конвергенция с европейската платежна система и пазар, и в съответствие със стратегията на БНБ в областта на платежните системи, насочена към намаляване на системния риск и създаване на условия за интегриране с платежната система на еврозоната, през последните две години усилията на БНБ и банковата общност бяха насочени към реализиране на най-значимия за страната проект в областта на плащанията – проекта за присъединяване към европейската платежната система за брутен сетълмент в реално време TARGET2. След успешната реализация на дейностите по проекта, от 1 февруари 2010 г. стартира националният системен компонент на TARGET2 (TARGET2-BNB). Присъединяването на националната банкова общност към TARGET2 е важен етап в интегрирането с платежната система

на еврозоната, като осигурява на участващите банки възможността за изпълнение на преводи в евро в реално време⁵.

Успоредно със стартирането на националния системен компонент и развитието в областта на големите плащания, от 1 февруари 2010 г. започна да функционира и системата за обработка на клиентски плащания в евро – BISERA7-EUR. Системата обработва плащания в евро, съгласно стандартите на SEPA.

С внедряването на TARGET2 и BISERA7-EUR за банките и техните клиенти напълно е осигурена надеждна и сигурна инфраструктура за обработка на малки и големи плащания в евро, с което съществено се намаляват транзакционните разходи по извършване на разплащания.

1.2. Небанков финансов сектор

През последните 10 години се наблюдаваше бързо развитие на небанковия финансов сектор в България, в който навлязоха нови за българските инвеститори практики и разнообразни финансови продукти. Това голямо разнообразие на алтернативи за инвестиране съществено намалява общото ниво на риска в системата. Същевременно, нарастването на броя на пазарните участници и публичните дружества (от 468 през 2003 г. до 698 през 2010 г.)⁶ води до повишаване на конкуренцията, подобряване на услугите за инвеститорите и намаляване на цените на тези услуги. Цялата правна регулаторна рамка на европейско ниво бе приложена ефективно и последователно в българското законодателство, като в същото време бяха взети предвид националните особености на пазара. Създаването през 2003 г. на обединения орган Комисия за финансов надзор (КФН), отговорен за надзора на инвестиционния, застрахователния и пенсионно-осигурителния сектор, допълнително допринесе за устойчивото и ефективно развитие на небанковия финансов сектор.

Фондовият пазар, върху който през 2008 г. се отразиха в най-голяма степен директните негативни ефекти от глобалната финансова криза, се възстановява бавно през последните две години поради ниската ликвидност на Българска Фондова Борса – София АД, както и поради слабия интерес от страна на чуждестранните инвеститори към българския капиталов пазар. Общата пазарна капитализация на фондовата борса намалява с 8.8% на годишна база и в края на 2010 г. достига 5.5 млрд. евро. В резултат на бавните темпове на икономическо възстановяване и възстановяване на доверието, дълбочината на финансовото посредничество на капиталовия пазар намалява от 17.3% от БВП през 2009 г. до около 15.3% от БВП през 2010 г.

Таблица 5. Дълбочина на финансовото посредничество (% от БВП)

	2007	2008	2009	2010
Пазарна капитализация на БФБ – София АД	48.2	17.9	17.3	15.3
Застрахователни и здравно-осигурителни премии	2.5	2.6	2.5	2.4
Презастрахователни премии			2.0	2.0
Нетни активи на пенсионните фондове	3.9	3.3	4.6	5.7
Общо за небанковия финансов сектор	54.6	23.9	26.4	25.3

⁵ В областта на платежните системи и инфраструктурата България отбеляза значително развитие, което е признато от представители на Европейската комисия, Европейската централна банка и други европейски институции, с които БНБ работи съвместно в тази област.

⁶ Включва броя на инвестиционните посредници (изключвайки банките с лиценз за инвестиционно посредничество), публичните дружества, емитентите, акционерните дружества със специална инвестиционна цел, колективните инвестиционни схеми, управляващите дружества, застрахователните и здравноосигурителните компании, пенсионно-осигурителните дружества.

Темпът на спад на активите на небанковите инвестиционни посредници се забави до 9% на годишна база и в края на 2010 г. активите достигнаха 2096 млн.евро. В резултат на ниската ликвидност на капиталовия пазар, 35% от всички небанкови инвестиционни посредници отчетоха печалба през 2010 г. През 2010 г. броят на небанковите инвестиционни посредници намалява от 63 на 55 основно поради искания за доброволно отнемане на лиценз. Въпреки това, не се очакват директни рискове за финансовата стабилност, тъй като няма инвестиционни посредници, за които да е установено да са в нарушение на изискванията за капиталова адекватност и ликвидност. Макар да са под стойността си от 2007 г., активите на колективните инвестиционни схеми нарастват с ускоряващи темпове, като в края на 2010 г. достигат 243.4 млн. евро. Положително развитие се наблюдава и по отношение на активите на дружествата със специална инвестиционна цел.

Таблица 6. Активи на небанкови инвестиционни посредници, колективни инвестиционни схеми и дружества със специална инвестиционна цел (млн. евро.)

	2007	2008	2009	2010
Небанкови инвестиционни посредници	3946.2	2827.4	2300.8	2098.9
Колективни инвестиционни схеми	465.8	167.7	195.3	243.4
Дружества със специална инвестиционна цел	701.0	798.1	807.8	809.4

Източник: КФН.

През последната година броят на потвърдените проспекти за първично публично предлагане нараства, макар още да не е достигнал предкризисните си стойности. Подобна тенденция се наблюдава и по отношение на броя на търговите предложения, които нарастват на 20 в края на 2010 г., като оборотът на осъществените предлагания остава значително под размера през 2007 г.

Таблица 7. Разгледани проспекти и търгови предложения

	2007	2008	2009	2010
Потвърдени проспекти за първично публично предлагане (бр.)	32	28	13	17
Търгови предложения (бр.)	19	3	17	20
Оборот (млн. евро.)	87.9	1.5	15.3	34.3

Източник: КФН.

Въпреки наблюдаваното като цяло изоставане на българския капиталов пазар от темповете на възстановяване на останалите пазари в Централна и Югоизточна Европа през 2010 г., от началото на 2011 г. се наблюдава положителна тенденция за развитие, която се очаква да продължи и през следващите години, в резултат на силната си обвързаност с движението на тези пазари. От гледна точка на политиката си за развитие, перспективите, които се очертават в следващите години пред българския капиталов пазар в условията на глобализация, са приватизиране на Българската фондова борса, създаване или навлизане на българския пазар на специализирана клирингова институция и/или централен съконтрагент, както и развитието на пазара на деривати.

В тази динамична ситуация усилията на КФН са насочени към запазване стабилността на пазарите и доверието на инвеститорите. Комисията участва активно в дискусиите относно промените в регулациите на международно ниво и създаването

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

на новата надзорна архитектура. Беше изградено звено за оценка на системния риск, успешно съчетаващо надзора на макро и микро ниво. КФН предприе допълнителни надзорни мерки за завишаване на изискванията спрямо отчетността на инвестиционните посредници по отношение на капиталовата адекватност. Следен бе броят и абсолютната стойност на продадените и обратно изкупените дялове/акции от управляваните договорни фондове и инвестиционни дружества, както и обемът на паричните им средства в разплащателни и депозитни сметки.

В областта на застраховането КФН задължи компаниите да представят допълнителна информация за размера на собствените средства и границата на платежоспособност за по-кратък период от време, както и информация за застрахователните суми по видовете финансови застраховки (застраховки „Кредити“, „Гаранции“ и „Разни финансови загуби“) с цел да се следи за ранната проява на неблагоприятни отклонения в развитието на тези застраховки. Допълнително бяха извършвани стрес тестове на застрахователните компании на тримесечна база. Впоследствие бяха предприети превантивни мерки спрямо онези застрахователни компании, за които са констатирани недостатъчен размер на свободните собствени средства (капиталов буфер) за покриване на евентуална загуба при промяна в стойността на инвестициите в резултат на неблагоприятното развитие на регулираните капиталови пазари, т.е. за риск от нарушаване на изискванията за платежоспособност.

Премийният приход на пазара на застрахователни и доброволни здравноосигурителни услуги спадна със 6.3% през 2009 г. в резултат на вторичните ефекти от глобалната финансова и икономическа криза и най-вече вследствие на забавянето на икономическата активност в страната. Въпреки това, собствените средства на дружествата, намалени с нематериалните им активи, се запазват на значително по-високи равнища от границата на платежоспособност. През 2010 г. се наблюдава възстановяване на сектора - премийният приход отбеляза ръст от 9.4% при животозастраховането, 3.7% при презастраховането, 9.8% при доброволното здравно осигуряване, а спадът при общото застраховане се забави до 5%.

Таблица 8. Застраховане и допълнително здравно осигуряване

	2007	2008	2009	2010
Брутен премиен приход (млн. евро)				
Общо застраховане	649.3	784.3	745.0	707.1
Животозастраховане	120.7	138.0	113.5	125.8
Презастраховане	-	0	691.3	717.3
Доброволно здравно осигуряване	12.8	15.3	19.4	21.5
Покритие на границата на платежоспособност със собствени средства, намалени с нематериалните активи (%)				
Общо застраховане	187	162	189	194
Животозастраховане	1123	766	707	553
Презастраховане	-	105	34	115
Доброволно здравно осигуряване	453	508	470	563

Бележка: Данните за 2010 г. са предварителни, а за доброволното здравно осигуряване са прогнозни. Данните за презастраховането отразяват дейността на единственото дружество „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД.

Източник: КФН.

Още през 2011 г. с възстановяването на вътрешното търсене се очаква секторът да възстанови позициите си във финансовото посредничество. Брутният премиен

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

приход по общо застраховане и презастраховане се очаква да нараства средно със 7% през следващия 5-годишен период, като средният темп на изменение на брутния премиен приход в животозастраховането ще е по-малък (5%). Ръстът на премиения приход на здравноосигурителните дружества най-вероятно ще остане двуцифрен предвид ниската им номинална стойност и търсенето на допълнителни здравноосигурителни услуги.

От друга страна Директивата Платежоспособност II (публикувана в Официалния вестник на Европейския съюз през м. декември 2009 г.), която трябва да бъде приложена от държавите членки и да е влязла в сила до края на м. октомври 2012 г., обобщава разпоредбите на повечето действащи сега директиви и същевременно въвежда изцяло нови изисквания към платежоспособността (капиталовата адекватност), системите за корпоративно управление, отчетността, публичното разкриване на информация и надзора върху застрахователната и презастрахователната дейност. Директивата дефинира нов режим за определяне платежоспособността на застрахователите, който в сравнение с действащия дава по-голяма тежест на качеството на управление на рисковете и вътрешния контрол, като се отчитат всички количествено измерими рискове, на които са изложени застрахователите. Директивата въвежда коренно нов подход за надзор, като премахва досегашния формален подход за въвеждане на конкретни количествени изисквания и наблюдение за тяхното спазване и въвежда така наречения подход за надзор, базиран на принципи.

В тази връзка в периода до 2015 г. се очаква значително да се промени, както подхода за надзор от страна на регулаторния орган, така и изискванията за работа на компаниите, извършващи дейност на застрахователния и презастрахователния пазар.

След негативното развитие през 2008 г. като директен резултат от глобалната финансова криза, активите на пенсионно-осигурителните дружества (ПОД) продължиха да нарастват за втора поредна година, като през 2010 г. ръстът им се е увеличил с близо 20%. Анализът на собствения капитал и активите на дружествата показва подобрение, както по отношение на степента на покритие на регистрирания капитал, така и по отношение на рентабилността на собствения капитал и на активите на дружествата.

Таблица 9. Анализ на собствения капитал и на активите на ПОД (%)

	2007	2008	2009	2010
Степен на покритие на регистрирания капитал (коефициент)	167.7	123.9	131.6	140.6
Рентабилност на собствения капитал (коефициент)	23.2	-19.4	7.3	11.4
Рентабилност на активите на ПОД (коефициент)	18.3	-21.4	4.1	7.1
Активи на ПОД (нарастване в %)	50.7	-9.0	15.6	19.9

Източник: КФН.

Капиталовата адекватност на дружествата се подобрява, като през 2010 г. тя достига 218%. Коефициентите на ликвидност на дружествата и на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) намаляват с възвръщането на доверието на международните капиталови пазари, като същевременно значително покриват нормативно изискуемите коефициенти.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Таблица 10. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО

	2007	2008	2009	2010
Капиталова адекватност на ПОД (%)	193.6	155.2	180.2	218.0
Ликвидност на ПОД (коефициент)	50.0	42.4	32.4	16.5
Ликвидност на УПФ (коефициент)	165.9	203.9	207.9	184.4
Ликвидност на ППФ (коефициент)	118.5	201.3	234.9	197.5
Ликвидност на ДПФ (коефициент)	55.0	154.9	176.6	93.6
Ликвидност на ДПФ -ПС (коефициент)	-	11.2	146.8	325.6

Източник: КФН.

Нетните активи на ФДПО също продължават да нарастват през 2010 г., като при универсалните пенсионни фондове (УПФ) ръстът достига 33.5%. Нетните активи на доброволните пенсионни фондове (ДПФ), които представляват III-ти стълб на пенсионната система, нарастват с 6.4%. Брутните постъпления от осигурителни вноски във фондовете нарастват с 1.4%, което е доминирано от ръста на брутните постъпления в УПФ (3.1%). Във всички фондове е регистриран прираст на участниците през 2010 г. с изключение на ДПФ поради ограничения свободен финансов ресурс на домакинствата. Доходността на фондовете през 2010 г. отчита положителни стойности след отрицателните изменения за предходните две години.

Таблица 11. Нетни активи и доходност на ФДПО

	2007	2008	2009	2010
Нетни активи на ФДПО (млн. евро.)				
Универсални	627.9	741.4	1114.1	1486.8
Професионални	210.1	187.6	229.6	264.3
Доброволни	347.2	246.4	268.9	285.8
Доброволни по професионални схеми	-	1.0	1.0	1.5
Доходност на ФДПО (%)				
Универсални	11.3	-4.0	-7.2	6.4
Професионални	12.0	-5.8	-8.9	6.5
Доброволни	11.7	-6.4	-10.0	6.4
Доброволни по професионални схеми				5.2

Бележка: Доходността се изчислява за 24-месечен период.

Източник: КФН.

В периода 2011–2015 г. пенсионната система, функционираща на капиталово-покривен принцип, ще продължи да бъде във фаза на акумулиране на средства. Тенденцията за нарастване на нетните активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване ще се задържи, като се очаква стойността им да нарасне с около 2 пъти, а нетните активи в допълнителното задължително осигуряване ще нарастват с по-бързи темпове (2.5 пъти).

КФН подлага на постоянен и задълбочен мониторинг всяко дружество и управляваните от него фондове в случай на нееднократно отчитане на доходност в задължителните фондове под минималната и при застрашена финансова стабилност на дружеството. Допълнително, КФН изисква изготвянето на едногодишна Програма за финансово стабилизиране на дружествата и управляваните от тях фондове. В

съответствие с приетия от КФН План за действие в условията на финансова криза⁷, от дружествата се изисква да представят в КФН два пъти месечно актуална справка за размера на собствения капитал и на ликвидните средства, баланс и отчет за доходите на дружествата. При установени проблеми в дейността на дружествата и фондовете, бяха провеждани срещи с мениджмънта на някои от дружествата и бяха дадени множество препоръки за завишаване на контрола и извършване на по-прецизни разчети при инвестиране на средствата.

Горният анализ, както и липсата на експозиции към структурни инструменти от страна на компаниите, допринесе за устойчивостта и стабилността на небанковия финансов сектор по време на кризата. В резултат на последователната регулаторна политика, както и на далеч по-строгия от европейските стандарти надзор, който КФН упражнява особено в социално чувствителния пенсионен сектор, през цялата криза нито една небанкова финансова институция не изпадна в затруднено положение. Въпреки чувствителния спад в стойността на активите, няма случай на неизпълнение на задълженията от страна на небанковите финансови институции. Небанковият финансов сектор е стабилен или не поставя каквито и да е пречки пред растежа на икономиката.

В средносрочен план се очакват промени в законодателството предимно във връзка със стриктното изпълнение на задълженията на България като държава-членка на ЕС. С оглед на това, усилията ще бъдат концентрирани в хармонизирането на националното законодателство с новоприетите актове на ЕС в съответствие със сроковете, одобрени на ниво Европейски съюз и провеждане на европейските политики, по които е постигнат консенсус.

---

⁷ Приет на 23.09.2008 г. от членовете на Комисията за финансов надзор

III.2. Подобряване ефективността на публичните разходи и осигуряване на преразпределение на публичните разходи към дейности, повишаващи потенциала за растеж на икономиката

Ключово за подобряване на ефективността на публичните разходи и осигуряване на преразпределението им към дейности, повишаващи потенциала за растеж на икономиката, ще имат предприетите реформи за подобряване на събираемостта на държавните вземания, за засилване на контрола при провеждане на държавната политика, за подобряване на координацията и хармонизацията на финансовото управление и контрол и вътрешния одит в организациите от публичния сектор, за подобряване на контрола върху разходите на публичните предприятия, както и за фискална децентрализация. Тези реформи са подробно разписани в Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.).

2.1. Подобряване на фискалната рамка и бюджетната процедура⁸

През последните 13 години България постигна напредък по отношение на общата финансова стабилност. Установи се приемственост във фискалната политика и бяха следвани принципи на ограничаване на преразпределителната роля на държавата, стремеж към поддържане на ниски данъци и спазване на ограниченията от Пакта за стабилност и растеж.

Въпреки световната криза и последвалата я рецесия, България запази макроикономическата си стабилност, продължавайки да прилага дисциплинирана фискална политика. Страната ни ще спазва сроковете за привеждане на дефицита под референтната стойност, установени с процедурата по прекомерен дефицит, след което ще се стреми към широко балансирана бюджетна позиция.

От началото на 2011 г. се разработват нови правила, с които да се гарантира както приемствеността в политиката на фискалното управление, така и макроикономическата и финансова устойчивост в дългосрочен план. С тези правила се въвеждат две числови цели на фискалната политика:

- Размер на публичния сектор до 40% от БВП.
- Фиксиране на праг на дефицита по консолидирания бюджет в размер на 2% от БВП.
- Данъчна политика – въвеждане на нови видове преки данъци върху доходите или печалбите, или промени на данъчните ставки при същите се приемат с квалифицирано мнозинство от две трети от всички народни представители.

Във вече започналата бюджетна процедура за 2012 г. са запазени добрите практики, въведени в процедурите от предходните години, отнасящи се до правила, отговорности, подход на вземане на решение „отгоре-надолу”, което цели поддържане на устойчивост и последователност на процесите и процедурите за разпределение и управление на финансовите ресурси. Тя отразява и основните моменти в новата инициатива за подобрена координация и управление на икономическите политики, т.нар. „Европейски семестър”. Това ще позволи постигане на съгласуваност между основни фискални и бюджетни документи на

⁸ Повече подробности биха могли да бъдат намерени в Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.), част 7.

правителството, от една страна, със заложените приоритети и поети ангажименти в основни стратегически документи на страната като Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.) и настоящата Национална програма за реформи, от друга. Основната промяна в бюджетната процедура за 2012 г., в отговор на изискванията на „Европейския семестър”, е изтеглянето напред във времето на основните срокове по приемане от правителството на тригодишната бюджетна прогноза и на разходните тавани по ПРБК, без по общини, за периода 2012-2014 г., като ключови документи за съставянето на проектобюджета за 2012 г.

С бюджетната процедура за 2012 г. също така е предприета първа стъпка за отразяване на законодателните промени на ниво Европейски съюз и в частност на предложения от Европейската комисия проект на директива относно изискванията за бюджетните рамки на държавите-членки.

2.2. Пенсионна реформа и реформа в системата за социално осигуряване⁹

Реформите в пенсионната и социално-осигурителните системи ще допринесат за повишаване на дългосрочната устойчивост на публичните финанси, която ще благоприятства макроикономическата стабилност и икономическия растеж.

През последните години пенсионната система в България беше поставена пред редица предизвикателства. За да преодолее тези негативни тенденции, българското правителство прие редица мерки, които ще гарантират дългосрочната финансова стабилност на българската пенсионна система и ще подобрят адекватността на пенсиите. Тези мерки влязоха в сила от 1 януари 2011 г. с изменения и допълнения в Кодекса за социално осигуряване (КСО) и са насочени към:

- Финансово укрепване на Първия стълб на пенсионната система чрез:
  - Преустановяване на намаляването на осигурителната вноска за фонд “Пенсии” и разширяване на осигурителната база - от 2011 г. осигурителната вноска се увеличи с 1.8 процентни пункта.
  - Въвеждане на диференцирани осигурителни доходи за самоосигуряващите се лица на база облагаем доход.
  - От 1 януари 2012 г., увеличаване на стажа за работещите при трета категория труд - с по 4 месеца на всяка календарна година до достигане на 37 години стаж за жените и 40 години стаж за мъжете през 2020 г.
  - От 1 януари 2021 г., увеличаване на възрастта за пенсиониране на жените и мъжете - с по шест месеца до достигане на 63 г. за жените (2026 г.) и 65 г. за мъжете (2024 г.).
  - Удължен до 31 декември 2014 г. период, през който ранното пенсиониране на работещите при първа и втора категория труд ще се осъществява от ДОО, вместо от професионалните пенсионни фондове. До 31 март 2011 г. натрупаните средства по индивидуалните партии на определени възрастови групи лица¹⁰ ще бъдат прехвърлени към фонд „Пенсии” на ДОО, а вноските от съответно 12% и 7% ще постъпват в Националния осигурителен институт (НОИ).

⁹ Пенсионната реформа и реформата в системата на социалното осигуряване са подробно разписани в Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.).

¹⁰ Мъже, родени през 1952-1959 г., и жени, родени през 1955-1959 г.

- От 1 януари 2015 г. изплащането на ранни пенсии за работещите при първа и втора категория труд ще се осъществява само от професионалните пенсионни фондове.
- Повишаване на адекватността на пенсиите за трудова дейност:
  - От 1 януари 2017 г. се увеличава тежестта на всяка година осигурителен стаж от 1.1% на 1.2% за пенсиите, свързани с трудова дейност¹¹.
  - От 1 януари 2014 г. отпада максималният размер на новоотпуснатите пенсии и постепенно се увеличава максималният размер на старите пенсии.
  - От 1 януари 2017 г. се увеличава вноската за универсалните пенсионни фондове с 2 процентни пункта до 7%.
  - От 1 януари 2012 г. първият ден от болничните ще бъде покриван от работодателите в размер на 100% от дневното брутно трудово възнаграждение, докато вторият и третият ден ще бъдат покривани от фонд „Общо заболяване и майчинство” на ДОО.

Осъвременяване на пенсиите по т.нар. „швейцарско правило” (чл. 100 от КСО) ще се прилага след 2013 г.

За 2011 г.¹² минималните осигурителни прагове по основните икономически дейности и групи професии се повишават с 5.6% в сравнение с 2010 г., а средният осигурителен доход се очаква да нарасне с 6.3% в сравнение с 2010 г.

Намалява се срокът за изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност след прекратяване на осигуряването (от 75 на 30 дни), запазват се срокът за изплащане на парично обезщетение за бременност и раждане и размерът на обезщетението за отглеждане на малко дете до двегодишна възраст.

Предприетата пенсионна реформа предвижда мерки с различно въздействие върху факторите на растежа, като основно те се реализират по линия на¹³:

- Повишаване на потреблението;
- Повишаване на равнището на икономическа активност и предлагане на труд;
- Реализиране на икономии на бюджетни средства, които биха могли да бъдат насочени за инвестиции в капитал и иновации;
- Повишаване на потенциалния растеж, както благодарение на по-високото предлагане на труд, така и вследствие на насочването на допълнителните средства от повишената икономическа активност и спестените бюджетни средства към инвестиции в инфраструктура и НИРД.

Прилагането на мерките и приоритетите на предстоящата да бъде обновена до края на 2011 г. Национална стратегия за демографско развитие на Република България до 2020 г. ще позволи подобряване на демографския баланс, забавяне темповете на намаляване броя на населението с тенденция за стабилизирането му в дългосрочен план, осигуряване на високо качество на човешкия капитал, на равни възможности за

¹¹ Това означава, че автоматично 37 години осигурителен стаж ще са равни на 44.4, а 40 години – на 48. Целта е през 2025 г. нетният коефициент на заместване на дохода от 1-ви и 2-ри стълб да достигне 65%.

¹² Съгласно решение на МС от редовното му заседание на 20.10.2010 г. относно проект на Закон за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2011 г., който понастоящем е приет от НС на 30.11.2010г., ДВ бр.98/14.12.2010 г.

¹³ Съгласно оценка на ефектите от планираните структурни реформи върху икономическия растеж, част 2.4. от Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.).

всички и на кохезията в обществото, като по този начин допринесе за дългосрочната устойчивост на публичните финанси.

Структурните реформи на пазара на труда, целящи повишаване на коефициента на икономическа активност и намаляване на дългосрочната безработица (в съответствие с ИН 7 и 8, и с водеща европейска инициатива „Програма за нови умения и работни места”), ще позволят поемането на тежестта от застаряващото население в бъдеще, без да бъде застрашена стабилността на публичните финанси.

2.3. Реформа в здравеопазването

Реформата в здравеопазването е сред мерките с приоритетно значение за страната, както по отношение на човешкия потенциал, така и с оглед на фискалната устойчивост. Тя е насочена към по-добра ефективност на разходите за здравеопазване, в съчетание с мерки за подобряване на общественото здраве, висока степен на национална здравна сигурност и стабилизиране на инфраструктурата в системата на здравеопазването.

Очакваните резултати от тези реформи са повишена удовлетвореност на населението и медицинските специалисти от функционирането на здравеопазването, осигуряване на качествена и достъпна медицинска помощ при ясни правила, които гарантират правата на пациентите и техните задължения, повишено качество на медицинските услуги, ефективно използване на финансовите средства в здравеопазването и финансова устойчивост на системата.

Одобрените разходи по бюджета на Министерство за здравеопазването за 2011 г. са увеличени с 20.1% спрямо 2010 г. на 364.04 млн. евро. Субсидиите за болниците бяха увеличени с 44.4% (106.9 млн. евро) с оглед на продължаващата модернизация. Разходите за здравеопазване от държавния бюджет през 2011 г. ще възлязат на 11.9% от общите бюджетни разходи. Липсата на възможност за отделянето на по-голямо финансиране за този сектор предвид настоящата необходимост от фискална консолидация налага прилагането на мерки за повишаване на финансовата самостоятелност на сектора. Мерки в тази посока са:

➤ Усъвършенстване на механизмите на финансиране, заплащане и контрол върху разходите чрез:

○ **Прилагане от 2010 г. на правила и методики за остойностяване и заплащане на медицинските дейности**¹⁴ за определяне на реимбурсните стойности на медицинските дейности, регламентиране обемите и цените на всички видове медицински дейности от обхвата на здравното осигуряване.

○ **Развитие на електронното здравеопазване**¹⁵ - постепенно изграждане от 2011 г. на интегрирана информационна система, свързваща в реално време информационните системи на институциите и изпълнителите в сферата на здравеопазването. Единната информационна система, изградена от Министерство на здравеопазването, трябва да свърже съществуващите вече системи в различните институции (НЗОК, НОИ, НАП, МЗ и др.) с доставчиците на здравни услуги (болници, практики в извънболничната помощ, аптеки). Така ще се гарантира адекватност на здравната политика, коректно приоритизиране, оптимално, адекватно и прозрачно финансиране на сектора, бърз и точен обмен на информация между всички участници, което да позволи следене на системата в реално време и вземане

¹⁴ Съгласно ПМС 304 от 17.12.2010 г. за цените и методиките на заплащане и остойностяване през 2011 г., Закон за здравното осигуряване (ЗЗО), изм.ДВ бр.98 от 2010 година

¹⁵ В рамките на бюджета по КФП за функция „Здравеопазване” и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” – 5 млн. евро. за 2011 г.

на точни решения. Ще се развие и поддържа **електронно пациентско досие**, което да осигурява обмен и наличност на данни за пациента без значение от мястото, където се намира. Чрез него освен удобство и спестяване на разходи, ще се постигне и приемственост в проследяването на пациента от различните изпълнители на медицински услуги. Ще се работи и в посока създаване на **електронни регистри, електронни рецепти, електронни направления**, като съществуващите вече подобни регистри ще бъдат интегрирани в обща информационна система, а някои от тях – например тези на лечебните заведения, медицински изделия – ще бъдат публично достъпни чрез веб-портали.

- **Изготвяне на правилата за финансово управление и отчетност на болниците**¹⁶ с оглед на осъществяването на контрол върху финансовите и информационните потоци ще се разработи система за наблюдение и оценка на ефективността на изпълнителите на медицинска помощ, поддържане на актуална медико-статистическа информационна база данни, както и провеждането на текуща оценка на ефективността на здравно-осигурителната система. Промяната и усъвършенстването на изискванията в управлението на болниците ще доведе до подобряване ефективността на тяхното управление. Дейността по мярката се предвижда да стартира през 2011 г.

- **Преструктуриране на болничния сектор**

- Въведената през настоящата година **Национална здравна карта** за лечебните заведения, които получават публични средства и средства от държавния бюджет,¹⁷ ще продължи да се развива и усъвършенства. Тя ще съдържа информация освен за вида, броя, дейността и разпределението на лечебните заведения по отделните нива на медицинското обслужване в областта, и за броя легла, центровете за скъпи и високотехнологични методи на диагностика и лечение, за които е обосновано финансирането с публични ресурси. Допълнително се провежда **дългосрочна политика**, свързана с: *преструктурирането* на лечебните заведения в зависимост от нуждите на населението в регионален план; с *усъвършенстването* на националната здравна карта и на медицинските стандарти на основата на анализ на ефективността; с *преустановяване на работа* на дублиращите се структури и планиране на потребностите от включване на нови лечебни заведения за болнична помощ, които желаят да работят с публични средства в зависимост от нуждите на съответния регион и на сектора като цяло.

- Приемане и внедряване през 2011 г. на **План и програма за внедряване на диагностично-свързаните групи (ДСГ)** като метод на заплащане и контрол върху работата на болниците¹⁸ с оглед на по-добро разпределение на разходите и управление на разходите в болниците, създаване на стимули за задържане на разходите и по-ефективно преразпределение на средства между болниците.

- **Подобряване на достъпа на населението до медицинска помощ:**

- **Гарантиране на здравно-осигурените лица на реален 24 часов достъп до лекарска помощ**¹⁹. Въведени са допълнителни финансови стимули за лекари и специалисти за оказване на дежурствата. В допълнение са въведени нови форми на организация на работа, които да гарантират на здравно-осигурените лица максимален достъп до медицинско обслужване извън системата на болниците и спешната помощ,

¹⁶ Мярката е отразена в доклад на МЗ, приет с Протокол № 44 от Заседание на МС от 08.12.2010 г.

¹⁷ Приета с Решение на Министерския съвет № 103 от 24.02. 2011 г.

¹⁸ Приета с Протокол № 44 от Заседание на МС от 08.12.2010 г.

¹⁹ ПМС 304/17.12.2010 г за остойносттаването ѝ в Наредбата № 40 от 2004 г. за определяне на основния пакет от здравни дейности гарантирани от бюджета на НЗОК (изм. От ДВ бр. 62 от 2010 г.) за основния пакет дейности.

когато случаите не са такива. В рамките на бюджета на НЗОК за 2011 г. са предвидени 4.6 млн. евро.

- **Подобряване на профилактиката, скрийнинга и диспансерното наблюдение**¹⁹; въвеждане от 2012 г. на индикатори за оценка на качеството на предоставяната дейност - положителен ефект върху равнището на разходите за по-скъпото, специализирано извънболнично и болнично лечение (в сила от 2013 г.). Съществуващите профилактични програми и дейности ще продължат да се развиват и подобряват. В процес на разработване са и програми за скрийнинг и ранна диагностика на населението.²⁰

- **Въвеждане от 2011 г. на еднокдневни дейности в основния пакет за болнична медицинска помощ**¹⁹ с оглед на стимулиране на използването на модерни методи на лечение, изискващи минимален престой. Освен положителните ефекти върху равнището на разходите за болнична помощ, за обществото ползите са в посока намаляване на временната нетрудоспособност.

- **Усъвършенстване механизмите на заплащане и изискванията към работата на спешните портали в болниците**²¹ с оглед на повишаване на тяхната ефективност и на равнището на контрол върху дейността им. До 2013 г. се изпълнява проект²² по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” - 2007-2014 г., насочен към подобряване качеството на предоставяната спешна медицинска помощ, особено на уязвими групи от населението чрез подобряване знанията и уменията на персонала на спешната медицинска помощ. Проектът е на обща стойност 3.2 млн. евро, като започна на 10 юли 2009 г. и е с продължителност 29 месеца - до 10 декември 2011 г.

- **Преструктуриране на болниците на базата на здравната карта и подобряване на ефективността им чрез нови финансови политики за заплащане** (2011-2013 г.), включително планиране на потребностите от използването на нова апаратура в зависимост от съотношението цена/ефективност и наличието на специалисти, които да работят с нея. Изпълнява се проект по ОП „Регионално развитие” по схема BG161PO001/1.1-08/2010 - „Подкрепа за реконструкция, обновяване и оборудване на държавни лечебни и здравни заведения в градските агломерации” на обща стойност 75.2 млн. евро.

➤ Подобряване на административния капацитет в сектор „Здравеопазване”, чрез:

- **Планиране на необходимостта от кадри и тяхната специализация**, развиване на системите за квалификация и надграждащо и продължително обучение²³ чрез приемането на вътрешно-нормативни документи на МЗ²⁴. Регистрите на съсловните организации ще бъдат използвани с цел планиране на необходимите кадри по региони и специалности съобразно потребностите на страната. Ще бъдат създадени и регистри към МЗ (2011-2015 г.).

²⁰ Наредба № 39 за профилактичните прегледи и диспансеризацията, Национален рамков договор за 2011 г., съгласно чл. 55 от Закона за здравното осигуряване.

²¹ Съгласно Методика за субсидиране на лечебните заведения, приета със Заповед № РД 28-15 от 19.01.2011 г на Министъра на здравеопазването. В рамките на бюджета на МЗ за 2011 г. и Проект BG051PO001-6.02.02 ПУЛСС (Практически увод в лечението на спешните състояния) по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” - 2007-2014 г..

²² BG051PO001-6.02.02 ПУЛСС (Практически увод в лечението на спешните състояния)

²³ Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” (проект за Акредитация на лечебните заведения и продължителното обучение на медицинския персонал на стойност 1.7 млн. евро. с крайна дата 2011 г.). Направено е предложение за удължаване на срока до 2013 г. за кадрите от спешна помощ.

²⁴ Наредба № 34 / 29.12.2006 г. за придобиване на специалност и Наредба № 15 от 02.07.2008 г. за придобиване на специалност обща медицина от общо-практикуващите лекари (ОПЛ).

○ Преобразуване и оптимизиране на съществуващите регионални центрове по здравеопазване и регионални инспекции за опазване и контрол на общественото здраве - обособяване през периода 2011-2012 г. на 28 районни здравни инспекции с нови функции, на мястото на съществуващите до 2010 г. 56 броя районни структури към МЗ²⁵.

➤ Оптимизиране на лекарствената политика²⁶ (2011-2013 г.), което ще бъде постигнато чрез:

○ Утвърждаване на единни стандарти за рационална лекарствена употреба и унифицирани критерии за включване в системата за заплащане на лекарствени продукти с обществен ресурс;

○ Въвеждане на фармако-икономически анализ с цел обосновано вземане на решение за прилагане в практиката на всеки иновативен лекарствен продукт;

○ Контрол и оптимизиране на разходите на болниците за лекарствени продукти;

○ Скъсяване на сроковете за оценка на нови лекарствени продукти и облекчаване на административните процедури.

Предвид ограничеността на националния бюджет, по-голямата част от описаните по-горе мерки се финансират чрез европейски средства по линия на ОП „РЧР” и „Регионално развитие”. Общата сума на финансирането възлиза на 108.7 млн. евро.

2.4. Образование

Приоритетите в сферата на образованието са насочени към:

- Повишаване качеството на образованието;
- Обвързаност на образователните програми с реалните нужди на икономиката;
- Осигуряване на равен достъп до образование и отваряне на образователната система;
- Създаване на условия и среда за реализиране на практика на образователната концепция за „Учене през целия живот”;
- Привличане на младите хора в разработването на секторни политики, и
- Превръщане на България в страна на знанието и иновациите.

Разходите за образование, заложи в ЗДБРБ за 2011 г. възлизат на 1.3 млрд. евро или 9.6% от всички бюджетни разходи. Необходимостта от фискална консолидация налага прилагането на допълнителни мерки за повишаване на финансовата самостоятелност на сектора, вкл. чрез привличането на частни капитали, което от своя страна ще подобри връзката между образователната система и пазара на труда. Тези нови практики във финансирането на българското образование и предучилищното възпитание ще бъдат подробно дефинирани в **новия Закон за предучилищното и училищното образование**, който предстои да бъде приет през 2012 г. Министерството на образованието, младежта и науката (МОН) има възможност, чрез национални програми, да предвижда финансиране на конкретни мерки и дейности за повишаване качеството на българското образование, както и за

²⁵ С ПМС № 1 от 06.01.2011 г. В рамките на бюджета на МЗ и оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” (проект за Правителствена социална отговорност: Иновативен подход на качество в правителствените действия и резултати, Модел G.S.R на стойност 0.12 млн. евро с крайна дата 2012 г.).

²⁶ Съгласно Закона за лекарствени продукти в хуманната медицина.

по-пълно обхващане и задържане на децата в задължителна училищна възраст в училище. Националните програми се одобряват ежегодно от Министерския съвет. Със свое решение от 4 април 2011 г. Министерският съвет одобри девет такива програми за 2011 г.²⁷

Прилагането на тези мерки ще повиши прозрачността на изразходването на публични средства, на ефективността на разходите чрез финансиране на продукта на образователната система, ще ускори оптимизацията на структурите в системата на училищната мрежа и ще допринесе за по-голямото обхващане на ученици в системата чрез обвързване на финансирането с броя на учениците.

Планират се и мерки, свързани с анализ на модела на финансиране и неговото усъвършенстване, както и с измерване и повишаване на качеството на образованието. Подобряването на образователната система и повишаването на общото образователно равнище ще благоприятстват предлагането на труд и ще способстват за по-високи данъчни приходи в бъдеще.

С оглед на подобряването на *ефективността на публичните разходи*, Световната банка ще предостави подкрепа за институционални реформи в образованието с цел да се оптимизират резултатите от изразходване на публичните средства. Подкрепата ще бъде насочена, както към подобряването на *качеството на основното и средното образование* чрез засилване на системата за отчетност на училищата, усъвършенстването на системата за външна оценка на качеството на образованието, така и за подобряване *качеството и значимостта на висшето образование* чрез подобряване управлението на висшите училища, осъществяване на по-строг контрол върху акредитацията на учебните заведения и обвързване на държавното финансиране с резултатите.

---

²⁷ „Оптимизация на училищната мрежа“; „Квалификация“; „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в училище“; „Училището – територия на учениците“; „Система за национално стандартизирано външно оценяване“; „Модернизиране на системата на професионалното образование“; „С грижа за всеки ученик“; „Създаване на достъпна архитектурна среда“; „Роден език и култура зад граница“.

III.3. По-добро и по-ефективно използване на трудовия потенциал в икономиката (с акцент върху мерки, подпомагащи растежа)

По-доброто и по-ефективното използване на трудовия потенциал на работната сила в България ще способства за постигане на Националната цел 1 „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.". В същото време, то ще благоприятства възстановяването и поддържането на висок темп на икономически растеж и повишаването на производителността на труда. В тази част акцентът е поставен върху реформите и мерките, които са част от по-мощни инициативи на пазара на труда (разписани в анекс към Програмата), но които ще бъдат предприети в краткосрочен план (2011-2012 г.) и ще имат осезаемо и бързо въздействие върху пазара на труда и целевите групи на политиката.

Изпълнението на реформите и мерките за подобряването на функционирането на този фактор на растежа, които са подробно разписани в частта за изпълнението на Национална цел 1, ще допринесе за постигането на по-висок и балансиран растеж чрез:

- ⇒ Активиране и осигуряване на работна сила, готова за заетост на качествени (с високи изисквания към работната сила и създаващи висока добавена стойност) работни места;
- ⇒ По-висока производителност на труда на зетите благодарение на по-високото равнище на знания и умения;
- ⇒ Гъвкавост, изразена в бързо пренасочване на свободната работна сила и намаляване на продължителността на преходите между отделните състояния на пазара на труда;
- ⇒ Изпреварващо обучение за осигуряване на необходимата работна сила с оглед на бъдещите потребности на пазара на труда.

За постигане на заложените в НПП цели ще се реализират мерки, насочени основно към осигуряване на заетост на безработните, както на първичния пазар на труда, така и по програми и мерки за заетост. Ще продължат и активните действия за повишаване качеството на работната сила, които са от съществено значение за осигуряването на квалифицирана и адаптивна работна сила за нуждите на бизнеса. По-важните мерки в краткосрочен план (2011-2012 г.) са:

- Подобряване на качеството на предоставяните от Дирекция „Бюро по труда” (ДБТ) услуги по заетостта - от една страна ще продължи разширяването на работата с неактивни и обезкуражени лица и ограничаване на пасивното поведение на безработните на пазара на труда, а от друга – ще се прилага комплекс от дейности, които ще допринесат за увеличаване на дела на активираните безработни лица.
- Подобряване на ефективността на мерките и програмите на Агенцията по заетостта (АЗ), осигуряващи субсидиране на заетостта, стажуване и чиракуване на безработни лица от групи, които срещат трудности при интеграцията на пазара на труда.
- Стартиране на единна система за търсене и предлагане на работна сила и създаване на единен национален портал за обявени свободни места. През

2011 г. ще продължи модернизирването на услугите по заетостта чрез изграждането на **единна система за търсене и предлагане на работна сила** и облекчаване на достъпа до безплатна информация за свободните работни места. В допълнение, към работодателите от администрацията и общинските предприятия, които вече задължително обявяват в териториалните поделения на АЗ свободните работни места за лица, работещи по трудово правоотношение, на електронната страница на АЗ ще се осигури достъп до информацията и за свободните работни места, обявени от частните посредници. По този начин ще се създаде **единен портал за обявените свободни работни места в цялата страна**, в който търсещите работа лица да могат да се информират бързо и безплатно.

- Ефективна интеграция на пазара на труда на младите хора – „нов старт”. Ресурсите и възможностите за подкрепа на **ефективната интеграция на пазара на труда на младите хора** ще бъдат увеличени. Акцентът ще бъде поставен върху улесняване на прехода от образование и обучение към заетост и пазара на труда, както и към предоставяне на различни мерки тип „втори шанс” за лицата, които не са в системата на образованието, обучението или заетостта. През 2011 г. ще бъде увеличен двойно броят на новонаетите по *програмата „Старт на кариерата”*. Продължава субсидирането от държавния бюджет за стажуване на младежи до 29 г. при работодател, както и субсидирането на заетост, вкл. и на младежи с трайни увреждания, военноинвалиди, както и младежи от социални заведения, завършили образованието си. По ОП „РЧР” ще стартира нова схема за младежи, осигуряваща професионално обучение, съчетано с обучение по търсени от работодателите ключови умения. Чрез изпълнение на комплексът от мерки в тази насока до 2015 г. делът на младежите, на които е предложен „нов старт”, ще нарасне до 27% от регистрираните безработни младежи.
- Подобряване на гъвкавостта и сигурността на пазара на труда. Във връзка с **прилагането на българската пътека за подобряване на гъвкавостта и сигурността на пазара на труда**, въз основа на първите сключени споразумения между национално представителните организации на работниците и служителите, и на работодателите, правно се регулира въвеждането и разпространението на *нови гъвкави форми на заетост* - надомен труд и работа от разстояние. През 2011 г. ще бъде транспонирана Директива 2008/104/ЕО относно работа чрез агенции за временна заетост. Ефективният двустранен социален диалог по отношение на разпространението на действието на браншови колективни трудови договори, в допълнение към разпространените вече четири колективни трудови договора, ще продължи. Ще бъде подкрепено стимулирането на въвеждането на различни гъвкави форми за заетост, разширяване на предоставяните социални придобивки, географската мобилност на работната сила и др.²⁸
- Намаляване на дела на недеклаираната заетост. С оглед на **намаляването на дела на недеклаираната заетост** контролът върху труда ще бъде подобрен, вкл. чрез назначаване на 110 лица за асистенти в инспекционната дейност, обучение на 460 служители от специализираната администрация на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда” (ИА „ГИТ”). Важна подкрепа ще бъде осигурена и за действията на социалните партньори в тази насока, вкл. чрез функциониране на *Национален център за превенция на неформалната икономика*; обществени кампании за промяна на нагласите към

²⁸ По схеми в рамките на ОП „РЧР”

нетърпимост на всички прояви на неформалната икономика; стимулиране на въвеждането на практики за корпоративна социална отговорност на фирмено/браншово ниво; дейност на мрежата от Информационни бюра „Достоен труд” и др. Приетите мерки за укрепване на държавната пенсионна система за дългосрочен период също оказват положително въздействие върху намаляването на недеklarираната заетост. Ясните законово разписани правила дават сигурност на младите заети лица, че ако полагат труд „на светло” ще получат адекватни пенсии. Едновременно с това на възрастните лица са предоставени преференции за по-дълго оставане на пазара на труда, вместо да получават пенсия и да полагат труд след пенсиониране, често недеklarиран.

- Учене през целия живот. Значителни усилия ще бъдат полагани за увеличаване на **достъпа до учене през целия живот и повишаване на качеството на обучение**. С тази цел, ще бъде разработен план за 2012-2013 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот. Продължава широкото прилагане на различните *схеми за ваучери* за обучение на заети и безработни лица, посредством действието на схемите „Аз мога”, „Адаптивност” и „Развитие”, като през 2011 г. ще стартират и нови схеми в тази област. Под ръководството на Министерство на образованието, младежта и науката (МОМН) ще бъде разработен нов национален подход за *осигуряване на качество на професионалното образование и обучение*. Ще се развиват и *услугите по кариерно ориентиране*. Важна подкрепа ще имат и действията на социалните партньори в тази насока, вкл. чрез функционирането на *Националната референтна мрежа за оценка на компетенциите на работната сила*. За повишаване на осведомеността на национално равнище за стратегиите за учене през целия живот ще допринесе провеждането на *три регионални борси/панаири на ученето*, издаването на *справочник за предлагането на възможности за образование и обучение* в отделните региони в страната, и др.
- Прогнозиране на потребностите от работна сила с определени квалификации. През 2012 г. ще завърши изграждането на системата за **прогнозиране на потребностите от работна сила с определени качествени характеристики** в средносрочен и дългосрочен план, което ще подпомогне преодоляването на недостига от високо квалифицирани работници и служители в редица икономически дейности. Като основа, през 2011 г. ще бъде разработен модел за прогнозиране, въз основа на който ще се изготвя средносрочна прогноза за потребностите от работна сила с определени качествени характеристики по икономически дейности, професии, равнище на образование, както на национално ниво, така и по райони за планиране/области. Специално внимание ще бъде обърнато на потребностите от знания и умения на неравнопоставените групи на пазара на труда, в т.ч. лица без образование и квалификация, младежите, продължително безработни лица, по-възрастни лица, жени, и др.

III.4. Адресиране на слабостите в бизнес-средата и подобряване на административната ефективност, включително на регионално и местно ниво

Осигуряването на предвидима и благоприятна за инвестиции бизнес среда в съответствие с препоръките на ИН 6 ще способства за създаването на необходима и подходяща рамка за развитие на бизнес, особено за малките и средни предприятия (МСП). Важна роля в подобряването на бизнес-средата ще продължи да играе изпълнението на Програмата за по-добро регулиране 2010-2013 г. и функционирането на групата за мониторинг на нейното изпълнение, а именно по отношение на повишаване на качеството на нормативните актове, намаляване на регулаторната и административна тежест, осигуряване на съответствие на актовете и процедурите по регулаторните режими със Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност (ЗОАРАКСД), въвеждане на електронните услуги и участието на структурите на бизнеса в процеса на планиране и отчитане на изпълнението на заложените в програмата мерки. Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), посредством своята дейност по съгласуване на проекти на нормативни актове за съответствието им с разпоредбите на Закона за защита на конкуренцията (ЗЗК), засилване на взаимодействието си със секторните регулатори във връзка с правоприлагането по ЗЗК, както и засилване на ефективната конкуренция на съответните пазари чрез повишаване на броя на самосезирания, решения и наложените санкции от страна на КЗК с установени нарушения на ЗЗК, също ще има важна роля за подобряването на бизнес средата чрез подобряване на конкуренцията на съответните пазари. Важна е ролята и на Комисията за регулиране на съобщенията (КРС), чиято дейност за определяне на рискови фирми и пазарни сегменти/сектори на национално и на регионално ниво, които да са обект на редовно наблюдение, както и за нормативно определяне на специфичните задължения в случай на установяване на наличие на предприятие със значително въздействие върху съответни пазари, допълнително ще допринесат за подобряването на бизнес средата.

Подобряването на бизнес средата, в частност намаляването на съществуващата административна тежест за бизнеса и работодателите, свързана с процеса на наемане и оптимизиране на персонала, ще позволи намаляване и на недеklarираната заетост. Това от своя страна, освен че ще доведе до повишаване на заетостта на населението (чрез чисто статистически ефект), ще допринесе и за подкрепа на държавния бюджет чрез осигуряването на по-високи приходи, свързани с по-голямата заетост.

Много от мерките за подобряване на административната ефективност се реализират чрез Оперативна програма „Административен капацитет“ (ОПАК) за 2007-2013 г., която е съфинансирана от Европейския социален фонд (ЕСФ).

В допълнение, Световната банка е готова да продължи сътрудничеството с България за *подобряването на бизнес средата* чрез подпомагане ефективното прилагане на Програмата за по-добро регулиране и Плана за действие за намаляване на административната тежест, с цел подобряване *функционирането на държавната администрация* и за повишаване на *доверието в държавните институции*. Световната банка ще оказва аналитична и консултантска подкрепа при съвместното изготвяне на анализи и оценки на конкурентноспособността на българската икономика и политиките в подкрепа на икономическия растеж.

4.1. Оптимизация на държавната администрация

В периода март-юли 2010 г., с оглед на оптимизирането на административните структури, бе извършен задълбочен функционален анализ в рамките на Съвета за административна реформа (САР). В резултат на това, общият брой на административните структури бе намален със 7.8% (до 106), броят на служителите в държавната администрация - с 10.9%, а разходите за заплатите в държавната администрация бяха съкратени с 12.6% в сравнение с тяхното равнище за 2009 г.

През юли 2010 г. Министерският съвет прие разработения от САР План за действие за оптимизиране на държавната администрация (2010-2011 г.)²⁹. Планът за действие съдържа 572 мерки, от които 185 са за оптимизиране на функциите на ресорните министерства, 38 са за увеличаване на ефикасността и ефективността на административните структури, а 349 за рационализиране на публичните услуги. Планът за действие посочва отговорни институции и определя срокове за изпълнение (с малки изключения, до края на 2011 г.) за всяка мярка. Министерският съвет прие отчет за изпълнението на мерките заложи в Плана за действие за оптимизиране на държавната администрация (2010-2011 г.) за периода юли 2010 г. - февруари 2011 г.

- Процесът на **оптимизиране на функциите** на ресорните министерства се осъществява чрез промени в техните устройствени правилници. От тези мерки (185) 79.5% или 147 мерки са планирани и приложени до края на 2010 г., а останалите 38 мерки ще бъдат приложени до края на 2011 г.
- Мерките за **увеличаване на ефикасността и ефективността на административните структури** са насочени към подобряване на вътрешните правила и процедури на базата на задълбочен анализ на текущото състояние с оглед на дефинирането на области за подобрене. От дефинираните 38 мерки, 73.7% или 28 мерки са планирани и приложени до края на 2010 г., а останалите 10 мерки ще бъдат приложени до края на 2011 г.
- **Подобряване на публичните услуги.** От предложените 349 мерки, 62.2% или 217 мерки са планирани и приложени до края на 2010 г., 36.7% (128 мерки) ще бъдат приложени до края на 2011 г., а 4 мерки – до края на 2012 г.

Правителството ще продължи да прилага мерки за оптимизиране на държавната администрация и в периода 2011-2013 г. По приоритетна ос I „Добро управление” на ОПАК е открита процедура за подбор на проекти на обща стойност 2.6 млн. евро за централните администрации. Процедурата е насочена към оптимизиране на структурата и организационно развитие на администрациите, към повишаване на ефективността и ефикасността на процесите, към избягване на дублиращи се функции на административни структури на централно ниво, както и на териториалните звена на централната изпълнителна власт. Проектите по тази процедура ще подпомогнат оптимизацията на конкретни администрации, които подпомагат органите на изпълнителната власт.

През 2011-2012 г. ще се изпълнят следните по-важни мерки:

- Промени в Закона за администрацията, с цел намаляване на йерархичните нива в администрацията и по-доброто разпределение на правомощията между ръководителите на администрацията и главните секретари със срок на изпълнение края на април 2011 г.;
- Разработване на методика за определяне числеността на персонала на областните администрации с оглед на постигането на прозрачност в този процес;

²⁹ С РМС №560/2010 г.

- Повишаване качеството на работата на организации и институции с пряко отношение към подобряването на бизнес средата в България – БАИ, ИАНМСП, институции и организации от националната инфраструктура по качеството. По Приоритетна ос 4: „Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОПК) ще бъде обявена процедура за подкрепа на дейностите в тази област;
- Изпълнение на плана за оптимизация на държавната администрация, който ще позволи да се осъвремени организацията на администрацията и ще позволи подобряване на достъпа и качеството на публичните услуги, и ефикасността на публичните разходи;
- Избор на модел за регионализация и второ ниво на самоуправление, което ще позволи засилване на ролята на областния управител при осъществяване на държавното управление по места и възможност за създаване на областно ниво на самоуправление; засилване ролята на областните съвети за развитие като органи за провеждане на държавната политика и осъществяване на регионална координация;
- Разработване на методика за финансиране на дейностите на областните администрации, включително чрез въвеждане на стандарти за издръжка на областните администрации с оглед на постигане на прозрачност при определяне на бюджетите на областните администрации.

4.2. Развитие на човешките ресурси в държавната администрация

Повишаването на ефективността и капацитета на администрацията на централно и на местно ниво ще спомогне за подобряването на бизнес средата и за създаването на благоприятен инвестиционен климат. Мерки за развитие на човешките ресурси в държавната администрация са предвидени в рамките на Приоритетна ос II „Управление на човешките ресурси” на ОПАК.

През 2011-2012 г. ще се изпълнят следните по-важни мерки:

- Развитие на системите за набиране и подбор на човешки ресурси в администрацията;
- Въвеждане на нов модел на заплащане в държавната администрация.

Новият модел на заплащане на служителите в държавната администрация ще се формира от две части - постоянна, която зависи само от отработеното време и променлива част, негарантирана, която е обвързана с постигнатите резултати, особености на работните процеси и организацията на работата. Предвижда се съотношението между постоянната и променливата част на заплатите да е фиксирано на ниво средства за заплати. Предвижда се и използването на матрична скала за определянето на основните месечни заплати за длъжност - матричната скала ще съдържа дефинирани стъпки на основните месечни заплати за всяка длъжност, като за всяка стъпка ще има минимален и максимален размер на основната месечна заплата. Матричната скала ще бъде разработена въз основа на оценка на функциите и отговорностите на длъжностите, определени в Единния класификатор на длъжностите в администрацията. В новия модел на заплащане се предвижда добавката за прослужено време да отпадне, като в същото време ще се предложи нов вид допълнително възнаграждение с постоянен характер, т. нар. „задържаща добавка”.

- Обучения за повишаване на административния капацитет и запознаване с нормативните актове, регламентиращи въвеждането на електронното управление - Закон за електронното управление (ЗЕУ), Закон за електронния документ и електронния подпис (ЗЕДЕП), ЗОАРАКСД, Административно-процесуалния кодекс (АПК);
- Провеждане на обучения за извършване на оценки на въздействието;
- До 2013 г. е предвидено обучение за повишаване на административния капацитет на звената, ангажирани с предоставяне на публично-частно партньорство (ПЧП) и изработване на методически документи за облекчаване на процедурите за възлагане на публично-частните партньорства.

В средносрочен план ще се разработи система за планиране на потребностите от човешки ресурси в държавната администрация, което ще подобри нейната ефективност и адаптивност. Системата ще се разработва в рамките на проект по ОПАК, изпълняван от администрацията на МС.

4.3. Въвеждане на задължителна оценка на въздействието

В България оценката на въздействието на нормативните актове е въведена частично със ЗОАРАКСД. За да се избегне ограниченото приложно поле на ЗОАРАКСД, прилагането на тази концепция ще се уреди със Закона за нормативните актове (ЗНА).

Съгласно отчета на изпълнението за 2010 г. на Програмата за по-добро регулиране 2008-2010 г., 509 служители от администрацията са преминали обучителни курсове по оценка на въздействието на нормативните актове и 10 са обучени за лектори в тази сфера. От изготвените общо 15 оценки на въздействието на нормативните актове, 14 са реализирани чрез възлагане по реда на Закона за обществените поръчки (ЗОП).

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.):

- Институционализиране на процеса по оценка на въздействието на нормативните актове - определяне на функции, свързани с изготвянето на оценка на въздействието на нормативните актове на звена в централната администрация;
- Изграждане на мрежа от обучени експерти по оценка на въздействието в държавната администрация.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки (подробно разписани в Приложение 1), като:

- Извършване на оценка на въздействието, вкл. и последваща оценка на въздействието, на нормативни актове, които имат съществено влияние върху бизнес средата, както и на оценка на съответствието на нормативните актове със ЗНА;
- Определяне на предприятия със значително въздействие върху пазарите на национално и регионално ниво, които са обект на редовно наблюдение от КРС;
- Въвеждане на задължителна демографска оценка на въздействие на всички нормативни актове.

4.4. Намаляване на административната тежест

С оглед на постигането на целта на Република България за намаляване на административната тежест от задълженията за информирание в националното

законодателство, което не транспонира европейски изисквания с 20% до края на 2012 г., приета с решение на МС от 12 март 2009 г., се предвижда да бъдат изменени 33 закона и подзаконовата нормативна база към тях. Тези закони ще бъдат преработени съгласно пет-компонентния модел за опростяване на административната тежест, а именно: подаване на сведения по електронен и мрежов път, събиране на данни от други държавни органи вместо от бизнеса, премахване на задължения за информиране, намаляване на честотата на подаване на информацията, разработване на инструкции, опростяване на терминологията, намаляване на сложността на нормативните разпоредби. Очакваните ползи за бизнеса са намалени разходи, и съответно намалена административна тежест, на стойност от около 13.3 млн. евро. Стартирала е работа по оценка на административната тежест създавана от други 20 закона, с което ползите за бизнеса допълнително ще нараснат. Според отчета за изпълнение на Плана за действие за постигане на националната цел за намаляване на административната тежест с 20% до края на 2012 г., още през 2011 г. се очаква да се постигне намаляване на административната тежест със 17%.

За премахване на продължаващата практика на местната власт да администрира регулаторни режими, които не са регламентирани със закон, Програмата за по-добро регулиране (2010-2013 г.) предвижда следните мерки:

- Изготвяне на проект за изменение и допълнение на Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА) като се конкретизират правомощията на общините да въведат регулаторни режими. Понастоящем законът е твърде общ относно рамките на правомощията на общините да определят изисквания за дейността на физическите и юридическите лица на територията на общината;
- Усъвършенстване на механизмите за контрол на областните управители чрез изменение и допълнение на Закона за администрацията или ЗМСМА;
- Идентифициране и предлагане на отмяна на незаконосъобразни регулаторни режими, прилагани от общинските власти, като с тази дейност ще бъдат ангажирани администрациите на областните управи.

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.):

- Идентифициране на проблемите, свързани със саморегулиращите се органи, администриращи регулаторни режими и контрола по тяхното изпълнение – изготвяне на анализ и проект за въздействие;
- Разработване на концепция за нов Закон за таксите, който да замени действащия в момента Закон за държавните такси, създаден през 1951 г. и не хармониращ добре с настоящото национално и европейско законодателство. Дейността ще се осъществява в рамките на проект по ОПАК, изпълняван от Администрацията на МС;
- Изпълнение на Плана за действие за постигане на националната цел за намаляване на административната тежест с 20% до края на 2012 г. - съгласно РМС № 235 от 23.04.2010 г., на всеки три месеца МИЕТ обобщава и представя в МС отчет за изпълнението на мерките, заложи в Плана за действие;
- Нормативно въвеждане на мълчаливо съгласие за регистрационните режими, което ще позволи намаляване на времето за стартиране на бизнес инициативи³⁰;

³⁰ С РМС113/25.02.2011 се приеха промени със Закон за изменение и допълнение на ЗОАРАКСД, който е на фаза обсъждане в Народното събрание;

- Разработване на проект на Закон за публично-частното партньорство и изменение и допълнение на Закона за концесиите.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки (съгласно Приложение 1), някои от които са:

- Ограничаване на обхвата и отмяна на нецелесъобразни на регулаторни режими, които не произтичат от европейското право;
- Повишаване капацитета на браншовите и/или съсловните организации да администрират и/или контролират регулаторни режими (чрез въвеждане на норма за мониторинг и въздействие от страна на държавата), и при доказана необходимост;
- Активен диалог със заинтересуваните страни с цел облекчаване на регулаторни режими;
- Намаляване на регулаторната тежест на устройственото планиране и инвестиционния процес. За изпълнението на тази мярка е подготвен проект по ОПАК.

4.5. Опростяване на административни процедури, електронно управление и електронни услуги на администрацията

Въвеждането на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) създава реални условия за подобряване на административното обслужване. Използването на ИКТ дава възможност за по-голяма прозрачност в отношенията администрация-потребител, елиминиране на предпоставките за корупционни практики, намаляване на времето за получаване на услуги и увеличаване на каналите за достъп до тях.

За успешното изграждане и развитие на електронното управление е необходимо да се извършат както организационни промени в администрациите, така и повишаване на административния капацитет за работа с ИКТ. С въвеждането на принципа за предоставяне на услуги и информация по електронен път следва да се осигури и адекватна комуникация между администрациите, както и между администрацията от една страна, и гражданите и бизнеса, от друга.

В рамките на Приоритетна ос III „Качествени административни услуги и развитие на електронното управление” на ОПАК се финансират дейности, свързани с подобряването на административното обслужване на гражданите и бизнеса, вкл. развитие на електронни услуги, и развитие на електронното управление.

Създаденият Съвет за електронно управление ще работи за подобряване на междуведомствената координация на политиката по електронно управление и свързаните с нея проекти и инициативи, като ще осигури необходимата подкрепа на институциите за практическото реализиране на електронно управление.

Разработена е и е в процес на съгласуване Пътна карта за реализиране на приетата Стратегия за електронно управление на Република България (2011-2015 г.)³¹. Пътната карта предстои да бъде внесена за приемане от МС през април 2011 г. В нея ще залегнат изводите от доклада³² на министъра на транспорта, информационните

³¹ С Решение № 958 на Министерския съвет от 29.12.2010 г.

³² Съгласно доклада, 74% от администрациите, определят предоставяните от тях услуги с най-висок обществен ефект; 12% не предоставят услуги на гражданите и бизнеса по Закона за администрацията; 4% заявяват, че спецификата на услугите, които предоставят, не позволява те да бъдат електронни, а 2% отчитат, че предоставянето на услугите им по електронен път не води до реализиране на съществени икономии.

технологии и съобщенията относно състоянието и готовността на администрациите да участват активно в електронното управление.

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.):

- Стартиране на административен регистър с оглед на постигането на откритост, достъпност и координация в работата на държавната администрация.

Очаква се реализирането на проект на МС по ОПАК, който ще е насочен към предоставяне на електронни услуги по административен път и обмен на електронни документи между администрациите при прилагането на регулаторните режими, както и към предоставяне на комплексни административни услуги и оптимизиране на административните процедури/процеси по тяхното предоставяне чрез разработване на ясни процедури.

- Разширяване на инфраструктурата на е-управление – Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС) изпълнява 18-месечен проект по ОПАК, насочен към реализиране на приоритетни електронни административни услуги и усъвършенстване на портала и доизграждане на системата за електронното правителство. Очаква се по процедура по ОПАК да бъде финансиран и друг проект на МТИТС, насочен към усъвършенстване на информационно-комуникационната среда за по-добро административно обслужване посредством надграждане на централните системи на електронното правителство (регистър на идентичностите; усъвършенстване на Единната среда за обмен на електронни документи (ЕСОЕД); създаване на централизирана система за мониторинг и управление на информационната сигурност и оперативна съвместимост и т.н.).
- Възможности за използване на Усъвършенстван електронен подпис - Техническото поддържане на различни формати на УЕП следва да бъде осигурено от всички държави членки на ЕС в срок до 1 август 2011 г. Това ще допринесе за подобряването на трансграничната оперативна съвместимост на електронните процедури.
- През 2011 г. предстои да бъде въведена информационна система „Лицензиране и регистри“ в КРС³³. С това се поставя нов и адекватен на изискванията на ЕС начин за комуникацията с гражданите и бизнеса, като се улеснява значително достъпа на външните субекти до комплексните административни услуги и публични бази данни на регулатора.
- Актуализация на Националната стратегия за ширококолов достъп и разработване на национален оперативен план за изпълнение на стратегическите цели в тази област до 2020 г., във връзка с изпълнението на приоритетите на водещата инициатива „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“ по стратегията „Европа 2020“. Очаква се тя да бъде приета от МС в края на юли 2011 г.
- Усъвършенстване на Единната информационна система за противодействие на престъпността (ЕИСПП) и повишаване на качеството на предоставяните услуги на гражданите и бизнеса чрез подобряване и развитие на системата и централизирания портал на е-правосъдие. Мярката се изпълнява по подприоритет „Подобряване на обслужването от страна на органите на съдебната власт чрез развитие на информационните технологии“ по

³³ Изцяло с финансовата подкрепа на механизмите на ЕС по програма ОПАК и е финансиран от Европейския социален фонд.

Приоритетна ос III на ОПАК „Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление”, съфинансирана от ЕСФ;

В средносрочен план, до 2015 г., ще бъде се прилагат редица мерки (съгласно Приложение 1), като някои от тях са:

- Изграждане на сигурна и защитена административна електронна съобщителна мрежа за държавната администрация и електронното управление;
- Прилагане на Пътната карта за реализиране на приетата Стратегия за електронно управление на Република България (2011-2015 г.);
- Създаване на единна система за управление на процесите в администрацията (централна и общинска);
- Надграждане на софтуерни средства за развитие на е-управление;

4.6. Прилагане на Директивата за услугите

Директива 2006/123/ЕС за услугите на вътрешния пазар е транспонирана в националното законодателство със Закона за дейностите по предоставяне на услуги (Обн., ДВ, бр. 15 от 23.02.2010 г., в сила от 23.02.2010 г.).

Направени са изменения в Закона за туризма, Закона за устройство на територията, Закона за Камарата на строителите, Закона за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране, Закона за енергийната ефективност, Закона за занаятите, Закона за защита на потребителите. Тези изменения са насочени към опростяване на административните процедури и премахване на пречките за дейностите по предоставяне на услуги. Те са насочени към осигуряване *признаването от българските компетентни органи на удостоверителни документи от други държави-членки*, които се приемат за еквивалентни на българските документи, също така *признаване на търговска регистрация* по законодателството на други държави-членки, *налагане на принципа на мълчаливото съгласие* и др.

Във връзка с необходимостта да се обърне особено внимание на цялостното въвеждане и прилагане на Директивата за услугите и във връзка с резултатите от проведената през 2010 г. между държавите-членки взаимна оценка за нейното прилагане, България в краткосрочен план ще извърши:

- Привеждане на законопроектите от законодателната програма на правителството, които касаят предоставянето на услуги в съответствие със Закона за дейностите по предоставяне на услуги, който транспонира разпоредбите на Директивата в националното законодателство.
- Идентифициране и предлагане на изменения в специфичното законодателство в областта на услугите с цел премахване на остатъчните регулаторни ограничения, които необосновано възпрепятстват свободата на предоставяне на услуги.

Единно звено за контакт за доставчиците на услуги

Функциите на Единно звено за контакт (ЕЗК) в България, съгласно Закона за дейностите по предоставяне на услуги, се изпълняват от Единния национален портал за достъп до електронни административни услуги. Към момента административните услуги, които е необходимо да бъдат достъпни чрез ЕЗК са осигурени на информационно ниво, като тяхната електронна реализация следва да се осъществи от компетентните органи, които ги предоставят. Поддържането и усъвършенстването на ЕЗК е в синхрон с политиката за развитие на електронно управление и поради това то

е обвързано с Пътната карта за реализиране на приетата Стратегия за електронно управление на Република България (2011-2015 г.).

В средносрочен план, до 2015 г. се предвижда пълно операционализиране и поетапна електронна реализация на административните услуги предоставяни чрез Единното звено за контакт (ЕЗК) на доставчиците на услуги, съгласно Директива 2006/123/ЕС за услугите на вътрешния пазар.

4.7. Достъп до финансиране на българските предприятия

Завишените през последните години изисквания към потенциалните потребители на банкови кредити наложиха въвеждане, в сътрудничество с европейските партньори, на нови, иновативни инструменти за финансиране на българските предприятия. С оглед на това, в рамките на ОПК стартира изпълнението на дейностите по Приоритетна ос III „Финансови ресурси за развитие на предприятията”. Успешната реализация на тези дейности, освен че ще създаде достъп до необходимото финансиране за предприятията, ще доведе и до по-бързото развитие на финансовия сектор в България като основен фактор за икономическия растеж.

През 2010 г. бяха публикувани четири покани за заявяване на интерес по процедури за създаване на финансови инструменти:

- Фонд за рисково финансиране – с общ капитал от 30 млн. евро, 70% от който ще бъдат предоставени от Холдинговия Фонд по JEREMIE. Крайният срок на поканата за заявяване на интерес на финансови посредници по този инструмент бе 2 ноември 2010 г., в рамките на който са постъпили 12 заявления за интерес.
- Гаранции, покриващи загуби на портфейл от заеми на МСП – с общ бюджет 74 млн. евро. Този инструмент ще подобри достъпа до финансиране на предприятията, а също така ще намали и лихвените проценти и изискуемото обезпечение по отпуснати заеми. Крайният срок на поканата за заявяване на интерес на финансови посредници по този инструмент бе 17 януари 2011 г., в рамките на който са постъпили 11 заявления за интерес.
- Фонд за инвестиции в компании в етап на растеж (Growth Capital Fund) - с общ капитал от 60 млн. евро, 50% от който ще бъдат предоставени от Холдинговия Фонд по JEREMIE. Целта на този финансов инструмент е да предоставя капитал за разрастване, целящ да финансира растежа или експанзията на компании, които са печеливши или близко до фазата да бъдат печеливши. Капиталът може да бъде използван за финансиране на увеличение на производството, пазарна експанзия или разработване на продукти, или да финансира всякаква друга инвестиция с основна цел разрастване на компанията. Крайният срок на поканата за заявяване на интерес на финансови посредници по този инструмент бе 17 януари 2011 г., в рамките на който са постъпили 8 заявления за интерес.
- Мецанин Фонд (Mezzanine Fund) - с общ капитал от 60 млн. евро, 50% от който ще бъдат предоставени от Холдинговия Фонд по JEREMIE. Фондът ще осигурява мецанин финансиране - хибриден финансов инструмент, комбиниращ дългово и капиталово финансиране. Крайният срок на поканата за заявяване на интерес на финансови посредници по този инструмент бе 17 януари 2011 г., в рамките на който са постъпили три заявления за интерес.

III.5. Подобряване качеството и ефективността на образователните и обучителни системи

Реформата в образователните и обучителните системи ще спомогне за повишаване нивото на умения на работната сила, компетентността на хората, квалификацията на нискоквалифицираните работници и ще допринесе за по-добро съответствие със съвременното развитие на обществото и с изискванията и нуждите на работодателите в съответствие с ИН 9. Успешното реализиране на изложените тук мерки, насочени към подобряване на рамката на образователните и обучителни системи, е тясно свързано с постигане на национална цел 4, но също така ще позволи и постигането на национални цели 1 и 5 в съответствие с ИН 7, 8 и 10.

Реформата в тази област ще бъде допълнена с експертизата на Световната банка, която ще предостави аналитична и консултантска подкрепа за *подобряване качеството на основното и средното образование* чрез засилване на системата за отчетност на училищата и за *подобряване качеството и значимостта на висшето образование* чрез подобряване управлението на висшите училища, осъществяване на по-строг контрол върху акредитацията на учебните заведения и обвързване на държавното финансиране с резултатите. Конкретните мерки в основното и средно образование ще се състоят в усъвършенстването на системата за външна оценка на качеството на образованието, както и въвеждането на училищни механизми за засилване ролята и ангажимента на родителите и общините в управленческите решения на училищата. Световната банка също така ще съдейства на правителството за прилагането на подготвяната в реформа за училищното образование.

5.1. Училищно образование

Действащият Закон за народната просвета (ЗНП) е приет през 1991 г. Оттогава е изменян и допълван 21 пъти. Това създава предпоставки основни обществени отношения да бъдат уредени на подзаконово ниво, което създава паралелна и често противоречаща на ЗНП уредба. Необходима е и по-голяма хармонизация на приоритетите и целите на ЕС, заложи в Стратегическата рамка за европейско сътрудничество „Образование и обучение 2020” и насочени към постигане целите на Стратегията „Европа 2020”. За ефективно постигане на целите за равен достъп и качествено образование е необходимо разработване и прилагане на цялостни и системни политики, обезпечени с необходимите човешки, финансови и материални ресурси и ползващи се с широко обществено доверие и подкрепа.

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.):

- Изграждане на мрежа от центрове за кариерно развитие.

С цел подобряване на качеството и ефективността на средното образование и прехода от образование към пазара на труда предстои стартирането на проект „Създаване на система за кариерно ориентиране в училищното образование”. В рамките на проекта ще бъдат създадени **28 регионални центрове за кариерно развитие**, които ще предоставят услуги по информиране, консултиране и съветване на учениците от всички степени на средното образование. Предвижда се създаване на **информационно-търсеща система**, която ще включва структурирана информация за националната мрежа от средни и висши училища, за профилите, професиите и специалностите, инструментариум за диагностика.

- Разработване на проект на Закон за предучилищното и училищното образование и на проекти на подзаконовни нормативни актове към него с цел да се очертае новата образователна среда, в центъра на която са детето и ученикът.
- Прилагане на деветте национални програми за развитие на средното образование, одобрени с решение на Министерския съвет от 4 април 2011 г.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки (подробно разписани в Приложение 1), за **модернизирание на образователната система**, като някои от тях са:

- **Въвеждане на нова образователна структура** с цел осигуряването на равен достъп до образование. Това ще подпомогне преодоляването на основните недостатъци на сега действащата образователна структура, а именно съществуващото неравенство между учениците в различните видове училища поради усвояването на различен общообразователен минимум; липсата на проходимост на системата и отсъствието на диплома (издава се само удостоверение за завършен образователен етап) при навършване на тази възраст; недостатъчни условия за развитие на потенциала на всяко дете при отчитане на неговите интереси, потребности и способности.
- Осигуряване на **целодневна организация на учебния ден** за учениците от I клас в държавните и общински училища.
- **Оптимизация на училищната мрежа** в съответствие с демографските процеси с цел по-голяма ефективност при използването на ресурсите. Усъвършенстване на системата за инспектиране на образованието
- **Развитие на системата за оценка и контрол на качеството на образованието** на различни равнища като базова възможност за разработване и прилагане на политики за превенция на отпадането от училище (и допринася за постигането на национална цел 4) и за постигане на по-високи степени на образование. Системата насърчава участието и поемането на отговорност, които са в пряка връзка със социалното включване и ограничаване на социалната изолация (в постигане на национална цел 5).
- **Изграждане на ефективна система за квалификация и кариерно развитие на учителите и преподавателите**, която ще допринесе за подобряване на качеството на средното образование. Новият Закон за предучилищното училищното образование ще изведе квалификацията на педагогическите специалисти като основен приоритет в областта на средното образование. За първи път, с оглед на спецификата на професията и нуждата от непрекъснато повишаване на нивото на знанията и уменията на педагогическите специалисти, квалификацията ще придобие задължителен характер и ще цели задоволяване на изменящите се потребности на детето и ученика. **Квалификацията на педагогическите кадри** ще бъде насочена към специфични подходи и методи за работа с деца със специални образователни потребности, с деца с различен етнически произход, с надарени деца, и с деца и ученици в риск от отпадане. С цел повишаване на качеството на обучението и подобряване на съответствието между образователния сектор и потребностите на пазара на труда, ще бъдат изпълнявани следните дейности:
  - Планиране, усъвършенстване и оценяване на процесите в детската градина и в училището, така че да се гарантират постиженията на всяко дете и на училищната общност спрямо заложените първоначални цели и задачи. Това ще осигури възможност за повишаване на качеството на обучението в системата на предучилищното и училищното образование;

- Изграждане на мрежа от кариерни центрове;
- Разработване на механизми за ученически и студентски практики в реална работна среда;
- Подобряване на качеството на професионалното образование;
- Въвеждане на система за управление на професионалното образование;
- Въвеждане на програма за обучение и квалификация на специалисти за енергетиката и новите технологии и енергиен мениджмънт
- Подобряване качеството на общото образование;
- Осигуряване на възможности за провеждане на консултации и допълнителни занимания за подпомагане на ученици в начален и прогимназиален етап със затруднения при усвояване на учебния материал (допълнителни занимания в малки групи, индивидуални програми).

С цел подобряването на образователните постижения ще бъдат изпълнявани мерки за повишаване качеството на общото и професионалното образование и осигуряване на възможности за провеждане на консултации и допълнителни занимания за подпомагане на ученици в начален и прогимназиален етап със затруднения при усвояване на учебния материал.

5.2. Висше образование

Реформите в областта на висшето образование са с цел осигуряване на адекватна връзка между висшето образование и пазара на труда в съответствие с ИН 9 и 8.

Постигането на целите ще бъде подпомогнато от **система за рейтинг на висшите училища**, която ще предостави обективна база за сравнимост между тях и ще се основава на **индикатори за оценка на реалното състояние на качеството в мрежата от висши училища**. Тези мерки ще повишат конкурентоспособността на студентите на националния и европейския трудови пазари и ще осигурят прозрачност на постиженията и качеството на висшето образование. Осигуряването на възможности за **провеждане на студентски практики** в реална работна среда ще допринесе и за повишаване на качеството на висшето образование и за подобряване на връзката му с бизнеса. Създаването на **система за повишаване мотивацията за постигане на по-добри резултати в обучението**, посредством осигуряването на допълнителни студентски стипендии и награди, ще допринесе за осигуряването на равен достъп до образование, което води до по-висока мотивация и заинтересованост на студентите от образователния процес.

Във връзка със създаването на условия за повишаване притока на публични и частни ресурси към висшето образование започна прилагането на **Програмата за студентско кредитиране**. Ефектите от прилагането на Закона за кредитиране на студенти и докторанти ще се търсят в споделяне на разходите за обучение между държавата и обучаващите се лица, насърчаване на конкуренцията между висшите училища за предоставяне на по-качествено висше образование и гарантиране на равен достъп до висшето образование на лица, независимо от социалния им статус. Изпълнението на тази програма ще способства за адресиране на фактор за растежа 2 свързано с подобряване на ефективността на публичните разходи и осигуряване на преразпределение на публичните разходи към дейности, повишаващи потенциала за растеж на икономиката, както и към постигането на национална цел 4.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки (подробно разписани в Приложение 1), като някои от тях са:

- Актуализиране на нормативната уредба в системата на висшето образование и науката;
- Разработване на механизми за поддържане и развитие на рейтинговата система за висшите училища в Република България, публикувана през 2010 г.;
- Разработване на механизми за провеждане на студентски практики в реална работна среда;
- Осигуряване на студентски стипендии за равен достъп до образование и повишаване мотивацията за по-добри резултати;
- Създаване на модел на система за квалификация и кариерно развитие на академичния състав.

Успешната реализация на тази мярка ще допринесе за подобряване на качеството на образователните услуги, предоставяни от българските висши училища. Това е свързано с повишаване на компетентността в ключови области като чуждоезикови умения, умения за използване на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в процеса на обучение и придобиване на специфични професионални знания и компетенции, свързани със съвременните програми за обучение. С цел подобряване качеството на образователните услуги ще бъдат разработени **проектни механизми за наблюдение, оценка, прогнозиране и планиране на обучения за повишаване квалификацията на преподавателите във висшите училища.**

5.3. Създаване и въвеждане на система за управление на качеството на образованието на различни равнища

Създаването и въвеждането на **система за управление на качеството** за различните степени на образование ще осигури възможност за разработване и прилагане на политики за превенция на отпадането от училище и за постигане на по-високи равнища на образование, което ще спомогне за постигане на национални цели 4 и 5.

Мярка с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.) е усъвършенстване на системата на инспектиране на образованието, с което ще се цели постигане на по-висока ефективност на образователните услуги и повишаване на качеството на образование.

III.6. Инфраструктура с оглед на подобряване на достъпа до Единния пазар

Подобряването на инфраструктурата е важно и крайно необходимо условие за повишаване на привлекателността на страната за чуждестранни инвестиции.

Структурните фондове и Кохезионния фонд (СКФ) в България имат решаваща роля във финансирането на транспортните и екологичните инфраструктури проекти.

6.1. Транспортна инфраструктура³⁴

Безспорен успех в тази насока е изпълнението на проекти, обезпечени с финансова помощ по линия на ОП „Транспорт”. Към средата на септември 2010 г. по ОП „Транспорт” (ОПТ) 2007-2013 г. има одобрени 54 проекта, като общият размер на договорената финансова помощ е 1.070 млрд. евро или над 53% от средствата на програмата.

Обхватът на ОП „Транспорт” бе разширен³⁵ с включването на допълнителни проекти по всички приоритетни оси, чиято основна цел бе подобряване и постигане на по-добра усвояемост на средства по програмата.

В допълнение към проектите, прилагани по ОП „Транспорт” ще се разработи и цялостна стратегия за развитие на пътния сектор до 2020 г.

Таблица 12. Напредък във финансовото изпълнение на ОП „Транспорт” по приоритетни оси и приоритетни проекти към 15.03.2011 г.

Приоритетна ос/проект по съответната ос	Общ индикативен бюджет на оста/проекта (евро)	Брой одобрени проекти	Общ размер на договорената финансова помощ по осите/договорена финансова помощ и финансиране по ОПТ по проектите (евро)	Изплатена договорена финансова помощ (евро)
1. Развитие на железопътната инфраструктура	580 000 000	5	498 445 793.99	11 594 070.06
2. Развитие на пътната инфраструктура	989 587 365	3	360 178 690.03	30 633 588.79
3. Подобряване на интермодалността при превозите на пътници и товари	211 093 801	2	185 449 446.94	85 576 870.60
4. Подобряване на условията на корабоплаването	156 850 000	0	0	0
5. Техническа помощ	65 950 000	44	26 038 672.57	7 716 070.61
ОБЩО:	2 003 481 166	54	1 070 112 603.53	136 520 600.06

Източник: МТИТС

³⁴ Частта отразява приоритетите на приетата от МС на 04.04.2010 г. Стратегия за развитие на транспортната система на Република България до 2020 г.

³⁵ С решение от осмото заседание на Комитета за наблюдение на ОП „Транспорт”, проведено на 7 и 8 юни 2010 г.

Каре 1. Приоритетните проекти по ОПТ, за които са отворени процедури за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са:

Приоритетна ос „Развитие на железопътната инфраструктура по Транс-европейските и основните национални транспортни оси“:

- Електрификация и реконструкция на железопътна линия Свиленград – турска граница – финансиране в размер на 29.8 млн. евро;
- Проект за разширения на метрото в София: Етап II Лот 1 „Обеля – Надежда” и Лот 2 „Младост I – Цариградско шосе” – финансиране от 250 млн. евро;
- Рехабилитация на железопътна инфраструктура в участъци от железопътната линия Пловдив – Бургас – финансиране 218.6 млн. евро.

Приоритетна ос „Развитие на пътната инфраструктура по Транс-европейските и основните национални транспортни оси“

- Доизграждане на автомагистрала „Тракия”, Лотове 2, 3 и 4 – финансиране 357.7 млн. евро;
- Изготвяне на технически проект на обект: АМ „Струма” Лот 2, участък Дупница – Благоевград от км 322+000 до км 356+000 – финансиране 1.5 млн. евро.

Приоритетна ос „Подобряване на интермодалността при превоза на пътници и товари“:

- Проект за разширение на метрото в София, Етап I – „Пътен възел „Надежда” – Централна ж.п. гара – пл. Света Неделя – бул. Черни връх” – финансиране 185 млн. евро.

Проекти, чието изпълнение се предвижда не по-късно от следващия програмнен период 2014-2020 г., предвиждат строителство на ж.п. линия Видин – София; АМ „Струма” – Лот 3 (Кресненското дефиле), АМ „Калотина” – Софийски околновръстен път, АМ „Черно море”, АМ „Хемус” и други проекти съгласно приоритетите за изграждане на пътната инфраструктура България 2020, както и строителството на третия метродиаметър на софийското метро.

С успешното прилагане на оперативна програма „Транспорт” ще се подобри управлението и качеството на пътната инфраструктура. От страна на секторните министерства се водят разговори със Световната банка за предоставяне от нейна страна на знания и консултантски услуги в областта на пътищата и железниците, които да се финансират със средства по оперативните програми. Очертаните на този етап конкретни направления на помощта в областта на пътищата са в посока на преглед и актуализация на пътната стратегия до 2020 г., вкл. и на секторните оперативни програми; оперативна помощ за МРРБ, МТИТС и Агенция „Пътна инфраструктура” (АПИ) за изпълнението на проектите; и преглед на функционалната структура на управлението с оглед на подобряване на резултатите относно модернизацията и управлението на пътната инфраструктура. Услугите ще бъдат предоставени след постигане на съгласие между правителството, ЕК и международните финансови институции, по отношение на подобно финансиране.

- По проект „Рехабилитация на пътната инфраструктура” финансиран със заем от СБ в размер на 90 млн. евро, в момента се осъществява рехабилитация на част от пътната мрежа на страната (пътища I, II и III клас), финансиран се компонент за институционално развитие и осъществяването на интегриран пакет от мерки за подобряване на пътната безопасност. Проектът е в процес на реструктуриране в посока намаляване на обема на физическата рехабилитация на пътища до 307км. и разширяване обхвата на компонента за институционално развитие със специален фокус върху предоставянето на техническа помощ за цялостното и навременно усвояване на средствата от ЕС за пътния сектор в България през настоящия и следващия програмни периоди.

- По „Втория проект за улесняване на търговията и транспорта”, финансиран със заем от Световната банка в размер на 40.9 млн. евро, в момента се осъществяват дейности за подобряване на капацитета, ефективността и качеството на услугите на избрани гранични пунктове по външните за ЕС граници на България с особен фокус върху Trans-European Transport Network. Основните инвестиции са насочени към доставка на оборудване, реконструкция и модернизация на основни ГКПП и изграждането на подходящ участък от около 3.4 км., който да свърже автомагистрала „Марица” с границата с Турция.
- Водят се преговори със Световната банка да предостави финансиране в общ размер до 240 млн. евро за реформа и реструктуриране на железопътния сектор с цел осигуряване на устойчиво развитие на системата и в подкрепа на нови инвестиции чрез по-ефективно усвояване на СКФ. Модернизацията на българските железници ще започне чрез структурно финансиране три заема за развитие на политиките (Development Policy Loans). Подкрепата ще бъде предоставена под формата на три заема от по 80 млн. евро. Първият структурен заем е планиран за 2011 г. и ще бъде в подкрепа на финансовото стабилизиране и реструктуриране на българските железници, подобряване на управлението и резултатите от предоставяните услуги от двете публични компании – Национална компания „Железопътна инфраструктура” (НКЖИ) и „Холдинг български държавни железници” ЕАД.
- По проект „Рехабилитация на железопътната инфраструктура” се планира да бъдат предоставени допълнителни 70 млн. евро за финансиране закупуването на оборудване за поддръжка на железния път и контактната мрежа, стопанисвани от НКЖИ с цел да се подобри качеството и ефикасността на услугите на железопътната инфраструктура в България. Предвиденият инвестиционен заем ще се използва за инвестиции, свързани приложението на реформата на железопътната инфраструктура.

6.2. Инвестиции в екологична инфраструктура

Инвестициите в **екологична инфраструктура** са съществен фактор за осигуряване не само на по-чиста и здравословна околна среда и “зелено” икономическо развитие, но и за повишаване на заетостта и социалното приобщаване.

Оперативна програма “Околна среда” (ОПОС) за 2007-2013 г. и предприсъединителната програма ИСПА са основните инструменти за изграждането на инфраструктура за намаляване на замърсяването на водните тела от непречистени битови отпадъчни води и подобряване качеството на питейните води, както и на регионални системи за управление на отпадъците в страната. По ОПОС са предвидени средства от над 1.5 млрд. евро. Тяхното предназначение е да се изградят ВиК инфраструктурата на най-големите населени места и системите за управление на битовите отпадъци в 23 региона от страната, която да обслужва над 5 млн. души. ОПОС е насочена към постигането на следните цели, съгласно поетите от България ангажиментите по линия на ЕС:

- Изграждане на централизирана канализационна мрежа и осигуряване на биологично пречистване на отпадъчните води на всички агломерации с над 2 000 еквивалентни жители (е.ж.) в срок до 31.12.2014 г.
- Подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включващи най-малко хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло от домакинствата до най-малко 50% от общото им тегло, не по-късно от 2020 г.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

- Подготовка за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на материали, вкл. при насипни дейности чрез заместване на други материали с отпадъци, на неопасни отпадъци от строителство и разрушаване, с изключение на материали в естествено състояние, до най-малко 70% от общото им тегло, не по-късно от 2020 г.
- Намаляване на количество на биоразградимите битови отпадъци, както следва: до 50% – в срок до 2013 г.; до 35 % – в срок до 2020 г.

Таблица 13. Напредък във финансовото изпълнение на Оперативна програма „Околна среда” за 2007-2013 г. по приоритетни оси към 28.02.2011 г.

Приоритетна ос	Общ индикативен бюджет на оста (млн. евро)	Брой договори	Общ размер на договорената финансова помощ по осите (млн. евро)	Изплатена договорена финансова помощ (млн. евро)
Приоритетна ос 1: Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 екв.ж. и в населени места с под 2000 екв. ж., попадащи в градски агломерационни ареали	1 284.21	190	468.85	121.59
Приоритетна ос 2: Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци	366.74	36	18.42	4.65
Приоритетна ос 3: Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие	103.31	31	28.64	4.70
Приоритетна ос 4: Техническа помощ.	46.49	58	11.75	2.06
ОБЩО:	1 800.75	315	527.66	133.01

Източник: Информационна система за управление и наблюдение (ИСУН) на структурните инструменти на ЕС в България

В резултат на пълната реформа в изискванията, процедурите и приоритетите на ОПОС с оглед осигуряването на ефективно и прозрачно изразходване на средствата, към края на февруари 2011 г. договорените средства възлизат на 527.7 млн. евро спрямо 399.3 млн. евро, договорени към края на юли 2009 г., а разплатените – на 133 млн. евро спрямо 23.5 млн. евро разплатени средства към края на юли 2009 г.

Карта 2. Приложение на ОПОС – сектор „Води” и сектор „Отпадъци”

В сектор „Води”, ЕК е одобрила два големи инфраструктурни проекта по ОПОС на обща стойност 132.9 млн. евро. Първият успешно завършен обект в сектор „Води”, който бе пуснат в експлоатация, е канализация и канални помпени станции в гр. Приморско. В експлоатация са пуснати още пет обекта. По Приоритетна ос 1 „Води” на ОПОС са открити 2 процедури за набиране на проекти от 124 приоритетни агломерации, в които предстои да се реализират инвестиционни мерки за строителство или реконструкция на градски пречиствателни станции за отпадъчни води (ГПСОВ). Очаква се подписване на договори по тези процедури на обща стойност 741.4 млн. евро. По процедурата за техническа помощ и строителство са подадени общо 19 предложения.

В сектор „Отпадъци”, в процес на оценяване са представените проектни предложения по Приоритетна ос 2 „Отпадъци” на ОПОС на региони Видин, Бургас и Перник и се предвижда те да стартират през 2011 г. Новите съоръжения, изградени по тази ос, ще обслужват население от над 1.88 млн. души. През 2011 г. се очаква да бъдат подадени най-малко 15 проекта на стойност 113 млн. евро за изграждане на регионални системи за управление на отпадъците на общини, които да бъдат изградени поетапно до 2014 г. Тези системи ще обхванат население от над 2 млн. души. От 2011 г. ОПОС вече ще финансира и закупуването на съдове за разделно събиране на отпадъци и на автомобили за тяхното транспортиране. Това ще подпомогне изграждането на действащи регионални системи и ще даде възможност на общините да прилагат т.нар. „меки мерки” (напр. въвеждане на гъвкава „такса смет”). Очаква се до края на 2011 г. в сектор „Води” да се сключат договори на обща стойност от поне 357.9 млн. евро, а в сектор „Отпадъци” стойността на сключените договори да бъде над 58.8 млн. евро.

6.3. Устойчиво и интегрирано градско развитие

Подобряване конкурентоспособността на градовете, и по-специално, осигуряване на условия за развитието на успешни и устойчиви градски райони, които са свързани помежду си и предоставят възможности едни на други и на прилежащите им извънградски територии, е важна предпоставка за повишаване на конкурентоспособността на българските региони и за постигане на целите на стратегия „Европа 2020”.

Развитието на големите градове ще допринесе за нарастването на възможностите им за насърчаване развитието на районите чрез интегриране на заобикалящите ги територии и по-слабо урбанизираните региони и ускоряване реализацията на техния икономически, социален, териториален и екологичен потенциал. Изпълнението на инструменти за финансов инженеринг в подкрепа на устойчивото и интегрирано градско развитие е важен стимул за привличане на инвестиции и насърчаване на публично-частното партньорство в градовете.

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.):

- **Проекти по ОПРР:** Подкрепа за развитие на критична, защитена, сигурна и надеждна обществена ИКТ инфраструктура:
  - **Проекти по ОПРР:** схеми „Подкрепа за интегриран градски транспорт” в Столична община, в 5-те големи града, и в община Бургас;
  - **Проекти по ОПРР:** схема „Подкрепа за реконструкция/обновяване и оборудване на общински лечебни заведения в градските агломерации”;
  - **Проекти по ОПРР:** схема „Подкрепа за рехабилитация и реконструкция на второкласни и третокласни пътища”.

- Изпълнение на съвместна европейска инициатива за Устойчиви инвестиции в градските райони JESSICA³⁶;
- Проекти по ОПРР: схема „Подкрепа за осигуряване на подходяща и ефективна държавна социална инфраструктура, допринасяща за развитието на устойчиви градски ареали”;
- Разработване и изпълнение на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се изгради ширококолов пътен достъп до отдалечени и слабо-урбанизирани райони, което ще позволи преодоляването на цифровото разделение и стимулиране икономиката на целевите райони³⁷. Ще се финансират проекти по ОПРР: Разработване на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие в 36 общини в агломерационни ареали. Ще се разработят областни стратегии за развитие и общински планове за развитие за периода 2014-2020 г. до края на 2013 г. Ще се изгради единна информационна система за целите на регионалното развитие на регионално ниво, обслужваща районите от ниво 2, областните и общинските администрации. (с принос за подобряването на бизнес средата).

---

³⁶ На 19.10.2010 г. влезе в сила Финансовото споразумение между правителството на Република България и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) за създаване на Холдинг фонд по Съвместната европейска инициатива за устойчиви инвестиции в градските райони (JESSICA). Финансовото споразумение е на обща стойност 33 млн. евро, осигурени от ОП „Регионално развитие” 2007-2013 г., от които 28 млн. евро от Европейския фонд за регионално развитие, и се сключва за срок от три години. Основна задача на ЕИБ, в качеството ѝ на Холдинг фонд по JESSICA е да създаде Фондове за градско развитие за 7-те големи града в България – София, Пловдив, Стара Загора, Бургас, Варна, Русе, и Плевен. Фондовете за градско развитие от своя страна ще финансират проекти за градско развитие под формата на публично частни партньорства и други градски проекти, чрез предоставяне на заеми, банкови гаранции и дялово участие.

³⁷ Национална стратегия за развитие на ширококоловия достъп в България (2010-2013 г.), приета от Министерски съвет на 25.11.2009 г., която набелязва краткосрочните и средносрочните цели за преодоляване на някои пропуски в разпространението на Интернет и електронните услуги и достигане на средните показатели за страните-членки на ЕС. Тя е съобразена с тенденциите, заложили в действащите към онзи период програмни документи на Европейския съюз(ЕС) - Инициативата “i2010”.

IV. ТЕМАТИЧНА КООРДИНАЦИЯ

IV.1. Национална цел 1 „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.”

Дефинирани подцели:

- ⇒ Намаляване на равнището на безработица сред младежите (15-29 г.) до 7% през 2020 г.;
- ⇒ Постигане на заетост сред по-възрастните (55-64 г.) от 53% през 2020 г.

За изпълнението на национална цел от 76% до 2020 г., равнището на заетост следва да нараства средногодишно с 0.67³⁸ процентни пункта, което е достижимо при излизане от кризата и икономически растеж през 2011-2012 г. (и стабилен такъв, макар и не много висок след това). За периода 2000-2010 г. средният прираст на равнището на заетост за възрастовата група 20-64 г. е около 1.3 процентни пункта годишно.

За преодоляване на идентифицираните предизвикателства и пречки пред развитието на пазара на труда и постигане на националната цел и подцелите в областта на заетостта ще бъдат реализирани редица структурни реформи, насочени не само към стартиране на инициативи за създаване на нови работни места (вкл. чрез инициативи и политики на секторните министерства) и подобряване на качеството на вече съществуващите, но и към подобряване на ефективността и целенасочеността на изпълняваните национални и регионални мерки, програми и инициативи. Основните реформи и действия в средносрочен план ще бъдат насочени към повишаване равнищата на икономическа активност и заетост, подобряване на съответствието между умения и потребности на пазара на труда, и ефективни инвестиции в развитие на човешкия капитал.

Мерките, които са насочени към постигане на целта за достигане на заетост от 76% до 2020 г. се припокриват с тези за подобряване на функционирането на фактор за растежа 3 – а именно за по-ефективно използване на трудовия потенциал, и ще допринесат не само за повишаване на равнищата на икономическа активност и заетост, но и за предотвратяване на превръщането на нарасналата безработица в структурна съгласно препоръките на ИН 7. В дългосрочен план тези мерки ще допринесат за реализиране на едни от най-важните приоритети в демографската политика на страната, свързани с подобряване на качествените характеристики на човешкия капитал, преодоляване на негативните последици от застаряването на населението и създаване на равни възможности за всички.

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011 г.):

В изпълнение на Националния план за действие по заетостта 2011 г. и действащите схеми по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” се реализират комплекс от мерки за социална интеграция на безработни лица и за обучение на зети и безработни лица, вкл.:

³⁸ Изчисленията са направени при допускане, че до 2020 г. ще се запазят тенденциите в демографското развитие на страната от последните 10 години.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

- Национална програма „Асистенти на хора с увреждания”, по която се осъществява дейността „Личен асистент”. По програмата се осигурява заетост на 3 000 безработни, които полагат постоянни грижи за хора с трайни увреждания като лични асистенти (бюджет – 5 млн. евро).
- Национална програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания, по която е осигурено финансиране в размер на 3.3 млн. евро за заетост на 1 979 безработни.
- Национална програма “Нова възможност за заетост” (заетост за 1 575 лица и обучение за 1 000 лица за 1.9 млн. евро). Преди насочването им към работодател за включване в субсидирана заетост по програмата, лицата се включват в мотивационно обучение, в обученията за професионална квалификация и за придобиване на ключови компетентности. В програмата е включен и модул за съкратените лица вследствие на неизпълнението на екологичните норми, когато това води до закриване на предприятието.
- Програма „Старт на кариерата” - осигурява възможност за придобиване на трудов стаж на безработни младежи, завършили висше образование (заетост на 1 851 младежи, осигурени 1.9 млн. евро).
- Реализиране на насърчителни мерки за субсидиране на заетостта на 11 180 лица (7.5 млн. евро) в частния сектор за интегриране на пазара на труда на младежи, продължително безработни лица, майки с деца до 5 годишна възраст и др.
- Изпълнение на 153 регионални програми за програми, предложени от регионалните комисии по заетостта и ще се изпълняват във всички области в страната. По тях ще се създадат 2 092 работни места в области, като ремонт и поддръжка на пътната мрежа, озеленяване, археологически дейности, социални услуги и др. като за целта са осигурените средства в размер 1.9 млн. евро.
- Схема „Развитие” по ОП „РЧР”, осигуряваща обучение и последваща заетост на безработни лица, с индикативен бюджет от 25.2 млн. евро за 2011 г.
- Схеми „Аз мога” и „Аз мога повече” по ОП „РЧР”, за обучение чрез ваучери на заети лица и самонаети лица, с индикативен бюджет от общо 15.5 млн. евро за 2011 г.
- Предоставяне на услугите „Социален асистент” и „Личен асистент” по схеми по ОП „РЧР” на обща индикативна стойност от 17.4 млн. евро за 2011 г.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат мерки (подробно разписани в Приложение 1), в следните приоритетни направления:

Приоритет 1: Повишаване участието на младежите на пазара на труда и съкращаване на периодите им на безработица. Осигуряване на „нов старт” на 27% от безработните младежи до 2015 г.

Високата младежка безработица и ниската икономическа активност на младежите са сред основните предизвикателства на пазара на труда в България, които са посочени и от ЕК като проблемни области, които могат да възпрепятстват постигането на националните и европейските цели за заетост, както и за реализиране на висок и устойчив темп на икономически растеж. За повишаване пригодността на заетост на младежите и подобряване достъпа им до трудовия пазар ще се прилагат комплекс от мерки, насочени към повишаване на техните знания и умения съобразно потребностите на пазара на труда, инициативи улесняващи прехода от образование към обучение (стажуване, чиракуване, осигуряване на първа заетост, възможности за съчетаване на обучение и заетост), както и възможности за започване на самостоятелна стопанска дейност. Продължава прилагането на *схемата “Създаване*

на заетост на младежите чрез осигуряване на възможност за стаж", по която ще се осигурят платени стажове за период от шест месеца на безработни младежи до 29 г. със средно или висше образование. Приоритетно ще се работи за осигуряване на плавен преход от образование към заетост и увеличаване на дела на включените в „нов старт“ на младежите под формата на обучение и заетост до 4 месеца от регистрацията им като безработни.

Приложението на посочените мерки също така ще има директен принос към постигане на целите и на водеща инициатива „Младеж в действие“.

Приоритет 2: Подобряване на гъвкавостта и сигурността на пазара на труда, включително чрез активни действия на социалните партньори.

Улесняването на преходите на пазара на труда, на тяхната привлекателност, предоставянето на възможности за съчетаване на личния с професионалния живот и кариерно развитие ще бъдат от ключово значение за намаляване на сегментацията на пазара на труда в България. Приоритетно ще бъдат приети и прилагани промени в нормативната уредба за подобряване на гъвкавостта и сигурността на пазара на труда. Ще се прилагат и мерки, улесняващи съвместяването на личния с професионалния живот и съчетаването на обучение със заетост.

Приложението на посочените мерки също така ще има директен принос към постигане на целите и на водеща инициатива „Нови умения и работни места“.

Приоритет 3: Активиране на продължително безработни и икономически неактивни лица и интеграция на неравнопоставените групи на пазара на труда, включително повишаване на заетостта сред по-възрастните, осигуряване на „нов старт“ на 35% от безработните лица до 2015 г.

Застаряването на населението налага предприемането на мерки за активирането на всички трудови ресурси и прилагането на инициативи и възможности, които да мотивират хората да се включат, останат или завърнат на пазара на труда. За насърчаване на активно поведение на пазара на труда сред продължително безработните и обезкуражените лица ще се прилагат специализирани услуги от Агенцията по заетостта, като индивидуално консултиране, организиране на трудови борси, прилагане на специализирани мерки и програми, включително чрез съвместни действия с общини, неправителствени организации, частни трудови посредници, социални партньори. Също така, ще се повиши дела на безработните, включени в „нов старт“ под формата на обучение и заетост до 12 месеца от регистрацията им като безработни, което е условие за ограничаване на ръста на безработица. С оглед на ефективната интеграция на пазара на труда на безработните в неравнопоставено положение, в рамките на добре целенасочени активни програми и мерки на пазара на труда ще се предоставят възможности за ограмотяване, обучение, последващо включване в субсидирана заетост, включително за работа на „зелени работни места“.

Подкрепа за постигане на националната цел за заетост от 76% до 2020 г. ще има и **интегрираното насърчаване на инвестициите и създадената заетост с пакет от мерки**, вкл. финансови, по Закона за насърчаване на инвестициите (ЗНИ) и Правилника за неговото прилагане³⁹. От 2011 г. започват да се прилагат пакет от мерки, вкл. финансови, за насърчаване на приоритетни инвестиционни проекти създаващи нови работни места (най-малко 200 или 100 във високотехнологични отрасли или общини с безработица над средната в страната). Мерките (подробно разписани в част IV.2) целят мобилизиране на двигателите за растежа чрез интегрирано насърчаване на капитала и труда, за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика и създаване на нови работни

³⁹ ДВ бр. 62 от 2010г.

места. За прогнозния период до 2015 г. се цели реализирането на нови инвестиционни проекти, за около 800 млн. евро инвестиции годишно създаващи и поддържащи 1 200 нови работни места в нови или съществуващи предприятия. За постигане целта за заетостта и за активизиране на безработните лица ще се използва и схемата „Отново на работа”, по която безработни лица се наемат на работа за полагане на грижи за деца от 1 до 3-годишна възраст.

Приоритет 4: Предоставяне на ефикасни услуги по заетостта с цел бързо устройване на безработните на работа.

Необходимостта от подобряване на ефикасността на услугите по заетост е посочена от ЕК сред макро-структурните предизвикателства, пред които е изправена България. Това се потвърждава и от оценката на нетния ефект от посредническите услуги⁴⁰. С оглед бързото устройване на работа на регистрираните в бюрата по труда безработни ще се внедри обслужването на „едно гише” във всички бюра по труда. Съществен принос за по-бързото устройване на работа на търсещите работа лица ще има ефективното използване на възможностите на въведената през 2010 г. във всички бюра по труда обща информационна система, която осигурява по-бързо и качествено обслужване на търсещите работа лица. В средносрочен план ще се работи за разширяване на сътрудничеството с частните посредници на пазара на труда, подобряване на обхвата и качеството на предлаганите услуги по заетостта, и др.

Приоритет 5: Подобряване на съответствието между търсене и предлагане на труд.

За постигане на по-добро съответствие между търсене и предлагане на труд на пазара на труда в средносрочен план ще бъде изградена национална система, която ще се осъществява регулярно и систематично проучване, анализиране и прогнозиране на потребностите на работодателите от работна сила с определени знания и умения. Информацията и прогнозите ще се използват при планиране и определяне на приема по специалности в средните и висшите училища, което ще рефлектира върху характеристиките на работната сила, излизаща на пазара на труда, а така също и при обучението на възрастни (заети и безработни) за своевременно посрещане на търсенето на пазара на труда. Ефектът от изграждане на системата за прогнозиране на потребностите от работна сила с определени характеристики ще бъде подсилен от разработване на механизми за училищни и студентски практики, инициатива „Да превърнем знанията в умения”, създаване на система за кариерно ориентиране в училищното образование, и др.

Приоритет 6: Повишаване на равнището на знания и умения на работната сила чрез дейности по учене през целия живот.

Наличието на високи равнища на образование и квалификация на работната сила пряко влияе върху производителността и икономическия растеж. На знание и иновации ще се основава и бъдещото развитие на националната икономика, което от своя страна налага работната сила да бъде подготвена с необходимите знания, умения и квалификации. В тази връзка, ваучерният механизъм за обучение на заети и безработни, който значително улеснява достъпа до обучение, ще продължи да се прилага.

Повишаване на равнището на знания и умения на работната сила ще се осъществява чрез предоставяне на набор от качествени услуги по информиране и консултиране,

⁴⁰ Оценката е осъществена в рамките на проект „Оценка на ефекта от предоставяните услуги за заетост, като инструмент за успешна интеграция на уязвимите групи на пазара на труда”, който се изпълнява от МТСП с финансовата подкрепа на Европейската комисия в рамките на програма Прогрес.

професионално ориентиране, мотивиране, обучение за придобиване на професионална квалификация, обучение за ключови компетентности, обучение за ограмотяване, стажуване и чиракуване. Същевременно ще се прилагат и действия за насърчаване на участието и достъпа на населението до всички форми на учене по-конкретно чрез осигуряване на достъпност на инфраструктурите и мрежите, които подпомагат разпространението на знания, квалификационни услуги и насърчаване на заетостта. Схемите „Развитие”, „Адаптивност” и „Аз мога” по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, които са насочени директно към повишаване степента на знанията и уменията на работната сила, ще продължат да се изпълняват и в средносрочен план.

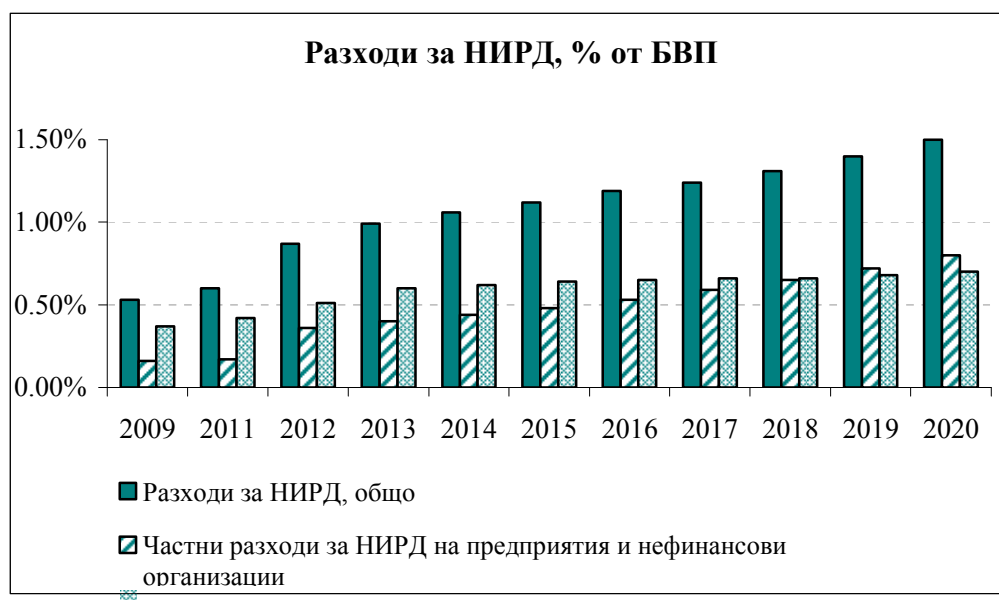
Приоритети 5 и 6 имат непосредствен ефект за осигуряване на работна сила с необходимите качества и умения в съответствие с нуждите на пазара на труда и насърчаване на ученето през целия живот в изпълнение на препоръките на ИИ 8.

IV.2. Национална цел 2 „Инвестиции в НИРД в размер на 1.5% от БВП”

Съгласно редица изследвания на Европейската комисия за иновациите⁴¹, България е определена като „умерен иноватор”, но все пак една от най-бързо догонващите държави-членки в иновационната дейност.

Разходите за НИРД на България възлизат на 0.53% от БВП през 2009 г., от които 0.37% от БВП публични и 0.16% от БВП – частни (спрямо едва 0.1% от БВП през 2005 г.). През 2010 г. за наука бяха предвидени 0.7% от всички бюджетни разходи (от които 2.6% за капиталови разходи, вкл. за изследователска инфраструктура). През 2011 г. 0.8% от планираните общи бюджетни разходи ще бъдат насочени към наука, 2.8% от които ще бъдат капиталови.

Фигура 6. Публично и частно финансиране в НИРД.

През последните 6-7 г. се наблюдава значително нарастване на инвестициите на частния сектор в иновации, които чувствително надхвърлят прогнозите на ЕК⁴², която на база на линейна екстраполация бе оценила, че е възможно разходите за НИРД и иновации в страната да достигнат едва 0.55% от БВП през 2020 г. Считаме, че линейната екстраполация не отчита възможностите на България да използва допълнителни средства за научни изследвания и иновации по европейски програми.

В същото време, очакваме усвояването на средства за НИРД и иновации от европейските фондове да нарасне до 2020 г., като способства за увеличаване на общия размер на публичните инвестиции в тази област. Загубата на конкурентоспособност в секторите с ниска добавена стойност, както и очакванията за преориентиране и реструктуриране на икономиката към сектори с висока интензивност на иновации, ще наложи на частния сектор сравнително бързо да увеличи инвестираните в НИРД и иновации средства. В тази връзка, основна роля ще има предстоящия проект на Закон за иновациите, който да създаде благоприятна бизнес среда за инвестиции в изследвания и иновации.

⁴¹ Community Innovation Survey и European Innovation Scoreboard (2007, 2008, 2009, 2010)

⁴² Евростат.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Успешното прилагане на насърчителни мерки в областта на иновациите и инвестициите, както и в областта на науката ще допринесат за повишаване и усвояване на иновативния потенциал на страната и постигане на заложената национална цел на разходи за НИРД и иновации от 1.5% от БВП до 2020 г. За последното способства и сътрудничеството с МФИ, чрез което се планира подкрепа за националните власти в процеса на формулиране и изпълнение на националните програми за развитие на НИРД и иновациите. Експертизата на МФИ ще бъде насочена и към подобряване на ефективността на институциите за осигуряване на по-добро качество на НИРД.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Карта 3. Прогнозни индикатори за НИРД, иновации за периода 2011-2020 г.

Метод за оценка. Прогнозираната стойност на инвестициите в НИРД от 1.5% от БВП до 2020 г. е пресметнат при следните прогнози и допускания:

1. Използване на минимум 15% от структурните фондове за България през следващия програмен период за финансиране на изследванията и иновациите. За сравнение, средния дял на разходите за иновации от общия размер на структурните фондове за ЕС е над 30%.
2. Номинален ръст на националното финансиране за НИРД от 5% годишно, което е близко до очаквания темп на инфлация.
3. Ръст на инвестициите от страна на предприятията в НИРД и иновации от 15% годишно в сравнение с над 20% годишно за периода 2005-2009г.

Стартова позиция:

- Брутен национален разход за НИРД в размер на 0.53% от БВП през 2009 г. (България заема 22-о място от 26 страни, за които има данни) при средно очаквани 2.01% за ЕС27;
- Износ на високотехнологични продукти като дял от общия износ (за 2006 г. България заема 26-о място от 27-те настоящи членки на ЕС с дял от 3.34% спрямо 16.645% дял за 27-те в ЕС);
- Разходи на бизнес сектора за НИРД в размер на 0.16% от БВП по предварителни данни през 2009 г. (България се намира на 25-о място от 26 страни, за които има данни) спрямо 1.25% от БВП средно за ЕС 27.

Индикатор	Разходи за НИРД	Частни разходи за НИРД на предприятия и нефинансови организации	Заети в дейност по НИРД в частния сектор
Година	% от БВП	% от всички разходи за НИРД	Брой, еквивалент „пълно работно време”
2011	0.6%	30.58%	3 580
2012	0.87%	29.47%	3 800
2013	0.99%	39.89%	4 100
2014	1.06%	41.21%	4 500
2015	1.12%	42.91%	5 000
2016	1.19%	44.80%	-
2017	1.24%	47.25%	-
2018	1.31%	49.64%	-
2019	1.40%	51.68%	-
2020	1.50%	53.68%	7 000

Източник: МИЕТ.

*Нарастването на частните разходи за НИРД през 2012 г. се дължи на очакваните положителни ефекти от влизането в сила на Закон за иновациите и по-доброто отчитане на реалните разходи от предприятията пред НСИ. Нарастването на публичните разходи за НИРД през 2012 г. се дължи на очакваното подобрение в усвояването на средствата за иновации по ОП „Конкурентоспособност на българската икономика” и на възобновяване на дейността на Националния иновационен фонд, като елемент от новия Закон за иновациите.

2.1. Подкрепа научните изследвания и научната инфраструктура (в съответствие с ИН 4 и водеща инициатива „Съюз за иновации”)

Съхраняването, развитието и осигуряване на конкурентоспособността на българското изследователско пространство ще бъде реализирано в съответствие с националните традиции, опит, компетентност и европейските и международни предизвикателства.

Политиката, насочена към подобряване на качеството и ефективността на образователните и обучителни системи с оглед на повишаване на качеството на човешкия капитал (в подкрепа на фактор за растеж 5 и в съответствие на препоръките на ИН 8 и 9), също има ключова роля за увеличаването на инвестициите в НИРД. Необходимо е усъвършенстване на нормативната уредба в областта на науката и висшето образование с цел насърчаване на научната дейност на висшите училища.

➤ „Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2020”

Приемането и приложението на Национална стратегия за развитие на научните изследвания до 2020 г. ще способства за ускорено използване на резултатите от изследванията и иновациите, модернизирани на научния процес и въвеждане на ефективни европейски модели и практики. Стратегията отчита приоритетите на ЕС за изграждане на европейското пространство за научни изследвания и иновации и по-специално потребността от концентрация на публичните средства в приоритетни научни области. Визира се необходимостта за оказване на подкрепа за научната инфраструктура, включително и чрез СКФ; за активиране ролята на индустрията в научно-иновационните процеси; насърчаване свободното движение на хора, знания и технологии.

Националната стратегия за научни изследвания ще дефинира приоритетните направления за развитие на науката и иновациите като се предвижда и регулярна оценка на изпълнението на целите. Стратегията ще съдържа и конкретни финансови инструменти за реализиране на нейните задачи, като по този начин ще осигури непрекъснат мониторинг и обратна връзка при реализацията на конкретните мерки.

➤ Проект „Наука – Бизнес”

Проектът „Наука-Бизнес”⁴³ ще реализира две много важни дейности по отношение на научния потенциал – квалификация за млади учени за работа с високотехнологични комплекси и подкрепа за публикации на учените в списания с висок фактор на въздействие. Проектът е насочен към създаване на ефективни инструменти за изграждане на благоприятна среда на активно взаимодействие между науката и бизнеса. Сред най-важните компоненти на схемата „Наука-бизнес” са:

- Изграждане на интерактивна Интернет базирана система, гарантираща активна комуникация между научните среди и бизнеса;
- Изграждане на национален бюлетин за наблюдение, анализ и оценка на отношенията между бизнес и наука (National Scoreboard);
- Предоставяне на специализирани услуги за учени и специалисти, с цел изграждане на административен капацитет за публично-частно партньорство;
- Изграждане на трайни партньорства между средни, висши училища, научни организации и бизнес.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки (подробно разписани в Приложение 1), като:

➤ Въвеждане на система за оценка на научните организации и на научна дейност

С оглед повишаване на ефективността на научните дейности и осигуряване на възможност за участие в научни изследвания от висок клас, ще бъде въведена система за регулярна вътрешна оценка на висшите училища и научните организации и на международни оценка на научните организации, програмите и проектите.

⁴³ Ще се изпълнява по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” за период от 18 месеца и има осигурен бюджет от 2.6 млн. евро.

Системата за оценка ще допринесе за повишаването на ефективността на научните дейности, въвеждане на диференциран подход за държавна субсидия във висшите училища и окрупняване на научните направления. Системата ще бъде въведена през 2013 г. в изпълнение на Закона за изменение и допълнение на Закона за насърчване на научните изследвания, приет през ноември 2010 г.

- Финансиране на научно-изследователски проекти чрез Фонд „Научни изследвания” (ФНИ)

ФНИ⁴⁴ играе основна роля в изграждането на добри практики в научната общност за прилагане на проектното финансиране като един от основните подходи за ефективно разпределение на публичните средства, насочвани за наука. Политиката на фонда за прилагане на международна оценка и въвеждане на тематични приоритети доведе до разширяване на дела на интердисциплинарните изследвания, изграждане на мултинационални научни мрежи и създаде условия за използване на рамковите програми. Бенефициенти са държавни и частни висши училища, научни организации и фирмени структури. През 2008 г. общият брой на подадените проекти е 1038, а за 2009 г. – 1050. Поради фискални рестрикции, през 2010 г. нови конкурси не бяха обявявани.

- Участие в европейска инициатива COST

COST⁴⁵ предоставя финансова подкрепа за партньорски инициативи на научни групи в рамките на Европа и координацията на тези изследователски мрежи. Средствата покриват разходите за мрежовите дейности - срещи, конференции, семинари, краткосрочен научен обмен и дейности по разпространение. За тази цел Министерството на образованието, младежта и науката (МОМН) осигурява национално съфинансиране за изпълнение на задълженията на българските партньори по проектите. То се предоставя на проектно-конкурсен принцип на базата на работната програма и при представени ясни работен и финансов план.

- Интернационализация на българската наука и интегрирането ѝ в Европейското изследователско пространство:

Тази дейност има за цел подобряване и подпомагане на участието на български колективи в Седма рамкова програма на ЕС за научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности чрез насочени схеми, подкрепящи подготовката и участието на националната научна общност в програмата и други научни инициативи; достъп до европейски и международни организации и научна инфраструктура. МОМН организира широко включване на всички заинтересовани организации и структури в обсъждането на структурата и приоритетите на следващото поколение Рамкови програми на ЕС. Приоритет в тази насока е и

---

⁴⁴ ФНИ финансира изпълнението на научни изследвания на проектно-конкурсен принцип на базата на примерни програми, като изследвания в определени тематични научни направления; подпомагане и насърчване на университетските научни изследвания, както и съвместни проекти между университетите и БАН; подкрепа за млади и утвърдени български учени; двустранно научно сътрудничество; развитие на научната инфраструктура; изграждане на центрове за върхови постижения; повишаване на иновациите в малки и средни предприятия.

⁴⁵ COST – Европейско сътрудничество в областта на научните и техническите изследвания – е един от най-дълго действащите европейски инструменти, съдействащ за сътрудничеството между учени и изследователи в рамките на Европа. Основана през 1971 г., COST е междуправителствена рамка за европейско сътрудничество в областта на научните и технически изследвания, осигуряваща координацията на европейско ниво на изследователската дейност, финансирана от отделните държави. COST Акциите покриват основните и допазарни изследвания, както и общественнополезни дейности. COST допринася за намаляване фрагментацията на инвестициите в научноизследователски дейности в Европа и за отваряне на Европейското научно пространство за сътрудничество без географски ограничения. COST не финансира самите изследвания.

подобряване на координацията в участието на страната в научноизследователските инициативи на всички нива - национално, регионално и европейско; реализиране на нови регионални инициативи в рамките на Дунавската стратегия и на Съвета за регионално сътрудничество в Югоизточна Европа; разширяване на научно-техническото сътрудничество с трети страни.

- Изграждане на центрове за върхови постижения в областта на науката и иновациите

Целта на мярката е укрепване и развитие на съществуващите научни центрове в страната чрез развитие на научния им потенциал (човешки ресурси и физическа инфраструктура), разширяване на възможностите за разпространение на научните резултати към индустрията и изграждане на национални мрежи, обединяващи науката и бизнеса. Приносът на центрoвете, който ще бъде осезаем, особено в дългосрочен план, ще се изразява главно в:

- утвърждаване на водещи научни звена в приоритетни за българската икономика тематични направления на базата на дългосрочна научно-иновативна програма, разширяване и надграждане на съществуващото оборудване и изграждане на трайно вътрешно и между институционално сътрудничество;
  - провеждане на интердисциплинарни изследвания, разширяване на обхвата на научна дейност на организацията и обвързаност с други регионални институции;
  - предоставяне на възможности за достъп до научното оборудване за ползване/обслужване на други университети, научни организации и фирмени структури;
  - създаване на възможност за разработване и внедряване на продукти на интелектуалната собственост (патенти, полезни модели, интегрални схеми, търговски марки, лицензии и други);
  - създаване на условия за участие на млади учени (**в т.ч. докторанти и студенти**) в колектива.
- Изпълнение на Националната пътна карта за научна инфраструктура.⁴⁶ Тя обхваща национално значими научни комплекси и/или съоръжения, разположени на територията на страната, които имат потенциал за развитие в национален, регионален или европейски мащаб

Националната пътна карта е синхронизирана с Регламента на ЕС № 723/2009 от 25-ти юни 2009 г., чрез който се създава правна рамка за функционирането на **Европейските научни инфраструктурни консорциуми (ЕРИК)**. С правната рамка става възможно европейските инфраструктури да добият статут на „международни организации“, което улеснява регламентирането на членството на отделните страни-членки; дефинирането на финансовия принос и облекчения за инфраструктурата по отношение данъци, мита, такси, държавна помощ и обществени поръчки. С изпълнението пътната карта ще се:

- Концентрират усилията на участниците в научно-иновационната система в приоритетни области с осезаемо стратегическо въздействие, осигуряващи конкурентоспособни резултати;
- Дефинират инфраструктури от национално, регионално и от европейско значение, като към всяка от тези категории се прилага различен подход;

⁴⁶ Приета е с Решение № 692 от 21 септември 2010 г. на МС

- Стимулира интернационализирането на изследванията и иновациите, чрез обвързване на част от научните инфраструктури към регионални или европейски инфраструктурни комплекси или мрежи;
- Определят „разпределени инфраструктури”, гарантиращи достъп на различни групи учени и адекватна концентрация на изследователи и екипировка;
- Подкрепя изграждането на групи от научни и индустриални ползватели, осигуряващи сътрудничество и съфинансиране на проекти от взаимен интерес;
- Създават условия за бърза комерсиализация на научни продукти и услуги, което ще увеличи динамиката на икономическото развитие;
- Развиват и поддържат електронни инфраструктури, съобразени с изискването за стабилност и сигурност на информацията;
- Създават условия за нови методи на обучение с цел привличане и задържане на млади хора.

2.2. Подкрепа за стимулиране на НИРД и иновационната активност на предприятията (в съответствие с ИН 4 и водеща инициатива „Съюз за иновации”)

Иновациите са важен фактор за повишаване на конкурентоспособността на икономиката, генератор на икономически растеж и работни места. Ще се прилага интегриран подход при формиране и провеждане на политика за насърчване на иновациите в полза на гражданите, предприятията и изследователите.

С оглед на постигането на националната цел за инвестиции в НИРД и реализирането на европейските водещи инициативи „Индустриална политика за ерата на глобализацията” и „Съюз за иновации”, държавната политика ще е насочена както към стимулиране на научноизследователската и иновационна дейност в предприятията, така и към осигуряване на необходимите предпоставки за бизнеса, и в частност МСП, да иновират, разработват и/или прилагат в практиката резултатите на своя или чужд научен труд. Това е необходима предпоставка за увеличаване на производителността на труда с оглед на повишаване на конкурентоспособността на българската икономика в контекста на глобализацията и нарастващата конкуренция от развиващите се държави. Необходимо да се гарантира ефективността и ефикасността на публичните инвестиции в НИРД и иновации, като те запазят своята роля на „дост” за насърчване на частните инвестиции в тази област и не ги изместват.

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.):

- Изготвяне на проект на Закон за иновациите.

Проектът на Закон за иновациите, който се очаква да бъде приет до края на трето тримесечие на 2011 г., ще регламентира обществените отношения, свързани с формирането и реализиране на иновационната политика в страната с цел въвеждане на съвременна организация и управление на иновационните процеси между всички субекти на иновационната система с оглед на повишаване на конкурентоспособността на българската икономика, нейното превръщане в икономика на знанието, базирана на растеж и устойчиво развитие с възможност за посрещане на предизвикателствата на глобализацията се свят. Законопроектът премахва съществуващите диспропорции в начините на финансиране на научни изследвания и иновации в предприятията като дефинира нови източници и

механизми за финансиране и нови области за държавно въздействие върху иновационната активност на предприемачите, като ще стимулира фирмите да инвестират за развитието на собствения си бизнес.

Със закона се институционализира сега съществуващия Национален иновационен фонд, който от грантова схема ще се превърне във финансов инструмент за провеждане на държавната политика в областта на иновациите.

Със закона се въвеждат данъчни кредити с цел стимулиране на частния сектор да инвестира в НИРД, в нови конкурентоспособни на световния пазар продукти, в съвременни системи за управление и контрол на производството.

➤ Проект „Национална стратегия за творческите индустрии”.

Стратегията цели да насърчи развитието на творческите индустрии, като източник на висока добавена стойност за икономиката, най-вече сред предприятията от книгоиздаването, архитектурата, филмовата индустрия, телевизията и радиото, музикалната индустрия и т.н. Стремещт е да се насърчи обучението в областта на защитата на интелектуалната собственост и авторските и сродните права, да се гарантира спазването на тези норми, да се стимулира клъстеризацията в сектора на творческите индустрии и да се повиши конкурентоспособността на тези предприятия.

➤ Финансиране на научно изследователски и развойни проекти⁴⁷ и проекти за техническа осъществимост⁴⁸ от средствата на Националният иновационен фонд (НИФ)⁴⁹. Дейността на НИФ стартира през 2005 г. - до момента по финансирани от него проекти са сключени 378 договора. Основните цели на финансирането от НИФ е да:

- Повиши конкурентоспособността им, да привлича частни капитали при финансирането на научни изследвания и развитие на нови продукти и услуги;
- Насърчава сътрудничеството между предприятията и изследователските организации;
- Насърчава предприятията да инвестират в своето развитие.

➤ „Подкрепа за научноизследователската и развойна дейност на българските предприятия” (процедурата от ОПК ще бъде обявена през второ тримесечие на 2011 г.). По нея предприятията могат да получат безвъзмездна помощ за разработване на иновативни продукти, процеси и услуги, защита правата върху индустриална собственост, създаване на опитен образец и др.

➤ Участие в Европейската мрежа за предприятия (Enterprise Europe Network)

Европейската мрежа за предприятия ще осигури подкрепа за малките и средни предприятия (МСП) да развият своя пълен потенциал и иновативен капацитет посредством предлагането на висококачествени услуги за повишаване на конкурентоспособността на тези предприятия. Мрежата обединява за първи път две измерения: региони и иновации. Предоставеното от ЕК финансиране покрива 50% от разходите на мрежата за новоприсъединилите се страни, а останалите средства се

⁴⁷ Максимална стойност на субсидията е в размер на 0.26 млн. евро със срок на реализация до 3 години. Разходите за индустриални научни изследвания се субсидират до 50%, а такива за експериментално развитие до 25%.

⁴⁸ Максимална стойност на субсидията е в размер на 0.026 млн. евро за проекти със срок на реализация до 1 година.

⁴⁹ Правилата за управление на средствата от НИФ са нотифицирани, съгласно Регламент на ЕК 800/2008 г. Със Закона за иновациите НИФ се трансформира от грантова схема във финансов инструмент за провеждане на държавната политика в областта на иновациите.

предоставят от националните бюджети. От началото на 2011 г. МИЕТ е член на консорциума, реализиращ проекта.

- Проект „Създаване и развитие на Центрове за насърчаване на предприемачеството във висшите училища”

Целта на проекта е да подготви студенти от технологичните университети за стартиране на собствен бизнес, да ги подпомогне при оценката за реализация на технологични идеи и при проучване на пазарното търсене на техния продукт, да осигури финансов ресурс и да подпомогне стартиращи фирми, създадени от завършващи студенти. Осигурява изпълнението на мярка №10 от Националната иновационна стратегия, както и допринася за повишаване на капацитета на висшите училища в обучение по предприемачество и за стимулиране на предприемаческата активност в студентите⁵⁰. През периода 2009-2012 г. ще се реализират планираните мерки от утвърдените Стратегически и финансови планове.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки (подробно разписани в Приложение 1), като:

- Фонд за насърчаване на иновациите

Целта на фонда, който ще бъде създаден с приемането на проекта на Закон за иновациите, е да осигури финансов инструмент за реализиране на национални, двустранни, международни програми и проекти за стимулиране на иновациите и създаване на подходяща среда за активните в иновациите предприятия. Фондът ще подкрепя предприятията за въвеждането на съвременни авангардни технологии, които ще осигурят тяхната устойчива конкурентоспособност на международните пазари; ще подкрепя програми и проекти за развитието на човешкия потенциал, както на средно-техническо ниво, така и на висше-управленско ниво, с цел осигуряване на необходимият човешки ресурс за икономиката.

- Активно членство в европейска инициативата ЕВРИКА

Инициативата ЕВРИКА е организационно-управленческа рамка, система от механизми, която предлага услуги за намиране на партньор, разпространение на информация и друго обслужване на промишлените предприятия, научните изследователски организации и университети за сътрудничество в областта на приложно технологичните изследвания. Получаването на статут „проект на ЕВРИКА е запазена марка за качество в Европа, гаранция за изследванията и сигурност за пазарна успеваемост, и привлича рисков капитал за експериментиране на нови технологии в реална производствена и пазарна обстановка.

- Съвместна програма ЕВРОСТАРС

Целта на тази програма е да се подкрепят тези МСП, които интензивно използват знанията и чиято дейност е изградена на основата на технологиите/иновациите. Целевата група на тази програма са тези предприятия, които се характеризират с изявена насоченост към клиентите на пазара, желаещи да постигнат силни международни позиции чрез реализацията на пазарно-ориентирани проекти с висока добавена стойност. Програмата подкрепя тези МСП, които ще ръководят съвместни научно-изследователски или иновационни проекти в партньорство с друго/и МСП или голямо предприятие или изследователски организации (минимум двама участника от минимум две страни-членки на програмата). Проектите, които ще се финансират, трябва да са в полза на предприятията и крайният продукт от проекта да

⁵⁰ На 09.11.2009 г. са подписани договори с четири университета със срок 36 месеца - Лесотехнически университет - София; Технически университет - София, филиал Пловдив; Технически университет - Габрово и Международен колеж „Албена” - Добрич

е на две години разстояние от момента на внедряването му в производството. „ЕВРОСТАРС“ стимулира съвместни международни изследователски и иновационни проекти, чрез облекчаване достъпа на предприятията до финансиране при разработване на нови продукти, технологии и услуги. Програмата има бюджет в рамките на 400 млн. евро, като 100 млн. евро се отпускат от ЕК, а останалите средства са от националните бюджети за период от 6 години. Тези средства ще мобилизират още 400 млн. евро финансиране от частния сектор. Финансирането на участието в програмата се осъществява от НИФ (РМС 306/2010).

По ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“, която се съфинансира от Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), се предвиждат следните мерки:

- „Покриване на международно признати стандарти и въвеждане на системи за управление в предприятията” - по процедурата предприятията могат да получат безвъзмездна помощ за внедряване на системи за управление на качеството, добри производствени практики, системи за управление на ресурсите и постигане на продуктово съответствие.
- „Технологична модернизация в малки и средни предприятия” – цел предоставяне на възможност на български предприятия да обновят производствената си база, като по този начин ще повиши тяхната конкурентоспособност.
- „Подкрепа за развитието на клъстерите в България” - предприятията могат да получат безвъзмездна помощ за изграждане на административно тяло на клъстера, изпълнение на проекти с бърз резултат и инвестиционни дейности, в съответствие със стратегията за развитие на клъстера.

2.3. Иновационна инфраструктура и инфраструктура за развитие на МСП

Подобряването на иновационната инфраструктура е от решаващо значение за подобряване на връзката между науката и бизнеса. С оглед на стимулирането на активността и иновативността на българските компании ще бъде използвана и ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”. Успешното приложение на изброените по-долу процедури ще допринесе значително и за подобряването на условията за бизнес в страната. До момента са открити за подаване на проектни предложения процедури:

- „Създаване на нови и укрепване на съществуващи технологични центрове” - подкрепа за изграждане или разширяване на технологични центрове в област, която би била от полза за развитието на определен бранш, който има отношение към определени приоритетни иновационни области като екоиновации, ИКТ, здраве.
- „Подкрепа за създаване на технологични паркове” - по процедурата изследователски организации могат да участват в обединение с предприятия за *подготовка на документация (инвестиционен проект)* за изграждане на технологичен парк в област, която би била от полза за развитието на съответен бранш.
- „Създаване на нови и укрепване на съществуващи офиси за технологичен трансфер” - по процедурата предприятията могат да участват самостоятелно или в обединение, вкл. с изследователски организации за изграждане или разширяване на офиси за технологичен трансфер в област, която би била от полза за развитието на конкретните предприятия или на бранша.

През 2011 г. по ОПК е планирано да бъдат обявени следните процедури, които имат отношение и към подобряването на бизнес средата.

- „Развитие на приложните изследвания в изследователските организации в България” с цел модернизиране на инфраструктурата и оборудването за приложни изследвания на български изследователски организации, като по този начин подобри средата за създаване на иновации.
- „Иновационна мрежа БГ” с цел подобряване на бизнес средата чрез оптимизиране на връзките между участниците в българската иновационна система.
- „Изграждане на технологични паркове” - предприятията могат да участват в обединение с изследователски организации за реално изграждане на технологичен парк в област, която би била от полза за развитието на бранша. Мякмата е насочена към реалното строителство и оборудване на технологичните паркове.
- ”Създаване на регионални бизнес инкубатори” - предоставяне на условия на стартиращи предприятия да започнат и развият своя бизнес в най-рисковата начална фаза на съществуването си.

IV.3. Национална цел 3 по Пакет „Климат-енергетика” – „Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25% към 2020 г.”

Просперитетът на българското общество в дългосрочен план зависи от въвеждането на устойчиви модели на производство и потребление, съобразени с капацитета и възможностите за възстановяване на екосистемите в съответствие с препоръките на ИН 5. Това означава да се постигне „зелен” икономически растеж чрез развитието на по-чиста, нисковъглеродна, енергийно ефективна и в по-широк смисъл ресурсно ефективна икономика, която не води до замърсяване или увреждане на околната среда и необратимо изразходване на природни ресурси. Постигането на тази цел ще допринесе и за постигането на европейската водеща инициатива „Европа за ефективно използване на ресурсите”.

Преходът към „зелена” икономика изисква възприемането на стратегии за по-устойчиво производство и потребление, вкл. и ценообразуване, отчитащо пълните екологични и социални разходи с цел обезсърчаване на неустойчивите модели на производство и потребление. По този начин ще се намали използването на енергия и природни ресурси, и същевременно ще се подобри качеството на живот и благосъстоянието на хората.

Въз основа на наблюдаваните тенденции на развитие на производството на енергия от възобновяеми източници в България към момента, и на базата на разполагаемата информация относно проекти за изграждане на нови мощности, намиращи се в различен етап от реализацията си, очакванията са производството на енергия от възобновяеми източници в България да нарасне до 1955 ктне годишно към 2020 г.

Таблица 14. Очаквано производство на енергия от възобновяеми източници в България за периода 2010-2020г., по сектори, ктне

Енергиен сектор/година	2010	2012	2014	2016	2018	2020
Енергия за топлинни и охладителни цели	741	799	900	983	1029	1103
Електроенергия	333	374	487	581	609	648
Биогорива (транспорт)	26	68	133	182	155	205
Общо	1100	1241	1520	1746	1793	1955

Източник: България, Прогнозен документ, съобразен с изискванията на директива 2009/28/ео, 2009

Основните приоритети на енергийната политика за следващите десет години са увеличаване на дела на ВИ в брутното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност. В изпълнение на тези приоритети пред Европейската комисия е представен Национален план за действие за енергията от ВИ⁵¹, в който са предвидени конкретни мерки и механизми за постигане на националните задължителни цели за:

- ⇒ 16% дял на енергията от ВИ в брутното крайно енергийно потребление на енергия до 2020 г.

⁵¹ Съгласно изискванията на Директива 2009/28/ЕО.

- ⇒ Минимален дял от 10% на енергията от възобновяеми източници в крайното потребление на транспорта.

Изпълнението на политиката в областта на възобновяемата енергия и енергийна ефективност се осигурява от Закона за енергетиката, Закона за възобновяемите и алтернативни енергийни източници и биогоривата (ЗВАЕИБ) и Закона за енергийната ефективност (ЗЕЕ).

Каре 4. Анализ на прогнозите за намаляване на емисиите

България няма индивидуална цел за намаление на емисиите на парникови газове до 2020 г. Постигането на тази цел на ниво Европейски съюз се гарантира чрез общ таван на емисиите за цялата общност, намаляващ с линеен коефициент 1.74%. По този начин ще бъде постигнато задължението на ЕС да намали емисиите си в обхвата на Европейската система за търговия с емисии (ЕСТЕ) с 21% до 2020 г. в сравнение с нивата от 2005 г. Нараства количеството квоти, които ще бъдат търгувани - поне 50% от квотите ще бъдат предлагани на търг от 2013 г. нататък, за разлика от 3% през периода 2008-2012 г. Това ще повиши ефективността за околната среда и икономическата активност на системата.

- За периода 2013-2020 г. безплатното разпределение на квоти на инсталациите, участници в ЕСТЕ, ще се осъществи на базата на 52 предварително определени продуктови показатели, валидни за цялата Общност, за да се осигури разпределение по начин, който да насърчи намаляването на емисиите на парникови газове и енергийно ефективните технологии. Показателите са определени по данни за 10% най-ефективни спрямо емисиите на парникови газове инсталации от даден отрасъл или подотрасъл на територията на ЕС и представляват прагова стойност на количеството безплатни квоти, които дадена инсталация, може да получи за единица произведена продукция.

При определяне на безплатните квоти на инсталациите се отчита следното:

- На инсталациите в отрасли или подотрасли, изложени на съществен риск от „изтичане на въглерод“, се разпределят безплатно квоти в размер на 100% от количеството, от квотите, определени на базата на показателите.
- Секторите, които не са застрашени от „изтичане на въглерод“ за 2013 г. получават безплатно 80% от квотите, определени на базата на параметрите, като до 2020 г. този процент намалява линейно до 30%.
- От 2013 г. не се допуска безплатно разпределение на квоти за производство на електроенергия, освен ако държавата се възползва от правото на дерогация с цел преходно безплатно разпределение.
- До 30.09.2011 г. България трябва да подготви Национални мерки за прилагане, които да съдържат проект за разпределение на безплатни квоти за всяка инсталация в ЕСТЕ на територията на страната.

Ако общото количество на безплатните квоти, определени в Националните мерки за прилагане на всички държави-членки, надхвърля общия таван на емисиите на ЕС, се изчислява корекционен фактор за цялата Общност, с който се намаляват безплатните квоти за всяка инсталация в ЕСТЕ.

Разликата между общия таван на емисиите и безплатно разпределените квоти за ЕС ще бъде разпределена между държавите-членки за продажба на търг. България ще продава своите квоти на общоевропейска платформа. Съгласно Решение на Европейския съвет от 11 и 12 декември 2008 г. относно пакета „Климат-Енергетика“, 50% от средствата, получени от продажбата на квотите на съответния търг, могат да постъпят в държавния бюджет. Останалите 50% следва да бъдат изразходвани за екологични проекти, които водят до намаляване на емисиите на парникови газове.

Емисиите от секторите, които не са обхванати от Европейската схема за търговия с квоти за емисии (ЕСТЕ) като например транспорт, селско стопанство, отпадъци и др., са обхванати от Решението за разпределените усилия (Решение № 406/2009/ЕО). То въвежда обвързващи национални цели за всяка държава-членка на Европейския съюз до 2020 г. **Целта за България, определена с Решението, е повишаване на емисиите от секторите извън ЕСТЕ с не повече от 20% до 2020 г. спрямо нивата от 2005 г.**

Съгласно данните за сектор „Транспорт“ от последната Годишна инвентаризация на емисиите на парникови газове за 2008 г., публикувана през 2010 г., България е една от първите страни в Европа, която отбелязва обратната посока на развитие – т.е. на намаляване на емисиите. Редукцията на емисиите на парникови газове в транспорта у нас се дължи основно на преминаването на голям дял от автомобилния парк от горивна база бензин към задвижване с газ и дизелово гориво. Изпълнението на

предвижданите от европейското законодателство цели до 2020 г. по отношение на дела на биогоривата трябва да доведе до допълнително намаление на емисиите на парникови газове от този сектор.

На второ място по важност като емисионен източник в България (след сектор „Енергетика“) е сектор “Отпадъци” - с 14% дял в националните емисии на парникови газове. Последното се дължи най-вече на голямото закъснение в прилагането на съвременни добри практики за управление на отпадъците. Утвърденият през юли 2010 г. Национален стратегически план за поетапно намаляване количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране, цели осигуряването на поетапно намаляване на количеството на биоразградимите битови отпадъци, подлежащи на депониране за периода до 2020 г. Предвижда се намаляване на тези количества в три последователни етапа, като до 2020 г. да се депонират до 35% от общото количество биоразградими битови отпадъци, образувани през 1995 г.

Производството на електричество от метан от депата за отпадъци е обект на специални мерки от страна на правителството. Според енергийния закон, операторът на мрежата е задължен да закупува електричеството от ВЕИ на преференциални цени. Тъй като метанът от депата се приема за ВЕИ то продажбите на енергия са гарантирани.

Изброените мерки ще доведат до значително намаление на емисиите на парникови газове от този сектор.

Емисиите от селското стопанство представляват приблизително 7.61% от общите емисии. Тук също се наблюдава намаление в сравнение с 2005 г. Оборския тор е най-големия източник на метан в селското стопанство. Прилагането на модерните практики на управление, като инженеринг на стандартизирани конструктивни елементи за изграждане на депа за отпадъците, почистване и транспорт с булдозери на сух оборски тор в контейнери и др. ще доведат до допълнително намаление на емисиите на парникови газове от този сектор.

Постигнатите допълнителни намаления в емисиите на парникови газове в секторите извън ЕСТЕ могат да бъдат търгувани в рамките на ЕС - чрез търг, чрез използване на пазарни посредници, действащи като представители, или чрез двустранни договорености.

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.):

- **Преструктуриране в енергийния сектор – отделяне на преносните оператори** с оглед на ускоряване на създаването на интегриран и напълно работещ вътрешен пазар на енергия, за да се осигурят безпроблемен приток на газ и електроенергия, да се гарантира безпрепятствен и равнопоставен достъп на всички участници до енергийните мрежи, както и развитие на мрежовата инфраструктура в полза на всички участници.
- **Организиране на електроенергийна борса** с цел гарантиране на прозрачно ценообразуване, гъвкавост в договарянето, максимално използване на междусистемните преносни капацитети и възможност за едновременно разпределение на енергия и капацитет.
- **Създаване на единен координиращ административен орган в областта на ВИ – Агенция за устойчиво енергийно развитие (АУЕР)** с цел преодоляване на съществуващи административни бариери и осигуряване изпълнението на дейностите и мерките, касаещи изпълнението на националните цели включени в Националния план за действие за енергията от възобновяеми източници, (НПДЕВИ).
- **Ускорено реализиране на Национална публична информационна система за ВЕИ** - осигуряване на налична актуална информация за възможностите на националната електроенергийна мрежа за присъединяване на нови производители, за територии с произтичащи от екологичното законодателство ограничения за изграждане на нови ВЕИ мощности.
- **Разработване на механизми, свързани с интегрирането към електроенергийните мрежи на производителите на електрическа енергия**

от ВИ, посредством осигуряване на регулаторни стимули за инвестиции в мрежовата инфраструктура и за развитие на мрежите адекватно на нуждите на ползвателите им, включително прилагане на концепцията „умни мрежи”.

- **Разширяване дейността на фонд „Енергийна ефективност” за финансиране на проекти в областта на възобновяемите енергийни източници** - идентифициране, разработване и финансиране на осъществими проекти за подобряване на енергийната ефективност и насърчаване внедряването на ВЕИ технологии, водещи до намаляване на емисиите от парникови газове в атмосферата.
- **Разработване и приемане на Национална стратегия по енергийна ефективност на Република България** - повишаване конкурентоспособността чрез намаляване на енергийната интензивност; повишаване на енергийната сигурност, намаляване на необходимостта от допълнителни генериращи мощности, и подобряване на здравето на нацията, създаване на нови работни места, повишаване на енергийния комфорт на домакинствата с ниски доходи.
- **Финансово насърчаване на мерки за енергийна ефективност** чрез схемите на Фонд „Енергийна ефективност”, специализирани кредитни линии, средства от европейски фондове и програми за създаване на допълнителни схеми и инструменти.
- **Разработване и приемане на Програма за ускорена газификация на Република България** с цел ускоряване на процесите за битова газификация на българските домакинства до 2020г., което ще допринесе за съществено подобряване на енергийната ефективност от замяната на използваната електрическа енергия за отопление с пряко изгаряне на природния газ.
- **Разработване на Национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г.**, съдържащ политики за ограничаване на емисиите на парникови газове, развитие на нисковъглеродна икономика и ефективно използване на суровините и енергията.
- **Разработване на Национален план за действие за насърчаване на „зелените” обществени поръчки** с цел насърчаване на най-рационалното използване на суровини, материали и енергия и намаляване на количеството на генерираните отпадъци при съобразяване с цялостния жизнен цикъл на продуктите, насърчаване на еко-технологиите, еко-иновациите и производството на екологична продукция, като фактор за развитие на бизнеса и постигане на „зелен” и устойчив икономически растеж.
- **Въвеждане на отчисления за тон депониран отпадък**, дължими от лицата, които депонират отпадъци на регионални и общински депа за неопасни отпадъци и инертни отпадъци - насърчаване на повторното използване и рециклиране на отпадъците. Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите “отговорност на производителя” и “замърсителят плаща” при интегрирано управление на отпадъците.
- **Усъвършенстване на съществуващата нормативна уредба за регулиране на дейностите по рециклиране и оползотворяване на масово разпространени и специфични потоци отпадъци** - по-рационално използване и съхраняване на природните ресурси, както и предотвратяване на вредните въздействия от отпадъците върху околната среда и общественото здраве.
- **Въвеждане на ясни и обосновани критерии и изисквания по отношение на управлението на строителните отпадъци** – създаване на интегрирана рамка за

управление на строителните отпадъци, която ще осигури условия за намаляване на въздействията върху околната среда; подобряване на ефективността на използване на ресурсите; увеличаване на отговорностите на замърсителите; стимулиране на инвестициите за изграждане на съоръжения за преработването на този вид отпадъци.

- **Изготвяне на нормативна база за регулиране управлението на биоотпадъците в страната** - увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени биоотпадъци като фактор за опазването на природните ресурси и околната среда.
- **Въвеждане на икономически стимули за намаляване потреблението на първични природни ресурси в строителството и използване на „заместващи“ такива** с оглед на подобряване на ефективността на използване на природните ресурси.
- **Въвеждане на високи такси за използване на полиетиленови торбички** с оглед на подобряване на ефективността на използване на природните ресурси.
- **Въвеждане на икономически стимули за развитие производството и пазара на екологични брикети от отпадъчна биомаса** - намаляване на емисиите на азотни окиси, серен двуокис и други замърсители на въздуха, както и на парникови газове, свързани с използването на фосилни твърди горива. Оползотворяване на отпадъчната биомаса.
- **Проекти по ОПРР схема „Подкрепа за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради“.**
- **Изграждане на междусистемна газова връзка България – Сърбия** с оглед на диверсификация на енергийните източници и доставки, и повишаване енергийната независимост.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки (подробно разписани в Приложение 1), като:

- Програма за стимули за прилагане на мерки за ЕЕ на домакинствата и закупуване на енергоефективни уреди и оборудване;
- Въвеждане на програма за обучение и квалификация на специалисти за енергетиката и новите технологии и енергиен мениджмънт;
- Въвеждане на икономически механизми за насърчаване на разработването, производството и пускането на пазара на продукти, подходящи за многократна употреба;
- Проучване на възможности за въвеждане на икономически стимули за икономическите субекти, които използват в производството рециклирани материали;
- Актуализиране на Националната програма за обновяване на жилищните сгради в Република България с План за действие към нея и осигуряване на необходимите условия за тяхното изпълнение”.

През 2011 г. по ОПК е планирано да бъдат обявени процедури, които ще имат принос към постигането на националните цели по Пакет „Климат – енергетика“:

- „Въвеждане на енергоспестяващи технологии в предприятията” до края на второ тримесечие на 2011 г. предстои да се подпише меморандум с ЕБВР за съвместно изпълнение на схемата;

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

- „Въвеждане на възобновяеми енергийни източници в предприятията” - до края на второ тримесечие на 2011 г. предстои да се подпише меморандум с ЕБРР за съвместно изпълнение на схемата.

IV.4. Национална цел 4 „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование - 36% до 2020 г.”

Образователните институции следва да прилагат форми и методи за идентифициране и посрещане на различните потребности на учениците, като дават възможност на всички, независимо от социално-икономическия им статус, да развият потенциала си чрез учене през целия живот.

В резултат на целенасочени мерки за намаляване броя на отпадащите от училище деца, както и за повишаване на образователното равнище на българското население, България бележи значителен напредък от 2001 г. насам. Този напредък частично е свързан с провеждането на изследване на тема “Причини за отпадането от училище в България”, осъществено по съвместен проект на МОМН и УНИЦЕФ „Предотвратяване на отпадането на ученици от училище”, в рамките на който са реализирани и пилотни мерки за превенция на отпадането от училище на общинско ниво. Мерките бяха насочени към формиране на училищни и общински политики за намаляване броя на децата в задължителна училищна възраст, които напускат училище. По Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” бе реализиран проект по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по схема „Образователни услуги за ученици, изоставачи от учебния материал и деца с изявени дарби” на стойност 1.48 млн. евро, от които 1.28 млн. евро от ЕСФ. Чрез реализацията на проекта бе осигурено допълнително обучение на над 7 000 деца и ученици от началния етап на основното образование и от предучилищна възраст, и беше организирано и обучение на 1 344 детски и начални учители, които получиха методически насоки за работа с деца с обучителни проблеми и с деца, чийто семеен език не е български.

Разширяване на идеята за допълнително обучение на деца от задължителните предучилищни групи и на ученици от началния образователен етап, които имат трудности в обучението, се осигурява чрез Националната програма „С грижа за всеки ученик”.

Предвидените мерки за постигане на национална цел 4 са обособени в следните приоритетни области:

4.1. Повишаване на броя на децата, включени във форми за предучилищна подготовка

Мярка с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.) ще бъде постепенно разширяване на обхвата в задължителна предучилищна подготовка.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки за подобряване на образователните постижения (подробно разписани в Приложение 1), насочени към:

- Осигуряване на възможности за провеждане на консултации и допълнителни занимания за подпомагане на ученици в начален и прогимназиален етап със затруднения при усвояване на учебния материал;
- Повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти

4.2. *Превенция и ограничаване на ранното напускане на училище*

Причините за отпадането от училище и непълното обхващане на децата и младите хора в задължителна училищна възраст от националната образователната система са комплексни и положителната промяна на състоянието на тези явления изисква прилагане на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко от нивата на управление – национално, регионално и местно равнище.

Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието, младежта и науката, което трябва да бъде естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на броя на необхванатите и отпадащите ученици в задължителна училищна възраст.

- Осигуряване на възможности за провеждане на консултации и допълнителни занимания за подпомагане на ученици в начален и прогимназиален етап със затруднения при усвояване на учебния материал (допълнителни занимания в малки групи, индивидуални програми) – до 2011 г.
- Осигуряване на възможности за целодневни форми на обучение за децата от началния етап на основното образование – до 2013 г.

4.3. *Създаване на стимули за получаване на степен за висше образование*

Постигането на висок дял на младите хора с висше образование се стимулира от планираното създаване на **система за повишаване мотивацията за постигане на по-добри резултати в обучението**. Това ще се постигне посредством осигуряването на допълнителни студентски стипендии и награди, и ще допринесе за осигуряването на равен достъп до образование, което води до по-висока мотивация и заинтересованост на студентите от образователния процес. Тази мярка пряко адресира необходимостта от подобряване на общата рамка в образователните и обучителни системи (фактор за растежа 4).

В допълнение, **прилагането на програмата за студентско кредитиране** ще повиши привлекателността на висшето образование чрез гарантиране на равен достъп до висшето образование на всички лица, независимо от социалния им статус. Изпълнението на тази програма пряко адресира необходимостта от подобряване на общата рамка в образователните и обучителни системи (фактор за растежа 4) и ще способства за адресиране на фактор за растежа 1 свързано с подобряване ефективността на публичните разходи и осигуряване на преразпределение на публичните разходи към дейности.

Успешната **реформа в нормативната база в системата на висшето образование и науката**, въвеждане и развитие на рейтингова система на висшите училища, и на възможност за провеждане на студентски практики в реална работна среда, както и подобряването на качеството на висшето образование (адресиращи фактор за растежа 4) ще допринесе за допълнително повишаване на привлекателността на образованието и постигане на цел 4. Тези мерки също така ще допринесат за постигането на фактор за растежа 1 и национална цел 1.

IV.5. Национална цел 5 „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души”

България е сред държавите-членки на ЕС, в които рискът на бедност за населението е над средното равнище за ЕС. През 2008 г. равнището на бедност в България е било 21.4% или бедни са били около 1.63 млн. лица. По възрастови групи рискът от бедност е най-висок за децата до 18-годишна възраст (26%) и за населението над трудоспособна възраст (34%). За населението между 18-64 г. рискът от бедност е 17%. Според икономическия статус рискът от бедност е най-висок за безработните (55%), пенсионерите (32%) и останалите икономически неактивни лица (24%). Работещи бедни са 7.2% от заетите, което неминуемо се отразява на равнището на бедност сред децата. В структурата на бедните около 27% са хора над трудоспособна възраст, 20% са децата под 18-годишна възраст и 53% са хората в трудоспособна възраст.

С оглед на горното, към националната цел за намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души или с 16% от бедните през 2008 г., са дефинирани четири подцели, а именно:

- ⇒ Намаляване на броя на децата във възрастовия интервал 0-18 г., живеещи в бедност, със 78 хил. души (30% от общата национална цел и 25% от броя на бедните деца през 2008 г.)
- ⇒ Намаляване на броя на лицата на 65 и повече навършени години, живеещи в бедност, с 52 хил. души (20% от общата национална цел и 10% от броя на бедните възрастни хора през 2008 г.)
- ⇒ Намаляване на броя на безработните във възрастовия интервал 18-64 г., живеещи в бедност, със 78 хил. души (30% от общата национална цел и 25% от броя на бедните безработни във възрастовия интервал 18-64 г. през 2008 г.)
- ⇒ Намаляване на броя на заетите лица във възрастовия интервал 18-64 г., живеещи в бедност, с 52 хил. души (20% от общата национална цел и 22% от броя на работещите бедни във възрастовия интервал 18-64 г. през 2008 г.).

С дефинирането на тези специфични подцели се прави и връзка с национална цел 1 за достигане на равнище на заетост за възрастовата група 20-64 г. от 76 % до 2020 г. и дефинираните към нея подцели. Насърчаването на заетостта ще допринесе за намаляване на равнището на бедност, както сред безработните и работещите, които са в трудоспособна възраст, така и сред децата и по-възрастните, като членове на техните семейства. За намаляването на бедността в страната ще способства и постигането на целите в образованието. Успешното намаляване на бедността в страната е силно зависимо както от постигането на целите на горепосочените политики (в съответствие с ИН 7, 8, 9 и 10), с реализирането на успешни инициативи на национално равнище по европейските водещи инициативи „Европейска платформа срещу бедността и социалното изключване”, „Програма за нови умения и работни места” и „Младеж в движение”, така и от икономическия растеж и развитието на страната.

Приносът на България за постигането на европейската цел за насърчаване на социалното включване, в частност чрез намаляване на бедността, се оценява на 2.5%.

Тази стойност съответства на намаляване на общия брой на материално лишените⁵² с 504 хиляди души (13%), но при допускане за ежегоден реален ръст на БВП на човек от населението от 1.25% за периода 2010-2020 г. Прогнозата съответства и на дела на бедните и социално изключените в България в общия брой на бедните и социално изключените в ЕС - 2.4%.

В борбата с бедността българското правителство ще бъде подпомогнато и по линия на Световната банка. Като акцент на сътрудничеството е финансирането на проект „Социално включване”, чиято цел е осигуряване на социалното включване на деца от рискови групи – деца от семейства с ниски доходи, деца с увреждания, деца от уязвими етнически групи. Ключов инструмент е подобряването на училищната готовност и разширяването на мрежата от услуги за деца от 0 до 7 г.. С цел интегрирането на ромското население в България, през м. май 2011 г. СБ планира да организира семинар, който да обедини всички заинтересовани страни, за да се определят националните предизвикателства и дейности за осъществяване на ромското включване. Този семинар ще бъде подготвителен с оглед на предстоящия форум на високо ниво за ромското население през м. юни 2011 г.

Мерки с приложение в краткосрочен план (2011-2012 г.):

- Разработване на нов Закон за детето;
- Обединяване на правните норми в областта на социалната икономика в един нормативен акт;
- Разработване на Национална концепция за активен живот на възрастните хора;
- Разработване и въвеждане на механизъм за определяне на размера на минималната работна заплата, отчитащ икономическите и социалните й функции;
- Подкрепа за осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение.

В средносрочен план, до 2015 г., ще се прилагат редица мерки (съгласно Приложение 1), като:

- Оценка на въздействието на политиките и законодателството, свързани с материална подкрепа на уязвимите групи;
- Инвестиции в интегрирани услуги за ранно детско развитие (за деца от 0 до 7 г.);
- Деинституционализация на грижата за деца (мрежа от социални услуги в общността, програми за напускащите специализираните институции, приемна грижа и др.);
- Подпомагане на семействата с деца;
- Осигуряване на материална подкрепа, подходящи форми за заетост, квалификация и преквалификация, и на достъпна среда за хората с увреждания;
- Развитие на социалната икономика – създаване на нови и подкрепа на съществуващи предприятия в сферата на социалната икономика;
- Повишаване на адекватността на пенсиите;
- Създаване на мрежа от услуги за дългосрочна грижа;

⁵² Броят на хората, които са лишени от минимум 4 от общо 9 жизнено важни стоки и услуги.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

- Изграждане на социални жилища, включително и за най-уязвимите представители на ромската общност;
- Създаване на интегрирани социални, здравни и образователни услуги за бездомните лица;
- Изследване относно бездомността, създаване на статистическа база данни относно бездомността и нейните измерения и разработване на цялостна стратегия за борба с бездомността.

Мерките, предвидени за постигането на цели 1 и 4, както и за преодоляване на предизвикателствата пред фактор пред растеж 4 имат директен принос за постигането на целта за намаляване на бедността.

V. ХОРИЗОНТАЛНИ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ВЪПРОСИ

Изготвянето и прилагането на Националната програма за реформи на Република България протича в рамките на специално създадена и функционираща работна група „Европа 2020” към Съвета по европейските въпроси, в която участват представители на държавната администрация и на всички заинтересовани страни.

V.1. Политическо участие (парламент, регионални и местни власти) и участие на социалните партньори

Заместник министър-председателят и министър на финансите е определен за национален координатор по стратегията „Европа 2020”⁵³. Като такъв, той следи за координацията на националните с общоевропейските икономически и финансови политики.

Предприети са целенасочени действия за по-активното ангажиране и включване на социалните партньори и неправителствения сектор при изготвяне на настоящата Национална програма за реформи за 2011-2015 г. В работната група, отговорна за подготовката на НПП, са включени, освен представители на централната държавна администрация и на администрацията на местно ниво, и представители на социалните партньори, неправителствения сектор и академичните среди.

На 20.09.2010 г. бе проведено публично обсъждане на изготвения първоначален вариант на НПП, в което активно участие взеха представители на горепосочените среди. В резултат беше отчетен техният директен принос с бележки, критики и конструктивни предложения, който е включен в настоящата програма.

На 28 септември 2010 г. г основните приоритети и мерки за достигане на националните цели, заложи в предварителния вариант на Националната програма за реформи на Република България (2010-2013 г.) бяха представени и обсъдени на заседание на Съвета за обществени консултации. По време на дискусиите бяха изведени четирите приоритетни области, където да бъдат насочени усилията на икономическата политика, а именно по-добра инфраструктура, конкурентоспособна младеж, по-добра бизнес среда в ЕС, по-голямо доверие в държавните институции. Тези приоритетни области бяха запазени и в настоящата програма.

Икономическият и социален съвет подготви и представи оценка на предварителния вариант на Националната програма за реформи, която беше обсъдена на 25 март 2011 г., на специална среща с представители на правителството и екипа, подготвил проекта на програма. Основните бележки и коментари от становището на ИСС бяха отразени в настоящата версия на НПП.

От началото на м. февруари 2011 г. стартира публична консултация по предварителния вариант на НПП (чрез уебстраницата на Министерството на финансите).

На 28 март 2011 г. Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.) беше представена и обсъдена в рамките на обществена дискусия с участието

---

⁵³ С изменението и допълнението в Устройствения правилник на Министерството на финансите, приети от Министерския съвет на 9 юни 2010 г.

на представители на държавната администрация, социалните партньори, неправителствени организации, академичните среди, общините.

На 29 март 2011 г. Програмата бе представена на заседание на Съвета за обществени консултации в контекста на новата рамка за подобро управление на икономическите политики, т. нар. „Европейски семестър“.

Голяма част от представените по време на тези дискусии предложения и коментари са отразени в програмата.

На 30 март 2011 г. Националната програма за реформи беше представена и на съвместно заседание на Комисията по европейски въпроси и координация на европейските фондове и на Бюджетната комисия към Народното събрание.

Документът е представен и на Съвета за развитие, след което бе одобрен от Министерския съвет.

V.2. Координация на секторни политики на регионално и местно ниво

Стратегическите документи за регионално и местно развитие на България след 2013 г., чието разработване ще се осъществи в периода 2011-2013 г., вкл. Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие (2014-2020 г.), Областни стратегии за развитие (2014-2020 г.), Общински планове за развитие (2014-2020 г.), Национална стратегия за демографско развитие на Република България (2006-2020 г.), могат да се превърнат в ключов механизъм за постигане на приоритетите на стратегия „Европа 2020“ чрез мобилизиране и развитие на регионалния и местен потенциал за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. По такъв начин целите на европейско и национално ниво в максимална степен ще бъдат конкретно адресирани в териториално измерение, както и ще получат своя конкретен ангажимент за изпълнение. Това ще улесни идентифицирането на приноса по региони и общини в реализирането на стратегията “Европа 2020” и мобилизирането на ресурсите, вкл. участието на всички заинтересовани страни и изграждането на партньорства на регионално и местно ниво. Пакетът от документи за стратегическо планиране на регионалното развитие се разработва, като се отчитат действащите стратегии за развитие на отделните сектори, с оглед постигане на добро взаимодействие и допълване на планираните дейности. За подготовка на регионални планове за развитие, областни стратегии за развитие и общински планове за развитие е осигурено финансиране и по Оперативна програма „Административен капацитет“.

Разработването на национален документ с дългосрочна визия за пространственото развитие на страната и регионите, в съответствие с изискванията на националното законодателство също ще допринесе за постигане на по-добра координация на политиките.

Същевременно важен нов момент по отношение на секторните политики е изискването за засилване на териториалния и регионалния контекст на тези политики, за да могат в по-голяма степен да отговорят на нуждите на отделните региони от специфични действия и инициативи. Отчитането на специфичните проблеми на районите на планиране на ниво 2 в рамките на секторните политики ще въздейства благоприятно за ускоряване на процесите на сближаване както в европейски, така и във вътрешнорегионален план.

Освен на ниво стратегически документи, механизъм за координация между регионалната и секторните политики се прилага в рамките на изпълнението на

функциите на регионалните съвети за развитие, членове на които са представители на всички заинтересовани страни участващи във формирането и прилагането на регионалната и ключовите секторни политики. Чрез регионалните съвети за развитие се осигурява информираност и публичност по отношение политиката за регионално развитие и инициативите и дейностите на секторните политики в регионите.

Осигуряването на синергия между отделните секторни политики и тяхното интегрирано управление чрез политиката за устойчиво градско развитие, ще повиши макроикономическия ефект от тяхното изпълнение. Такава синергия може да се постигне в рамките на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие, които представляват съвкупност от свързани във времето и пространството проекти, действия и инвестиционни намерения, които се прилагат в определени градски зони за въздействие. Интегрираният план за градско възстановяване и развитие интегрира политики и обединява разнородни участници за тяхното съвместно провеждане, като допринася за реализация на визията и стратегията за развитие на града, респективно конкретни приоритети на развитието, определени в общинския план за развитие, общия устройствен план и др. стратегически документи.

Въвеждането и използването на информационно-комуникационни технологии и системи в областта на планирането, наблюдението и оценката на изпълнението на стратегическите документи и оценката на въздействието на политики също ще бъде основа, за засилване на координацията и съгласуваността им.

V.3. Инструменти за наблюдение

България има изграден и добре функциониращ механизъм за наблюдение на напредъка по осъществяване на целите и реформите в Националната програма за реформи, който може да бъде посочен и като добра практика в тази област. Отчитането на напредъка по НПР става на тримесечна база и е регламентирано с Решение № 416 на Министерски съвет от 18 юни 2007 г.⁵⁴. То се координира в рамките на Работна група 31 „Европа 2020” към Съвета по европейските въпроси. На базата на приноса на всеки от участниците в групата, Министерството на финансите (дирекция „Икономическа и финансова политика”) изготвя тримесечен доклад от името на националния координатор по стратегията „Европа 2020”, заместник министър-председателя и министър на финансите г-н Симеон Дянков, който се внася за разглеждане и одобрение от Министерския съвет.

Националният статистически институт (НСИ) на България ще включи в Националната статистическа програма регулярното осигуряване на официална статистическа информация по индикаторите, които измерват напредъка по изпълнение на целите и реформите, заложен в Националната програма за реформи. Информацията ще бъде публикувана на Интернет страницата на НСИ и ще залегне в основата на изготвянето на тримесечните и годишни доклади на националния координатор по стратегията „Европа 2020”. НСИ, чрез своите представители в работна група 31 „Европа 2020” към Съвета по европейските въпроси, също така ще продължи да оказва методологическа подкрепа по разработването, производството и разпространението на статистическа информация на институциите, ангажирани с механизма за наблюдение на напредъка в съответствие с принципите на Кодекса на Европейската статистическа практика.

⁵⁴ Решение № 416 на Министерски съвет от 18 юни 2007 г. за определяне на механизма за отчитане изпълнението на заложените в Националната програма за реформи (2007-2009 г.) и в Резюме на предизвикателствата, политиките и управлението - Национална програма за реформи на Република България (2007-2009 г.) мерки и действия (РМС № 416 от 2007 г.). Предстои неговата актуализация.

V.4. Външни оценки на Националната програма за реформи

В началото на м. февруари 2011 г., чрез уеб-страницата на Министерството на финансите бе стартирана публична консултация по предварителния вариант на НПР (2010-2013 г.). Беше получено едно становище - от Института по пазарна икономика (ИПИ). В същото време, Икономическият и социален съвет (ИСС) предостави официално становище по предварителния вариант на НПР на Министерството на финансите. Двата анализа разглеждат предприеманите и планираните от правителство мерки за постигане на петте национални цели, като предоставят предложения за политики и конкретни мерки за достигането на съответната цел.

Препоръките на ЕК, както и голяма част от препоръките на ИПИ и ИСС бяха взети предвид, и на 21 март 2011 г. на уеб-страницата на Министерството на финансите бе публикуван ревизиран вариант на НПР като база за публичните дискусии на 28 март 2011 г.

V.5. Ангажименти на България в прилагането на Пакта за еврото плюс

На Европейския съвет на 24 март България, заедно с още пет държави извън еврозоната, се присъедини доброволно към „Пакт за еврото плюс – засилена координация на икономическата политика за конкурентноспособност и конвергенция”. Съгласно заключенията на Европейския съвет, всяка присъединила се държава-членка следва да представи в своята Конвергентна програма и Национална програма за реформи конкретни ангажименти във връзка с постигането на целите на Пакта, а именно:

➤ Подобряване на конкурентноспособността

С оглед на изпълнението на тази цел, българското правителство се ангажира да прилага мерки на икономическата политика за повишаване на производителността посредством:

- подобряване на качеството на образованието, функционирането и ефективността на образователните и обучителните системи, вкл. подобро им обвързване с нуждите на пазара на труда от работна сила с определена квалификация (част III.5);
- стимулиране на научно-изследователската и развойна дейност и на иновациите (част IV.2);
- осигуряване на благоприятна бизнес среда, особено за МСП по отношение развитието на техния бизнес (част III.4);
- намаляване на преждевременно напусналите училище и стимулиране на получаването на висше образование (част IV.4).

В България, с изключение на минималните прагове, които се осъвременяват всяка година, нивото на заплатите се определя от пазарните принципи.

➤ Увеличаване на заетостта

България счита, че реформите за насърчаване на заетостта, както бе изтъкнато и в Годишния преглед на растежа, са от ключово значение за подобряване на жизнения стандарт на гражданите и за осигуряване на фискална стабилност в средносрочен и дългосрочен план. Политиката в тази област ще създаде и предпоставки за социално включване и намаляване на бедността.

С оглед на изпълнението на тази цел, българското правителство се ангажира да прилага мерки, подробно описани в част III.3. и IV.1, насочени към повишаване на заетостта до 76% през 2020 г. и намаляване на бедността.

В същото време, прилагането на политики за постигането на тези цели, заедно с прилагането на политики за насърчаване на научноизследователската и развойна дейност и иновациите, както и прилагането на интегрирана индустриална политика, има пряко отношение към възстановяването и поддържането на високо равнище на икономически растеж и повишаване на производителността на труда.

➤ Принос към устойчивостта на публичните финанси

Правителството на Република България ще продължи да прилага консервативна и дисциплинирана фискална политика (съгласно приоритетите в Конвергентната програма на Република България (2011-2014 г.)).

В България функционира три-стълбова пенсионна система и страната е сред иноваторите в това отношение. Предвид значителния натиск върху бюджета, *България предприе мерки за консолидация на пенсионната система и за повишаване на адекватността на пенсиите още през 2010 г.* с оглед на нейното стабилизиране в дългосрочен план и съгласно очакванията за демографското развитие в страната.

Сериозни промени българското правителство предприема и по отношение на въвеждането на *конкретни фискални правила*. През февруари Министерството на финансите предложи за обсъждане т.нар. Пакт за финансова стабилност, който да съдържа следните фискални правила:

- Преразпределителната роля на държавата не трябва да надхвърля 40% от БВП.
- Бюджетният дефицит не може да е по-голям от 2%

➤ Засилване на финансовата стабилност

Финансовият сектор в България, въпреки световната финансова криза, е стабилен, добре функциониращ и капитализиран и осигурява ефективно финансово посредничество. В тази връзка, България напълно изпълнява целта за финансова стабилност, но ще продължи да предприема мерки за хармонизиране на националното с европейското законодателство в областта.

VI. ПРИНОС НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ И КОХЕЗИОННИЯ ФОНД В ПРИЛАГАНЕТО НА НПР ДО 2015 Г. (N+2).

VI.1. Мерки за подобряване на усвояването на Структурните фондове и Кохезионния фонд

Инструментите по Кохезионната политика на Европейския съюз представляват допълващ инструмент към националния бюджет, осигурявайки значителен ресурс за изпълнение на националните цели, заложи в Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.) в изпълнение на стратегията „Европа 2020”.

1.1. Осъществявани мерки

В контекста на постоянния мониторинг и взаимодействие с представителите на Европейската комисия, вкл. под формата на мисии и партньорски проверки, бяха идентифицирани редица тесни места и предприети съответните корективни мерки, с оглед оптимизиране на системите за управление и контрол (СУК) на Структурните фондове и Кохезионния фонд (СКФ) и тяхното функциониране.

През 2010 г. бяха извършени **институционални промени**, свързани с координацията при управлението на средствата от ЕС.

С ПМС № 70 от април 2010 г., изменящо ПМС № 229 от 23.09.2009 г. министърът по управление на средствата от Европейския съюз бе определен да отговаря за цялостната организация и ръководство на системата за координация при управлението на средствата от Европейския съюз. Дейността му се подпомага от Централно координационно звено (ЦКЗ) в Министерския съвет (МС). Със същото ПМС е създаден Съвет за координация при управлението на средствата от Европейския съюз към МС (СКУСЕС), като колективен орган за координация на мерките за изпълнение на правителствената политика за икономическо, социално и териториално развитие на страната, финансирани със средства от ЕС. Председател на Съвета е министърът по управление на средствата от ЕС, а членове на Съвета са министрите на външните работи; икономиката, енергетиката и туризма; регионалното развитие и благоустройството; труда и социалната политика; транспорта, информационните технологии и съобщенията; околната среда и водите; земеделието и храните, както и заместник-министър на вътрешните работи, определен от министъра на вътрешните работи. ЦКЗ е и Секретариат на СКУСЕС.

В рамките на ЦКЗ функционира административно звено, отговарящо за подготовката на Национален план за развитие - НПР „България 2020”, който ще обхваща инвестиционните приоритети на страната, включващи всички източници на финансиране. ЦКЗ отговаря и за координацията по изпълнението и оценката на НСРР за периода 2007–2013 г., както и за подготовката на Националния стратегически програмен документ за финансовата перспектива на ЕС 2014–2020 г. - за средствата от ЕС. По този начин, със създаването на единен център за координация се осигурява съгласуваност между целите на Кохезионната политика на ЕС и националните

инвестиционни политики.

Хоризонталните и специфичните (по Оперативни програми) мерки за подобряване усвояването на средствата от ЕС са насочени в следните направления:

➤ **Подобряване на финансовото управление и контрол**

Под методическото ръководство на ЦКЗ и с помощта на инициирани от ЦКЗ междуведомствени работни групи, бяха изготвени и въведени в практиката на Управляващите органи и Междинните звена следните методически указания и общи насоки във връзка с управлението на средствата от Европейския съюз:

- Общи насоки за избягване на конфликт на интереси по смисъла на чл. 52 от Регламент 1605/2002 и за спазване принципа на безпристрастност и независимост при управление на оперативните програми по СКФ.
- Методология за определяне на размера на финансовите корекции по оперативните програми.

Като условие за ефективни и ефикасни СУК, е внедрена и функционира информационна система за управление и наблюдение на СКФ (ИСУН). Същата осигурява подпомагане управлението на всички нива в администрацията и бенефициентите, посредством проследяемост и електронно извършване на ключови процеси в следните направления: регистрация на проекти и бенефициенти; оценка на проектни предложения, управление на проекти, финансово управление и плащания; проверки на място и управление на нередности; наблюдение, публична информация.

➤ **Промени в нормативната база за управление на СКФ**

С ПМС е определен и механизма за верифициране на разходите и изплащане на безвъзмездна финансова помощ по оперативните програми, съфинансирани от СКФ на Европейския съюз, които поставя срокове за верифициране на разходи и извършени дейности на бенефициентите от страна на административните структури за управление на програмите. Въведени са промени в ПМС за определяне на реда и условията за определяне на безвъзмездна финансова помощ (БФП) от ОП, които целят оптимизирането на правилата и процедурите, вкл. с въвеждането на процедура по възражения на етап оценка на проектни предложения.

➤ **Ускоряване физическото и финансовото изпълнение на проекти**

С Решение на МС е осигурено увеличаването на максималния размер на авансовите плащания по договорите с бенефициентите за БФП за проекти по оперативни програми Регионално развитие, Транспорт и Околна среда, в които е концентриран основния дял от инвестициите в базисна инфраструктура.

Към момента функционира Фонд на органите за местно управление – ФЛАГ, който с държавно участие и капитал на ЕБВР, общини и общински дружества, които изпълняват проекти, одобрени от УО на ОП „Програма за развитие на селските райони”, заеми и услуги, свързани с предоставянето на заемните средства и подготовката на проектни предложения предоставя на бенефициентите, при определени условия и на база на предварителни критерии, услуги, сред които заеми и „мостово финансиране”.

Създаден е механизъм за използване на средства от Кредитното споразумение с ЕИБ за структурен програмен заем, **България - съфинансиране по фондовете на ЕС 2007-2013, между Република България и Европейската инвестиционна банка** в размер до 700 млн. евро. Чрез механизма се осигуряват средства за национално съфинансиране и покриване на финансов недостиг на публичните бенефициенти по инфраструктурни проекти.

➤ Повишаване на административния капацитет

Провеждат се обучения за регионалните и местните власти, съфинансирани по проект на ЦКЗ, одобрен по Оперативна програма „Техническа помощ”. Одобрено е Постановление на МС и понастоящем се назначават допълнителни експерти, като сътрудници по Кодекса на труда към съответните звена за управление и контрол на европейските програми, с цел изпълнение на конкретни задачи, в помощ на администрацията. В МС се провеждат регулярни срещи с Националното сдружение на общините в Република България, неправителствения сектор и СГО за дискутиране на текущи въпроси. В МС се провеждат и седмични срещи с ресорните заместник-министри, отговарящи за оперативните програми. На месечна основа се организират и „Дни на отворените врати”, на които потенциалните и реалните бенефициенти се срещат с представители на администрацията и обменят информация и насоки по редица въпроси на управлението на БФП.

Използват се активно възможностите за предоставяне на експертна и консултантска подкрепа от МФИ, като ЕИБ, ЕБВР и Световна банка за подобряване процеса на стратегическо планиране и управление на проекти.

1.2. Планирани мерки

➤ Дейности за развитие на ИСУН

Предстои разработването и въвеждането в експлоатация на „Електронни услуги за бенефициентите” до края на м. септември 2011 г. Продължава процесът по интегрирането на системата на ЕК за наблюдение и отчитане на плащанията - ЛОТАР в ИСУН. През 2011 г. предстои изграждането на интерфейс между ИСУН и информационната система за управление на фондовете на Европейската комисия – SFC2007. Предстои също така изграждането на интерфейс между програмите за Трансгранично сътрудничество и ИСУН. Процесът е започнал и тече съгласуване на вида и формата на данните за обмен.

➤ Дейности по нормативната база

Приета е концепция за изменение на Закона за обществените поръчки. Целта е да се обхванат всички процедури за възлагане в един нормативен акт. Освен това със закона се въвеждат изискванията на Директива 2009/81/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13.07.2009 г. относно координиране на процедурите за възлагане на някои поръчки за строителство, доставки и услуги от възлагачи органи или възложители в областта на отбраната и сигурността и за изменение на директиви 2004/17/ЕО и 2004/18/ЕО. Допълва се нормативната уредба и се регламентират неуредени до момента случаи от практиката.

➤ Дейности по изпълнението на програмите

Ще бъде подсилен капацитета за предварителен контрол върху разходването на средства от бюджета на ЕС, които ще се извършва централизирано от Агенцията за обществени поръчки. С техническата помощ от ОП следва да се изготвят и въведат в практиката стандартни образци на документи за обществени поръчки, съставляващи договорното досие.

В контекста на активното използване на съвместните инструменти на ЕК и МФИ, се предвижда по-нататъшно разширяване на подкрепата от JASPERS и създаването на специални мобилни експертни групи за ад-хок, краткосрочна помощ за общините за проекти по ОП „Околна среда” и ОП „Регионално развитие”.

VI.2. Принос на Структурните фондове и Кохезионния фонд за финансирането на мерките в НТР към момента

Макар че България няма ангажимент да заложи в програмните си документи за 2007-2013 г. конкретни суми, с които чрез Структурните инструменти на ЕС да се финансират мерки за по-висок растеж и повече работни места⁵⁵, над 60% от финансовия ресурс по оперативните програми – 4.08 млрд. евро, е насочен именно за това. Той е разпределен в пет от оперативните програми - „Транспорт”, „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”, „Развитие на човешките ресурси”, „Регионално развитие” и „Административен капацитет”.

По данни от Информационната система за управление и наблюдение на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС към 01.02.2011 г.:

- По ОП „Развитие на човешките ресурси” са обявени 43 процедури по приоритетни теми, имащи принос за постигане целите на Лисабонската стратегия. По тях до момента са подписани 1 724 договора с обща стойност на европейското финансиране в размер на 426.71 млн. евро.
- По ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” до момента са обявени 24 процедури по приоритетни теми, имащи принос към Лисабонските цели на обща стойност 713.37 млн. евро . По тях са сключени 759 договора (подлежи на уточнение).
- По ОП „Регионално развитие” са обявени 13 процедури, допринасящи за постигането на Лисабонската стратегия. По тях са сключени 293 договора с обща стойност на европейското финансиране в размер на 978.99 млн. евро.
- По ОП „Транспорт” са сключени 9 договора по процедури, допринасящи за постигане на целите от Лисабонската стратегия. Общата стойност на европейското финансиране е в размер на 312.37 млн. евро.
- По ОП „Административен капацитет” до момента е обявена една процедура по тема, имаща принос към Лисабонските цели. По нея са сключени 34 договора с обща стойност на европейското финансиране 9.08 млн. евро.

По отделни приоритетни теми това разпределение е, както следва:

Таблица 15. Финансиране на мерки, свързани с постигане на целите на Лисабонската стратегия, данни от ИСУН към 01.02.2011 г., млн. евро

Код на приоритетна тема	Приоритетна тема	Сума на сключените договори в млн. евро (европейско финансиране)
2	Инфраструктура на НИТРД (включително оборудване, съоръжения и инструментариум и високоскоростни компютърни мрежи, свързващи изследователските центрове) и центровете за компетентност в определена технологична област	0.5
4	Помощ за научно-изследователски, технологични и развойни дейности (НИТРД), по-специално в малките и	3.6

⁵⁵ Следва да бъде подчертано, че разпределението на средствата от СКФ тук са съгласно извършената от ЕК специална кодификация по приоритетни теми по Оперативните програми, които допринасят към изпълнението на Лисабонската стратегия. До този момент, ЕК не е предоставила информация за прехода от Лисабонска стратегия към стратегия „Европа 2020” по съответните приоритетни теми по оперативните програми, което е възможно да води до надценени/подценени стойности.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Код на приоритетна тема	Приоритетна тема	Сума на сключените договори в млн. евро (европейско финансиране)
	средни предприятия (включително достъп до услугите за НИТРД в изследователските центрове)	
5	Модерни услуги за подпомагане за предприятия и групи предприятия	0.1
7	Инвестиции във фирми, които са пряко свързани с изследвания и иновации (иновационни технологии, създаване на нови предприятия от университетите, съществуващите НИТРД центрове и предприятия и др.	88.1
8	Други инвестиции в предприятия	37.7
9	Други мерки за стимулиране научноизследователската дейност, иновациите и предприемачеството в МСП	1.0
10	Телефонна инфраструктура (включително широколентови мрежи)	2.0
11	Информационни и комуникационни технологии (достъп, сигурност, интероперативност, предотвратяване на риска, изследвания, иновации, електронно съдържание, др.)	0.05
13	Услуги и програми за граждани (електронно здравеопазване, електронно управление, електронно обучение, електронно приобщаване и т.н.)	4.6
16	Железопътен транспорт	0.01
17	Железопътен транспорт(TEN-T)	12.3
21	Автомострици (TEN-T)	156.5
26	Мултимодален транспорт	0.1
28	Интелигентни транспортни системи	0.01
40	Възобновяема енергия: слънчева	1.3
43	Енергийна ефективност, когенерация, енергийно управление	24.3
62	Развитие на системи и стратегии за учене през целия живот в предприятията, за обучение и услуги за служителите	54.8
65	Модернизиране и укрепване на институциите на пазара на труда	3.3
66	Въвеждане на активни и превантивни мерки на пазара на труда	81.1
67	Мерки за поощряване на активното остаряване и удължаване на трудовия живот	6.1
68	Подкрепа за самостоятелна заетост и създаване на предприятия	4.4
69	Мерки за подобряване на достъпа до заетост и увеличаване на устойчиво участие и напредък на жените в заетостта, с цел да се намали сегрегацията на полова основа на пазара на труда и да се съчетае работата и личния живот, като се улесни достъпа до услугите за гледане на деца и за помощ на зависими хора	1.1

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Код на приоритетна тема	Приоритетна тема	Сума на сключените договори в млн. евро (европейско финансиране)
70	Специфично действие за увеличаване участието на мигранти в заетостта и по този начин укрепване на социалната им интеграция	0.02
71	Пътеки за интегриране и повторно връщане на работа за хора в неравностойно положение: борба с дискриминацията по отношение на достъпа и напредъка на пазара на труда, както и насърчаване приемането на разнообразие на работното място	32.0
72	Проектиране, въвеждане и осъществяване на реформите в системите за образование и обучение, за да се развият шансовете за наемане на работа, за да се усъвършенства адаптивността на началното и професионалното образование за пазара на труда и непрекъснатото осъвременяване на уменията на персонала за обучение за участие в икономиката, основана на иновациите и знанието	13.5
73	Мерки за увеличаване участието в образованието и обучението през целия живот, включително чрез действие за намаляване на преждевременното напускане на училище, дискриминацията на лицата, основана на пол и увеличен достъп до началното, професионално и висшето образование и обучение и повишаване на тяхното качество	17.4
74	Развитие на човешкия потенциал в областта на изследванията и иновациите, и по-специално чрез следдипломно обучение и образование за изследователи и нетуъркинг дейности между висши училища, изследователски центрове и предприятия	4.4
ОБЩО:		550.4

Източник: ИСУН.

Сключените към момента договори по темите, допринасящи за постигане на по-висок растеж и заетост, са на обща стойност (1 076.4 млн. евро), което е 26.78% от общата сума на планираните средства и 43.65% от общия размер на европейското финансиране по всички сключени до момента договори по оперативните програми.

VI.3. Прогноза за усвояване на средства по теми, имащи принос към постигането на целите на НПП до 2015 г.

По оперативни програми „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”, „Регионално развитие” и „Административен капацитет” за периода 2007–2013 г. се очаква да бъдат усвоени средства (в млн.евро) по теми, имащи принос към постигането на целите на НПП до 2015 г., както следва:

Таблица 16. Очаквания за усвояване на средствата по ОП по теми, имащи принос към постигането на целите на НПП до 2015 г.

Код	Приоритетни теми	Оперативна програма 2007-2013	Сума
-----	------------------	-------------------------------	------

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

		ОП „Конкургентосп особност”	ОП „Админист ративен капацитет	ОП „Регионално развитие”	
02	Инфраструктура на НИТРД (включително оборудване, съоръжения и инструментариум и високоскоростни компютърни мрежи, свързващи изследователските центрове) и центрoвете за компетентност в определена технологична област	54.4	-	-	54.4
04	Помощ за научно-изследователски, технологични и развойни дейности (НИТРД), по-специално в малките и средни предприятия (включително достъп до услугите за НИТРД в изследователските центрове)	80.8	-	-	80.8
05	Модерни услуги за подпомагане за предприятия и групи предприятия	161.5	-	-	161.5
07	Инвестиции във фирми, които са пряко свързани с изследвания и иновации (иновационни технологии, създаване на нови предприятия от университетите, съществуващите НИТРД центрове и предприятия и др.	43.8	-	-	43.8
08	Други инвестиции в предприятия	139.6		-	139.6
09	Други мерки за стимулиране научноизследователската дейност, иновациите и предприемачеството в МСП	112.0		-	112.0
10	Телекомуникационни инфраструктури (вкл. широколентови мрежи)	-	-	13.6	13.6
11	информационни и комуникационни технологии	-	-	3.4	3.4
13	Услуги и програми за граждани (електронно здравеопазване, електронно управление, електронно обучение, електронно приобщаване и т.н.)	-	6.0	-	6.0

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Код	Приоритетни теми	Оперативна програма 2007-2013			Сума (млн. евро)
		ОП „Конкурентоспособност”	ОП „Административен капацитет	ОП „Регионално развитие”	
22	национални пътища (2 и 3 клас)	-	-	217.8	217.8
25	градски транспорт	-	-	53.6	53.6
28	интелигентни транспортни системи	-	-	35.7	35.7
36	природен газ (TEN-E)	-	-	51.0	51.0
40	Възобновяема енергия: слънчева	27.8	-	-	27.8
43	Енергийна ефективност, когенерация, енергийно управление	119.4	-	60.2	179.7
52	поощряване употребата на екологично чист градски транспорт	-	-	89.3	89.3
56	опазване и развитие на природното наследство	-	-	64.9	64.9
58	опазване и съхранение на културното наследство	-	-	64.9	64.9
61	комплексни проекти за градско и селско възстановяване	-	-	150.7	150.7
64	Разработване на специфични услуги за заетост, обучение и подкрепа във връзка с реструктуриране на сектори и предприятия и разработване на системи за прогнозиране на икономическите промени и бъдещи изисквания по отношение на работните места и уменията	34.9	-	-	34.9
75	образователна инфраструктура	-	-	100.0	100.0
76	здравна инфраструктура	-	-	107.3	107.3
77	инфраструктура на детските заведения	-	-	40.0	40.0
78	жилищна инфраструктура	-	-	32.3	32.3
79	други социални инфраструктури	-	-	21.9	21.9
81	Механизми, позволяващи усъвършенстването на процеса на изработване, мониторинг и оценка на политики и програми на национално, регионално и местно равнище,		36.8 ⁵⁶	-	36.8

⁵⁶ Сумата представлява прогноза до 2013 г. В Плана за действие с мерките, заложи в НПП, има такива, по които е предвидено да се търси възможност за финансиране по ОПАК. Към момента тези мерки не са остойностени и финансиране за тях може да бъде отпуснато след провеждане на съответната процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИ (2011-2015 г.)

Код	Приоритетни теми	Оперативна програма 2007-2013			Сума (млн. евро)
		ОП „Конкурентоспособност”	ОП „Административен капацитет	ОП „Регионално развитие”	
	укрепването на капацитета за прокарване на политики и програми				
	ОБЩО:	774.2	42.8	1106.6	1923.4

Източник: УО на ОП

VI.4. Предвидени средства по мерките, които се подават от УО на ОП по факторите за растежа и националните цели

По оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007–2013 г. до 2015 г. се предвижда да бъдат усвоени средства по мерките, по факторите за растежа и националните цели за достигането до следните стойности:

1. Финансов сектор (финансиране на малки и средни предприятия) – 170 млн. евро.
2. Адресиране на слабостите в бизнес-средата и подобряване на административната ефективност, включително на регионално и местно ниво - 73.96 млн. евро
3. Национална цел 2 „Инвестиции в НИРД в размер на 1.5% от БВП” - общо – 539.2 млн. евро
4. Национална цел 3 по Пакет „Климат-енергетика” – „Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутно крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25% към 2020 г.” – 175.1 млн. евро

По оперативна програма „Административен капацитет” 2007-2013 г. се предвижда да бъдат усвоени средства по фактор за растеж 4 – Адресиране на слабостите пред бизнес-средата и подобряване на административната ефективност, включително на регионално и местно ниво – в размер на 42.75 млн. евро.

VII. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1: План за действие с мерките, заложи в Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.).